

Essi Nerg

Pakolaisia, agentteja ja vastavallankumouksellisia

Ranskalaiset emigrantit Britannian julkisessa keskustelussa
vuosina 1789-1794

Maisterin tutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
19.2.2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen
tiedekunta

Historian ja etnologian laitos

Essi Nerg

Pakolaisia, agenteja ja vastavallankumouksellisia. Ranskalaiset emigrantit Britannian julkisessa keskustelussa vuosina 1789-1794

Yleinen historia

Maisterin tutkielma

2/2020

104 s.

TIIVISTELMÄ

Pakolaisuus on kansainvälisesti ajankohtainen ilmiö ja pakolaisuuden historia tärkeä tutkimuskohde. Tämän tutkielman aiheena on yksi Euroopan modernin historian merkittävistä pakolaisliikkeistä, Ranskan suuren vallankumouksen aiheuttama emigraatio vuosina 1789-1815. Se on erityisen tärkeä ajanjakso pakolaisuuden historiassa, sillä moderni länsimainen pakolaiskäsitelmä oli vasta muodostumassa ja ranskalaisten emigraatiolla oli siihen merkittävä vaikutus.

Huomattava osa emigranteista pakeni vallankumousta Britanniaan. Tutkielman tarkoitus onkin selvittää, kuinka heihin Britanniassa suhtauduttiin ja millaisen vastaanoton he saivat. Tutkimuskohteena on Lontoon julkinen keskustelu emigraation alkuvuosina, 1789-1794, jolloin ranskalaiset emigrantit saapuivat ja vakiintuivat maahan. Lähdeaineistoksi on valittu Lontoossa julkaistua kirjallisuutta sekä raportteja parlamentin debatteista muukalaislakialoitteen käsittelystä vuodenvaihteessa 1792-1793. Tutkielman lähtökohtana on poliittisen keskustelun analyysi, jonka metodeina käytetään käsitehistoriaa ja diskurssianalyysia.

Lontoon julkisen keskustelun ja parlamentin debattien analyysi osoittaa, että emigrantit jakoivat vahvasti mielipiteitä Britanniassa. He saivat osakseen niin huomattavaa myötätuntoa kuin suoranaista vihamielisyyttäkin, ja varsinkin kysymys pakolaisten auttamisesta oli hyvin polarisoitunutta. Lisäksi aineisto osoittaa, että kysymys emigranteista oli tiukasti sidoksissa yleisempään keskusteluun Ranskan vallankumouksesta ja sen aatteista. Kielteinen suhtautuminen vallankumoukseen ja myönteinen suhtautuminen emigranteihin korreloivat vahvasti toisiaan, ja päinvastoin. Myös muutokset Ranskan poliittisessa tilanteessa heijastuivat brittien käsityksiin emigranteista; vallankumouksen radikalisoituminen lisäsi selkeästi emigrantteja kohtaan osoitettua sympatiaa, ja emigraation pitkittyessä he saivatkin Britannian hallinnolta ja yhteiskunnalta huomattavasti tukea. Toisaalta Britannian ja Ranskan välien kiristyminen ja emigraation kiihtyminen johti myös pelkoihin pakolaisten sekaan soluttautuneista vallankumouksellisista agenteista.

ASIASANAT: pakolaisuus, emigraatio, emigrantit, Ranskan suuri vallankumous, Britannia, poliittinen historia

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Faculty of Humanities and Social Sciences Department of History and Ethnology

Essi Nerg

Refugees, Agents, and Counter-revolutionaries: French Émigrés in the British Public Discourse from 1789 to 1794

General history

Master's thesis

2/2020

104 p.

ABSTRACT

Migration is an internationally topical phenomenon and its history is an important research subject. The topic of this thesis is one of the most significant refugee migrations of modern European history, the French emigration of 1789-1815. It represents an especially interesting time period in the history of migration due to the influence the French émigrés had on the modern western idea of a refugee which, at the time, was only beginning to form.

Many of the French émigrés chose to take refuge across the Channel, in Britain. The purpose of this thesis is to analyze how they were received there and how the British public regarded them. The focus of the research is the London press and public discourse during the emigration's early years, 1789-1794, when the émigrés arrived and settled in Britain. The source material consists of literature published in London at the time as well as reports of the Parliament's debates on the Alien Bill. The basis of the thesis is in political discourse analysis and conceptual history.

Analyzing the London public discourse and the Parliamentary debates on the Alien Bill reveals that the émigrés strongly divided opinion in Britain. They were met with both considerable sympathy as well as direct animosity. The debate over what, if anything, should be done to help them became particularly polarized. In addition, the source material proves that attitudes towards the émigrés were closely tied with the general discussion surrounding the French Revolution and its ideals. A negative outlook on the Revolution correlated with a positive attitude towards the émigrés and vice versa. Changes in the political situation of France were also clearly reflected in the British understanding of the emigration; the radicalization of the Revolution notably increased the sympathy directed towards the émigrés and as the emigration became prolonged, they received considerable help from both the British public and the government. However, the growing tension between Britain and France and the increasing number of refugees arriving in Britain also led to strong fears about Jacobin agents among the émigrés, sent to incite revolt in the country.

KEYWORDS: refugees, migration, immigration, the French emigration, the French Revolution, Britain, political history

Sisällys

1. Johdanto	2
1.1. Tutkimusaihe	2
1.2. Aineisto ja lähdekritiikki	6
1.3. Tutkimusmenetelmät	10
2. Emigraation synty ja rantautuminen Britanniaan, 1789-1792	15
2.1. Vallankumous ja sen vastustajat – brittien ensireaktiot vallankumoukseen ja emigrantteihin	15
2.2. Keskustelu kiihtyy – emigranttikäsitykset muotoutuvat julkisessa keskustelussa	19
3. Muukalaislaki ja parlamentin suhtautuminen emigrantteihin, 1792-1793	39
3.1. Vallankumouksen ja vallankumoussotien vaikutus – emigrantit sisäpoliittisena ongelmana	39
3.2. Syyttömät ja syylliset – parlamentin käsitykset emigranteista	50
4. Asenteiden muotoutuminen tulvan jälkeen, 1793-1794	60
4.1. Turvallisuus kysymyksenä – muukalaislaki ja agentit julkisessa keskustelussa	60
4.2. Hyvät, pahat emigrantit – käsitykset emigranteista monipuolistuvat	68
4.3. Sympatiaa ja vihamielisyyttä – julkinen keskustelu emigranttien auttamisesta	79
5. Päätäntö	88

1. Johdanto

1.1. Tutkimusaihe

Vuonna 1789 alkaneella Ranskan suurella vallankumouksella oli monia kauaskantoisia seurauksia, jotka ravistelivat niin Ranskaa itseään kuin koko muutakin Eurooppaa vielä pitkään vallankumouksen alkuvuosien jälkeen. Terrori ja vallankumoussodat sekä niiden sekasortoiset vaikutukset ovat hyvin tunnettuja, ihmisoikeuksien julistus niitäkin kuuluisampi. Yksi suhteessa vähemmän huomiota saanut vallankumouksen seuraus oli ranskalaisten maastapako.

Arviolta jopa 150 000 ihmistä pakeni Ranskasta muihin Euroopan maihin vuosien 1789-1800 aikana. Tätä levottomuuksien ja vainon vuoksi pakoon lähtenyt väestönosaa kutsuttiin emigranteiksi¹. Alun perin sanalla viitattiin pääasiassa vanhan vallan palauttamista kannattaneisiin ranskalaisiin, joista osa toimi aktiivisestikin kyseisen tavoitteen eteen. Terrorin alkamisen jälkeen sitä kuitenkin alettiin käyttää yhä enenevässä määrin kaikista Ranskasta pakenemaan joutuneista henkilöistä. He muodostivat koko emigraation ajan, 1789-1802, alle prosentin kaikista ranskalaisista, mutta saivat suhteessa paljon huomiota, ennen kaikkea korkean yhteiskunnallisen asemansa, vastavallankumouksellisen toimintansa ja poliittisen näkyvyytensä vuoksi. Merkittävä osa heistä oli aatelia ja papistoa; tilastot ovat jossain määrin epäluotettavia, mutta arviolta 25% emigranteista oli papistoa ja 17% aatelia. Britanniaan ensimmäiset emigrantit hakeutuivat pian Bastiljin valtauksen jälkeen 1789 ja tammikuuhun 1793 mennessä heitä oli maassa jo useita tuhansia. Britanniassa emigraatio aiheutti varsin vahvan, joskin ristiriitaisen reaktion niin kansan kuin maan hallinnonkin keskuudessa.²

Tässä työssä tarkoitukseni onkin perehtyä siihen, kuinka emigrantit otettiin Britanniassa vastaan ja kuinka heihin suhtauduttiin. Tarkastelun kohteena on ennen kaikkea emigranteista käyty julkinen keskustelu ja siinä esitetyt asenteet, mielipiteet ja käsitykset emigraation alkuvuosien aikana. Tutkielma jakautuu kahteen eri näkökulmaan: Lontoossa vuosien 1789-1794 aikana painettuihin julkaisuihin ja loppuvuodesta 1792 parlamentissa käsiteltyyn ulkomaalaisten toimintaa rajoittaneeseen muukalaislakiehdotukseen,³ jonka avulla selvitän Britannian poliittisen

¹ *Émigré/emigrants*

² Carpenter 1999, s. 39; McPhee 2002, s. 94; Whittaker 2012, s. 4-7, 10; Guenette 2013, s. 25, 27

³ An Act for regulating immigration into Great Britain. Tunnettu usein nimillä *Alien Bill* ja *Aliens Act 1793*. Suomenos muukalaislakialoite ja muukalaislaki.

eliitin suhtautumista emigrantteihin. Olen valinnut ajanjakson vallankumouksen alkamisesta vuonna 1789 terrorin loppumiseen 1794, koska nämä vuodet olivat erityisen tärkeitä emigrantteihin liittyneiden asenteiden ja yleisen suhtautumisen muodostumisessa. Niiden aikana emigraatio rantautui Britanniaan ja emigranttityhteisö vakiinnutti itsensä, suhteellisen vakaa tilanne kriisiytyi vallankumouksen radikalisoitumisen vuoksi, emigraatioon liittyvät ongelmat kohdattiin ensimmäistä kertaa, ja niin maan hallinto kuin kansakin joutui muodostamaan mielipiteen tulokkaista. Lisäksi vuonna 1795 tapahtunut siirtyminen direktiohallintoon aiheutti Ranskassa muutoksia, jotka vaikuttivat myös emigranttien tilanteeseen.⁴

Lontoossa julkaistujen teosten ja parlamentin debattien pohjalta selvitän, kuinka käsitykset emigraatiosta ja emigranteista kehittyivät vallankumouksen edetessä ja millä tavoilla julkisessa keskustelussa heihin suhtauduttiin. Pysin tuomaan esiin yleiset mielipiteet ja niissä vallinneet erot sekä selvittämään kontekstoinnin avulla, miten ja miksi kyseiset erot syntyivät. Erityisesti kiinnitän huomiota asenteissa ja käsityksissä tapahtuneisiin muutoksiin, vallankumouksen ja poliittisten tapahtumien vaikutukseen keskustelussa sekä perusteluihin, joita eri näkökannoille annettiin. Parlamentin debatteja ja muuta julkista keskustelua tarkastellaan pitkälti samojen kysymysten pohjalta, mutta painotan aineistosta esiin nousevia teemoja siten kuin ne siellä esiintyvät.

Puhuttaessa emigranteista tarkoitetaan tässä työssä kaikkia Ranskasta paenneita henkilöitä, ei siis ainoastaan vanhan vallan kannattajia. Erottelun analyysissa emigrantteja kuitenkin eri ryhmiin sen perusteella, kuinka heistä aineistossa puhuttiin. Näitä ryhmiä olivat muun muassa emigranttiaateli ja -papisto sekä vastavallankumoukselliset emigrantit, pakolaisina Britanniaan saapuneet emigrantit ja vallankumoukselliset agentit, joiden uskottiin levittävän vallankumouksen aatteita ja uhkaavan Britannian hallintoa. Osa ryhmistä oli limittäisiä ja osaa puolestaan pidettiin pääsääntöisesti erillisinä. Erottelun tarkoituksena on ennen kaikkea selkeyttää tekstiä ja samalla havainnollistaa vallinneiden käsitysten vaihtelevuutta.

Ranskan suuresta vallankumouksesta on tietenkin tehty paljon tutkimusta, mutta yleisesti ottaen emigrantit ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Heidän imagonsa 1800-luvulla vakiintuneessa republikaanisessa Ranskan vallankumouksen

⁴ Carpenter 1999, s. xix-xxi, 21-39; Whittaker 2012, s. 9-10

historiatraditiossa oli erityisen huono, ja sen seurauksena emigrantit on pitkään yhdistetty vahvasti vastavallankumoukseen, aristokraattisuuteen, pelkuruuteen ja vanhoillisuuteen.⁵ Ensimmäiset viitteet asenteiden muutoksesta ilmaantuivat 1800-luvun loppupuoliskolla, mutta petollisen ja vastavallankumouksellisen toiminnan narratiivi säilyi voimakkaana pitkälle 1900-luvulle. Vasta Donald Greerin urauurtava teos *The Incidence of the Emigration during the French Revolution* (1951) loi säröjä tähän narratiiviin tarkastelemalla emigraatiota tilastollisesta näkökulmasta ja siten rikkomalla käsityksen, jonka mukaan kaikki emigrantit olisivat olleet vastavallankumouksellisia aristokraatteja tai pappeja. Greeriä seuranneessa tutkimuksessa käsitykset emigraatiosta ja emigranteista muuttuivatkin vähitellen monipuolisemmiksi, ja kyseinen trendi on voimistunut sitten historian tutkimuksen kulttuurisen käänteeseen.⁶ Myös itse vastavallankumouksen vanhoillisuus ja ultraroyalismi on kyseenalaistettu; esimerkiksi Friedemann Pestel argumentoi, ettei tutkimuskirjallisuudessa tyypillinen käsitys vastavallankumouksen luonteesta vastaa aikalaisten huomattavasti monipuolisempia käsityksiä.⁷

Emigrantteja spesifisti Britannian kontekstissa käsittelevää tutkimuskirjallisuutta on kuitenkin edelleen suhteellisen vähän. Tärkeitä aiheesta kirjoitettuja teoksia ovat muun muassa Kirsty Carpenterin *Refugees of the French Revolution: Émigrés in London, 1789-1802* (1999) sekä Carpenterin ja Philip Manselin *The French Emigres in Europe and the Struggle Against Revolution* (1999). Varsinkin sosiaali- ja kulttuurihistoriaa painottava *Refugees of the French Revolution*, joka tarkastelee emigranttien kokemuksia Britanniassa, toimii tässä tutkielmassa tärkeänä kontekstoivana lähteenä. Toinen keskeinen lähde on Callum Whittakerin *“La Genereuse Nation!” Britain and the French Emigration 1792-1802* (2012), joka keskittyy ennen kaikkea emigranttiyhteisön ja brittiyhteiskunnan väliseen suhteeseen.

Sekä Carpenter että Whittaker käsittelevät monia samoja aiheita, jotka ovat tämän tutkielman keskiössä. Toisin kuin heillä, tutkielmani fokus on kuitenkin nimenomaan julkisessa keskustelussa ja lähestyn aihetta varsin vahvasti käsitehistorian näkökulmasta. Carpenter keskittyy pikemminkin emigranttien kokemuksiin, kun taas Whittaker pyrkii laatimaan laajemman kuvan brittien ja emigranttien välisistä suhteista

⁵ Carpenter 1999, s. xiv-xv

⁶ Guenette 2013, s. 11-20

⁷ Pestel 2017a, s. 51-53

läpi koko emigraation käyttäen julkista keskustelua lähinnä indikaattorina yleisistä trendeistä. Hänen tarkoituksenaan on osoittaa, että suhtautuminen emigrantteihin oli Britanniassa läpi vuosikymmenen kahtalainen.⁸ Tämän tutkielman tarkoitus on sen sijaan paneutua julkiseen keskusteluun itseensä ja analysoimalla esitettyjä käsityksiä, mielipiteitä ja argumentteja yksityiskohtaisemmin muodostaa kuva brittien keskuudessa vallinneista emigranttikäsityksistä ja niiden kehityksestä.

Edellä mainitun tutkimuskirjallisuuden ohella muita tärkeitä emigrantteja käsitteleviä lähteitä ovat Salam Guenette'n *Franco-British Diplomatic Relations Transformed? The Socio-Political Impact of the Émigrés' Presence in Britain* (2013), joka keskittyy emigranttien diplomaattiseen toimintaan, sekä Caroline Shaw:n *Recall to Life: Imperial Britain, Foreign Refugees and the Development of Modern Refuge, 1789-1905* (2010), jonka ensimmäinen kappale käsittelee ranskalaisia emigrantteja pakolaiskäsityksen kehittymisen kannalta. Myös Friedemann Pestelin emigrantteja käsittelevää tuotantoa on hyödynnetty tutkielman taustoituksessa. Britannian emigranteista on lisäksi olemassa jonkin verran muutakin tutkimuskirjallisuutta, jota ei tässä yhteydessä käsitellä pääasiassa saatavuuden vuoksi.⁹ Suurin osa siitä joko sivuaa aihetta tai keskittyy johonkin tarkempaan teemaan emigrantteihin liittyen.

Emigraatio on mielenkiintoinen tutkimuskohde myös sen ajankohtaisuuden vuoksi. Se on osa laajempaa pakolaisuuden historiaa ja tärkeä vaihe modernin pakolaisuuden kehittymisessä¹⁰. Siten se kytkeytyy olennaisella tavalla nykypäivän pakolaisuuteen, josta on muodostunut huomattava teema niin kansallisessa kuin kansainvälisessäkin politiikassa. Muutaman vuoden takainen Euroopan pakolaiskriisi ja sen jälkimainingit, edelleen ympäri maailmaa käynnissä olevat pakolaisliikkeet, maahanmuuttokriittisyys ja poliittinen painostus rajojen sulkemiselle tekevät pakolaisuuden ja maahanmuuton tutkimuksesta erityisen tärkeää ja puhuttelevaa. Britannian reaktio ranskalaisiin emigrantteihin onkin teemana mielenkiintoinen, sillä se valottaa kyseistä ilmiötä ajalta, jolloin käsitys pakolaisuudesta modernissa mielessä oli vasta muodostumassa.

⁸ Whittaker 2012, s. 2

⁹ Huomattavia esimerkkejä ovat Dominic Bellengerin emigranttipapistoa käsittelevä *The French Exiled Clergy in the British Isles after 1789: An Historical Introduction and Working List* (1986) ja Juliette Reboulin *French Emigration to Great Britain in Response to the French Revolution* (2017).

¹⁰ Shaw 2010, s. 1-38

1.2. Aineisto ja lähdekritiikki

Tutkimuksen aihetta, suhtautumista emigrantteihin Britannian julkisessa keskustelussa, tutkitaan Lontoossa vuosien 1789-1794 aikana painettujen julkaisujen sekä muukalaislakialoitteesta käytyjen parlamentin debattien pohjalta. Debattien pohjalta analysoidaan maan poliittisen johdon asenteita ja käsityksiä, joilla oli tärkeä rooli maahan hakeutuneiden emigranttien tilanteen kehittymisen kannalta. Debatit olivat myös osa julkista keskustelua, sillä ne julkaistiin raporteina lehdistöstä ja tutkielman parlamenttiaineisto koostuu juuri näistä lehtijulkaisuista. Lontoossa julkaistun muun aineiston pohjalta puolestaan analysoidaan yleistä emigranteista käytyä keskustelua, jonka avulla on mahdollista saada kuva vallinneista asenteista ja käsityksistä laajemmin.

Lontoon julkaisut on kerätty Eighteenth Century Collections Online (ECCO) -tietokannasta. Lähdeaineisto valikoitiin hakusanojen ja niiden avulla saatujen tulosten relevanssin perusteella. Ensisijaisena hakukriteerinä toimi termi *emigr** rajattuna vuosille 1789-1794, joka antoi tulokseksi noin kaksituhatta eri julkaisua.¹¹ Näin valikoitunut alustava aineisto käytiin läpi ja rajattiin tutkielman kannalta relevanttiin, Lontoossa julkaistuun materiaaliin. Analyysin ulkopuolelle jätettiin julkaisut, jotka puhuivat maastamuutosta¹² yleisellä tasolla viittamatta vallankumouksen aiheuttamaan emigraatioon, sekä julkaisut, jotka mainitsivat emigraation tai emigrantit ottamatta aiheeseen kantaa. Jälkimmäiseen ryhmään kuului varsinkin lyhyitä uutisia mantereiden tapahtumista, joissa emigranttien toimia ei juurikaan arvioitu. Lisäksi aineistosta karsiutui jonkin verran runoutta ja proosaa, raportteja parlamentin debateista¹³ sekä muista sekalaisista syistä – kuten kuvanlaadun heikkoudesta – johtuen hylättyjä julkaisuja. *Emigr**-haun tukena käytettiin myös muita tarkentavia tai limittäisiä hakuja, joilla pyrittiin löytämään vaihtoehtoisia termejä¹⁴ käyttäneitä julkaisuja. Suurin osa rinnakkaistermeistä ei tuottanut merkittävästi uutta materiaalia lukuun ottamatta laajasti käytettyä *French nobility* -termiä, jonka esiintyvyys oli kuitenkin niin yleistä ja asiayhteyksiltään laaja-alaista, ettei sen täydellinen

¹¹ Viimeksi tarkistettu 9.11.2019, jolloin osumia oli tarkalleen 2001.

¹² Eng. *emigration*

¹³ Niiden käsitteleminen olisi useimmissa tapauksissa toistanut turhaan muukalaislakialoitteen käsittelyn analyysia.

¹⁴ Kuten *French refugees*, *French clergy*, *refugee clergy*, *French nobility*. Näiden selvittämisessä käytettiin useita eri hakukomentoja, mutta suurin osa aineiston materiaalista koottiin kuitenkin yleisemmällä *emigr**-haulla.

läpikäyminen ollut analyysin kannalta mielekästä.¹⁵ Tämän vuoksi joitain tutkielman kannalta relevantteja julkaisuja on voinut karsiutua aineistosta.

Lopullinen lähdeaineisto siis koostuu emigraatiota ja emigrantteja joko implisiittisesti tai eksplisiittisesti kommentoineista julkaisuista, joiden pohjalta on mahdollista analysoida Lontoon julkisessa keskustelussa esitettyjä käsityksiä ja asenteita. Yhteensä julkaisuja kertyi 95 kappaletta.¹⁶ Koska Lontoo oli maan poliittinen ja kulttuurinen keskus ja erityisesti sen lehdistön dominanssi oli vahva läpi 1700-luvun¹⁷, julkaisut toimivat indikaattorina myös mielipiteistä yleisemmin Britanniassa.

On kuitenkin tärkeä huomioida aineiston rajoitteet. Ensinnäkin Lontoo oli joiltain osin erikoistapaus; Britannian emigranttiryhteisöä tutkinut Kirsty Carpenter on kutsunut sitä emigraation pääkaupungiksi,¹⁸ sillä juuri Lontooseen suurin osa maahan saapuneista emigranteista asettui¹⁹. Heidän läsnäolonsa vaikutti siten lontoolaisten kokemuksiin emigraatiosta suuremmin kuin useissa muissa osissa Britanniaa. Lisäksi suurin osa emigranttien omasta, erittäin vilkkaasta ja brittien keskuudessa suositusta julkaisu-toiminnasta keskittyi Lontooseen,²⁰ mikä näkyy myös tämän tutkielman lähdeaineistossa. Näin ollen Lontoon julkinen keskustelu ei ollut yksinomaan brittiläistä, vaan ranskalaisilla kirjoittajilla oli siihen oma vaikutuksensa, joka oli erittäin todennäköisesti voimakkaampi kuin muualla maassa.

Toisekseen lähdeaineiston julkaisut eivät edustaneet kaikkien brittien mielipiteitä, edes Lontoon sisällä. Luku- ja kirjoitustaidon selvittäminen 1700-luvun lopulta on jossain määrin epävarmaa, mutta yleinen trendi oli nousujohteinen. Tutkitut lähteet indikoivat lukutaidon nousseen vuosien 1754-1840 välillä kaiken kaikkiaan naisilla noin 40 prosentista 50 prosenttiin ja miehillä noin 60 prosentista 67 prosenttiin. Se jakautui ammattihierarkian mukaan siten, että maataomistavat luokat ja korkeasti koulutetut ammattiryhmät sekä vuosisadan lopulla yhä useammin myös keskiluokka²¹ olivat

¹⁵ Useimmat vaihtoehtoisia termejä käyttäneet julkaisut vaikuttivat käyttäneen niitä yhdessä joko *emigre*, *emigrant*, *emigrate* tai *emigration* termien kanssa. Tämän vuoksi *French nobility* (tai yksinkertaisesti *nobility*) -hakua hyödynnettiin lähinnä *emigr** -haualla löytyneiden julkaisujen sisällä.

¹⁶ Aineistoon viitataan julkaisun kirjoittajan (joko henkilön tai yhdistyksen) nimellä tai sen puuttuessa otsikon lyhenteellä, vuosiluvulla sekä kuvan numerolla. Kuvan numeroa käytetään sivunumeron sijaan, koska sen avulla oikea tekstin kohta on helpompi löytää ECCO-tietokannassa ja koska osassa julkaisuista on puutteellisesti merkityt sivunumerot. Alaviitteissä lyhenne *k.* siis viittaa kuvan numeroon.

¹⁷ Black 1994, s. 13-14

¹⁸ Eng. *capital of the Emigration*. Carpenter 1999, s. 16

¹⁹ Carpenter 1999, s. 20, 26-31, 49-50

²⁰ Carpenter 1999, s. 54-55

²¹ Tutkielmassa puhutaan pääasiassa säädyistä, ei luokista, mutta Britannian kohdalla siirtyminen säätyjaosta luokkajakoon oli tässä vaiheessa jo käynnissä ja merkittävä osa englanninkielisestä

useimmiten lukutaitoisia; sitten käsityöläiset ja kauppiaat, ja viimeisenä työläiset. Koska lukutaito oli yleisempää kuin kirjoitustaito, sen osalta luvut lienee olleet selkeästi pienemmät.²² Näin ollen suurin osa tutkielman lähdeaineiston kirjoittajista oli todennäköisesti vähintäänkin keskiluokkaan kuuluneita oppineita, jotka edustivat ennen kaikkea Britannian koulutetun väestön mielipiteitä.

Yhteiskunnan alemmat ryhmät eivät kuitenkaan jää täysin tutkielman fokuksen ulkopuolelle. Niin käsityöläisiin ja kauppiaisiin kuin työväestöönkin kuului luku- ja kirjoitustaitoisia, jollain alueilla jopa suhteessa enemmän kuin ylempien sääty- ja luokkaryhmien edustajiin. Heille oli tarjolla edullista kirjallisuutta – esimerkiksi Thomas Painen *Rights of Men* oli monien saatavilla – ja kaikesta päätellen he myös itse kirjoittivat; juuri alempien yhteiskuntaryhmien radikaali kirjallisuus aiheutti 1790-luvulla huomattavasti huolta.²³ Lisäksi ääneen lukeminen oli yleistä, joten osa kirjoituksista saavutti myös lukutaidottoman yleisön.²⁴ Alemmat säädyt olivat siten mukana julkisessa keskustelussa. Tämän tutkielman lähdeaineisto on kuitenkin kaikesta päätelleen huomattavan keski- ja yläluokkainen, joten alempien säätyjen vaikutus on suhteessa vähäinen. Todennäköisesti aineistossa esitetyillä käsityksillä oli kuitenkin vaikutusta myös heidän keskuudessaan, sillä samoja mielipiteitä esiintyi muun tutkimuksen perusteella sanomalehdissäkin, joita oli Lontoossa saatavilla hyvin monitaustaiselle yleisölle²⁵.

Britannian parlamentin suhtautumista emigrantteihin tutkitaan puolestaan muukalaislakialoitteen pohjalta. Lähdeaineistona ovat *Cobbett's Parliamentary History* -kokoelmaan kerätyt parlamenttidebatit, joita lakialoitteesta käytiin 21.12.1792 – 4.1.1793 välisenä aikana. Yhteensä käsittelykertoja on aineistossa kuusi: kolme käsittelyä sekä ala- että ylähuoneessa. Lisäksi lakialoite kävi komiteoissa, mutta niistä ei ole saatavilla aineistoa. Parlamentin debaatit riittävät kuitenkin hyvin luomaan kuvan sen jäsenten asenteista ja argumenteista, mikä on analyysin päämäärä. Koska tutkielman yleinen fokus on ensisijaisesti julkisessa keskustelussa, ei emigrantteihin

tutkimuksesta käyttääkin sanaa *class* (suom. luokka). Olen tässä kohtaa päättänyt säilyttää lähteen käyttämän käsitteen, jottei merkitys muutu liikaa käänöksessä.

²² Stephens 1990, s. 548-549, 555-559; Black 1994, s. 1

²³ Black 1986, s. 635-636; Stephens 1990, s. 545-549, 565-566; Hunt 2013, s. 44

²⁴ Stephens 1990, s. 548-549

²⁵ Black 1986, s. 635-636

kohdistetussa politiikassa, analyysissä ei myöskään erikseen keskitytä ylä- ja alahuoneiden välisiin eroihin.²⁶

Cobbett's Parliamentary History on koottu alun perin lehdistössä julkaistuista raporteista, joten kyseessä ei ole virallinen parlamenttiaineisto. Parlamentti pyrki myös jossain määrin rajoittamaan julkaisujen sisältöä, joten kokoelmassa on aukkoja. Näiden seikkojen vuoksi lähdeaineistoon on syytä suhtautua tietyllä varauksella. 1790-luvun suhteen tilanne on kuitenkin varsin hyvä. Debattien julkaisusta oli tullut kattavampaa jo parikymmentä vuotta aiemmin, ja Cobbettsin kokoelmaa voi 1790-luvulla jo pitää suhteellisen luotettavana vaikkakin jossain määrin puutteellisena.²⁷ Koska tämä tutkielma keskittyy ennen kaikkea parlamentin yleisiin mielipiteisiin ja asenteisiin – esimerkiksi spesifin kielenkäytön ja terminologian sijaan²⁸ – *Cobbett's Parliamentary History* tarjoaa riittävän pohjan tutkimukselle. On tietenkin mahdollista, että parlamentin jäsenten sanoja tai sanomisia on ainakin jossain määrin muunneltu niistä raportoitaessa, mutta päälinjat erottuvat kokonaiskuvassa huolimatta yksittäisten kommenttien tarkasta paikkansapitävyydestä.

Parlamentin debattien pohjalta voi luonnollisestikin selvittää suoraan vain parlamentin jäsenten asenteita. Lisäksi muukalaislakialoitteen käsittelyssä puhui vain pieni osa niin ylä- kuin alahuoneen jäsenistä, jotka ilmaisivat aiheesta oman – ja mahdollisesti muiden saman mielisten²⁹ – kannan. Koko parlamentin mielipidekirjoa ei siis voida selvittää. Katson kuitenkin, että lähdeaineiston puheenvuorot edustavat merkittävimpiä vallinneista kannoista ja siten muodostavat skaalan, jolle suurin osa parlamentin jäsenistä mielipiteissään asettui. Aineiston pohjalta on silti vaikea sanoa, miten mielipiteet jakautuivat määrällisesti; on mahdollista, että vähemmistö oli äänekkäämpi kuin sen määrä antaisi ymmärtää tai päinvastoin. Tämän vuoksi en pääasiallisesti käsittele eri näkemysten kannatusmääriä muuten kuin hyvin karkeasti. Sama lähdekritiikki pätee myös julkiseen keskusteluun yleisemmin.

²⁶ Kaikki käytetyt debatit ovat kokoelman osassa *Vol. XXX. Comprising the period from the thirteenth of December 1772, to the tenth of March 1794*, joten en erikseen viittaa volyyymiin. Alaviitteissä ilmoitetaan palstat (*col.*), johon tekstissä viitataan, sillä lähdeaineisto on järjestetty palstoittain.

²⁷ Ihalainen 2010, s.52-54.

²⁸ Lukuun ottamatta termiä *emigre*, tutkielmassa ei tarkastella yksittäisten käsitteiden kehitystä. Sen sijaan huomio on kielenkäytön yleisemällä tasolla keskittynyt kirjoitus- ja puhetaipojen sävyihin, käytettyihin argumentteihin sekä asiayhteyksiin, joihin emigrantit liitettiin. Joissain tapauksissa analyysin keskiöön nostetaan spesifien sanavalintojen tai metaforien konnotaatiot, mutta lievät epätarkkuudet raporteissa eivät aiheuta huomattavaa heittoa tuloksiin.

²⁹ Useissa tapauksissa tämä tarkoitti saman puolueen jäseniä, mutta ei aina.

Lisäksi on hyvä huomioida parlamentin jäsenten olleen yhteiskunnan ylemmistä säädyistä, joten heidän näkemyksistään ei voi suoraan päätellä muiden väestönsien suhtautumista emigranttikysymykseen.³⁰ Tässä suhteessa parlamenttiaineisto edustaa selkeästi rajatumpaa ryhmää kuin Lontoon julkaisut. Koska parlamenttidebatteja kuitenkin julkaistiin lehdistössä, on syytä olettaa niillä olleen laajempi vaikutus julkiseen mielipiteeseen. Lontoon vilkas lehdistö oli myös alempien säätyjen saatavilla ja emigrantit herättivät paljon huomiota, joten on todennäköistä, että lakiehdotuksen käsittelyä seurattiin yleisesti; etenkin parlamenttidebattien ollessa suhteessa tärkeässä roolissa osana julkista keskustelua.³¹ Parlamentin debattien vaikutusta analysoidaan toisessa ja kolmannessa luvussa siltä osin, kuin reaktioita oli nähtävissä. Pääasiassa tämä tarkoittaa muukalaislain säätämisen jälkeen julkaistujen kommenttien tarkastelua, mutta *The Times* ja *The Observer*-lehtien avulla julkista keskustelua kartoitetaan lyhyesti myös itse lakialoitteen käsittelyn ajalta marras-tammikuussa.³²

1.3. Tutkimusmenetelmät

Emigranteista käyty julkinen keskustelu oli luonteeltaan poliittista, niin parlamentissa kuin sen ulkopuolellakin. Kyseessä oli ajankohtainen puheenaihe, joka kosketti sekä sisä- että ulkopoliittikkaa ja näkyi monien brittien arkielämässä. On siten luonnollista, että emigraatiosta käyty keskustelu oli leimallisen kantaaottavaa; vaikka aidosti neutraalit kommentit eivät olleet mahdottomia, olivat ne kuitenkin erittäin harvinaisia.³³ Parlamentissa poliittisuus oli tietenkin jatkuvasti läsnä, mutta myös yleisessä julkisessa keskustelussa politiikkaa tehtiin hyvin tietoisesti. Omia käsityksiä tilanteesta propagoitiin ja haluttujen poliittisten toimien puolesta laadittiin monisyisiä argumentteja. Jopa kirjoittajat, jotka eivät suoraan valinneet puolta, arvioivat, tulkitsivat ja ottivat kantaa tilanteeseen poliittisesti. Kysymys emigranteista oli näin ollen erittäin poliittinen.

Tutkimusaiheen ja lähdeaineiston luonteen vuoksi tutkielman lähtökohdaksi onkin valittu poliittisen keskustelun analyysi. Se ei sinänsä ole itsenäinen tutkimusmenetelmä

³⁰ Siitä ei myöskään voi päätellä kaikkia ylempien säätyjen piirissä vallinneita asenteita, mutta jossain määrin lähdeaineisto antaa niihin kuitenkin osviittaa.

³¹ Black 1994, s. 3; Ihalainen 1999, s. 53; Ihalainen 2010, s. 19-20

³² Muu lähdeaineisto ei yleensä salli ajoittamista kuukauden tarkkuudella.

³³ Lukuun ottamatta uutisia, joille oli 1700-luvulla tyypillistä lyhyys ja puolueettomuus (eng. *impersonal*). Black 1994, s. 10

vaan pikemminkin näkökulma, josta tutkimusaihetta tarkastellaan ja jonka keinona käytetään muita metodeja mm. historiantutkimuksen, yhteiskuntatieteiden ja kielitieteiden alalta. Tässä tutkielmassa tärkeimmiksi metodeiksi on nostettu käsitehistoria ja diskurssianalyysi.

Käsitehistoria tutkii nimensä mukaisesti käsitteiden merkityksiä ja käyttöä. Ajatuksena käsitehistoriassa on, että käsitteiden ja ihmisten ymmärryksen välillä on molemmin suuntainen yhteys. Analysoimalla eri käsitteisiin liitettyjä sosiaalisia ja poliittisia merkityksiä sekä näiden merkitysten eroja eri käyttötilanteissa voidaan tutkia mennyttä ajattelua.³⁴ Käsitteet siis kertovat käyttäjiensä uskomuksista, asenteista ja pyrkimyksistä sekä niissä tapahtuneista muutoksista. Käsitehistoria onkin tutkielman tärkein metodi, koska sen avulla on mahdollista selvittää lähdeaineistossa esiintyviä emigrantteja koskevia implisiittisiä käsityksiä ja asenteita.

Käsitehistoriasta on kehitetty useita variaatioita, joista hyödynnän anglo-amerikkalaista ja saksalaista versiota. Anglo-amerikkalaisessa käsitehistoriassa merkittäväksi hahmoksi on muodostunut Quentin Skinner, joka painottaa omassa metodissaan toimintaa, yksityiskohtaista kontekstointia ja epäarvottavaa tulkintaa. Hänen mukaansa käsitteen merkitys määrittyy yksilön käytön kautta puheakteissa. Käsitettä ei siten voi erottaa käyttöyhteydestä, vaan se on kontekstoitava tarkasti suhteessa puhujan ja tilanteeseen. Mennyttä ajattelua on tarkasteltava sen omista lähtökohdista, ilman tuomitsemista tai vääristämistä.³⁵ Koska tutkielmassa käytetty lähdeaineisto on luonteeltaan hyvin poliittinen, analyysissä on tärkeää huomioida puhujan rooli ja sanavalintojen intentionaalisuus. Juuri toimijuuden ja poliittisen intentionaalisuuden näkökulmasta Skinnerin tarkastelutapa on hyvin hyödyllinen.

Skinnerin metodissa on kuitenkin omat heikkoutensa.³⁶ Varsinkaan tiukka sitoutuminen tarkkaan kontekstointiin ei kaikilta osin ole tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista tutkielman aineiston ja tavoitteet huomioon ottaen. Olenkin valinnut Skinnerin vastapainoksi Reinhart Koselleckin saksalaisen version käsitehistoriasta, joka painottaa enemmän käsitteiden suhdetta yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja pitkän aikavälin muutoksiin. Koselleckin mukaan kaikilla käsitteillä on aiemmasta käytöstä kertyneitä kasaantuneita merkityksiä, jotka vaikuttavat niiden mahdollisiin

³⁴ Ihalainen 1999, s. 37; Andersen 2003, s. 37

³⁵ Ihalainen 1999, s. 39-40; Skinner 2002, s. 31-38

³⁶ Ihalainen 1999, s. 41-42.

käyttötapoihin. Puhuja ei siis voi täysin itsenäisesti määritellä olemassa olevan käsitteen merkitystä puheaktissaan, vaan joutuu huomioimaan sen aiemmat ja yleisesti käytössä olevat merkitykset. Samalla käsitteet itse – kasaantuneine merkityksineen – vaikuttavat tapoihin, joilla yhteiskuntaa on ylipäätään mahdollista konstruoida ja ymmärtää. Käsitteiden jatkuva käyttö kuitenkin johtaa niiden vähittäiseen muuttumiseen semanttisessa kamppailussa.³⁷ Juuri ajatus uusien merkitysten syntymisestä – tai luomisesta – semanttisen kamppailun kautta, tekee Koselleckin metodista erityisen hyödyllisen tämän tutkimuksen kannalta. Määrittelemällä emigranttikysymykseen liittyneitä käsitteitä haluamallaan tavalla julkiseen keskusteluun osallistuneet kirjoittajat ja parlamentin jäsenet pyrkivät vaikuttamaan siihen, millä tavalla emigrantit Britanniassa nähtiin. Jo se, puhuttiinko emigranteista vastavallankumouksen, pakolaisuuden vai despotismin yhteydessä, vaikutti käsitteen emigrantti merkitykseen – ja sitä kautta emigranteista vallinneisiin mielikuviin.

Molemmilla näistä metodeista on vahvuutensa ja heikkoutensa. Niiden keskeisin ero on yksilön roolille annettu painoarvo; Skinner korostaa puhujan toimintaa käsitteen määrittämisessä, kun taas Koselleck huomioi eksplisiittisesti käsitteiden käyttöhistorian ja sen vaikutuksen, erityisesti pidemmällä aikavälillä³⁸. Poliittisen keskustelun analyysissä on tärkeää ottaa huomioon yksilöiden toiminta ja heidän eri käsitteille antamat merkitykset, sillä politiikassa ne on tyypillisesti valittu palvelemaan puhujan omia tarkoitusperiä. Tässä suhteessa Skinnerin metodi on hyvä lähtökohta. Käsitteitä ei kuitenkaan voi täysin irrottaa niiden käyttöhistoriasta ja kasaantuneista merkityksistä. Ensinnäkin useimmissa tapauksissa puhujat tavalla tai toisella hyödyntävät aiempia merkityksiä, joten niiden huomioiminen on tärkeää. Toisekseen mahdollisuudet uusien merkitysten luomiseen ovat aina rajalliset; jos uusi merkitys eroaa liian paljon aiemmista, yleisö ei välttämättä ymmärrä tai hyväksy sitä ja se vesittyy. Historiantutkimuksessa on lisäksi erityisen tärkeää pitää mielessä eri käsitteiden historia ja aiemmat merkitykset, jotta tutkimuksessa vältyttäisiin anakronismeilta ja historiallisten merkityserojen aiheuttamilta epätarkkuuksilta.

Tutkielmassa käytetty lopullinen käsitehistoriallinen metodi on siis sekoitus Skinnerin ja Koselleckin metodeja. Käsitteet otetaan käyttöyhteydessään, ja mahdollisuuksien

³⁷ Ihalainen 1999, s. 40; Koselleck 2002, s. 5-7, 20-24; Andersen 2003, s. 34-35

³⁸ Andersen 2003, s. 35.

sekä tarpeen mukaan ne liitetään historialliseen kontekstiin, jossa ne esitettiin. Yksittäisten parlamentin jäsenten ja kirjoittajien tarkkaa kontekstointia ei kuitenkaan viedä kovin pitkälle. Perustiedot heistä on analyysia tehtäessä otettu huomioon sen ollessa mahdollista, mutta vain muutamassa tapauksessa heidän taustansa tuodaan tarkemmin esiin. Heidän motiivinsa ja henkilökohtaisten merkityksenantojensa sijaan huomio on keskustelun yleisessä tasossa ja siinä ilmenneissä variaatioissa; yksilöitä tarkastellaan lähinnä kantansa edustajina ja esimerkkitapauksina.

Tutkielman toiseksi päämetodiksi on valittu diskurssianalyysi, koska tutkimuksen kohteena on nimenomaan julkinen *keskustelu*. Diskurssianalyysi on alun perin yhteiskuntatieteiden puolella kehitetty metodi, jonka isänä pidetään yleensä Michel Foucaultia. Foucaultlaisessa diskurssianalyysissä korostetaan ajatusta diskurssin laaja-alaisuudesta ja vaikuttavuudesta; mikään puhe tai teksti ei koskaan ole neutraalia, koska diskurssi on luonteeltaan hallitsevaa ja vallankäyttö on siinä sisään rakentunutta. Keskustelua tulee analysoida sen sisällön, toteamuksien, pohjalta siten kuin ne on esitetty. Foucaultin mukaan laajemman kontekstin tai puhujien tarkoitusperien tulkitseminen onkin ongelmallista, ja diskurssianalyysissä huomion pitäisi pysyä keskustelussa itsessään, ei liikkua sen ulkopuolelle tulkitsemalla syitä.³⁹

Varsinkin historian puolella Foucaultin ajattelua on kritisoitu varsin vahvasti.⁴⁰ Tiukasti foucaultlainen diskurssianalyysi ei kaikilta osin sovellu historiantutkimukseen, jossa kontekstin tärkeyttä nimenomaan korostetaan ja jonka tarkoituksena on usein niin sanotusti päästä diskurssin taakse historiallisiin toimijoihin ja heidän tarkoitusperiinsä. Tällä prosessilla on tietenkin tietyt lähdekriittiset rajoitteet, mutta selittävää tulkintaa – miksi-kysymyksiä – ei historiassa yleensä pidetä itsessään ongelmallisina. Lisäksi historiantutkimuksessa on varsin yleistä korostaa toimijuutta ja diskurssia rakennettuna tai rakentuneena ilmiönä. Verrattuna foucaultlaiseen suhtautumiseen, joka painottaa diskurssin rakentavaa luonnetta, toimijuudelle annetaankin historiassa usein merkittävämpi rooli.⁴¹

Diskurssianalyysia onkin hyvä käyttää historiallisessa tutkimuksessa sovelletusti. Yhteiskuntatieteiden ja historiantutkimuksen välillä on eroja paitsi kontekstoinnin roolissa ja luonteessa myös muun muassa lähdeaineistojen tyypillisissä laajuuksissa,

³⁹ Andersen 2003, s. 1-13, 33; Foucault 2014, s. 17-19, 21-24

⁴⁰ Andersen 2003, s. 33

⁴¹ Ihalainen 1999, s. 37-40; Hyrkkänen 2002, s. 13, 106; Andersen 2003, s. 10; Hodson 2007, s. 1-4; Ihalainen 2010, s. 1, 21-23

ja ne on otettava huomioon. Monet diskurssianalyysin työkalut kuitenkin soveltuvat historiallisen poliittisen keskustelun analyysiin. Diskurssianalyysistä on lisäksi olemassa useita variaatioita, joista osa antaa myös kontekstille tärkeemmän roolin.⁴² Omassa analyysissäni hyödynnän Helen Williamsin hahmottelemaa metodologiaa, jota hän on käyttänyt parlamenttidebattien tutkimiseen.⁴³ Siinä keskeiseen asemaan nostetaan lainaukset, jotka havainnollistavat tutkittavan keskustelun yleistä sävyä tai eroavat siitä selkeästi. Lainaukset kontekstoidaan ja niitä tulkitaan lähdekriittisesti huomioiden varsinkin sanavalinnat, retoriset keinot ja muut puhutavat.⁴⁴ Koska poliittisessa keskustelussa puheenvuorot ovat tyypillisesti harkittuja ja monimerkityksisiä, näiden seikkojen huomioiminen on erityisen tärkeää.

Tutkimusmetodini on siis sekoitus käsitehistoriaa ja diskurssianalyysia. Käytännössä metodeja sovelletaan analysoimalla puheenvuorojen sisältöä, argumentteja, sanavalintoja ja erilaisia retorisia keinoja. Erityisesti huomioidaan erilaiset semanttiset kentät tai käsiteklusterit,⁴⁵ jotka rakentuvat keskeisten käsitteiden ympärille. Selvittämällä eri käsitteisiin tai laajempiin asiayhteyksiin liitettyjä muita sanoja, käsitteitä ja konnotaatioita voidaan selvittää, millaisia näkemyksiä ja asenteita emigrantteihin liitettiin. Tällä tavalla analysoidaan erityisesti julkisessa keskustelussa esitettyjä käsityksiä emigranttien koostumuksesta ja tarkoituseristä; keitä he olivat, mihin he pyrkivät ja miksi he olivat emigroituneet. Parlamenttiaineiston analyysissä huomioidaan lisäksi debattien vahva keskusteleavuus ja puhujien suora tai epäsuora reagointi aiempiin kommentteihin. Lontoon julkaisuissa kyseinen keskusteluaspekti on lievempi, mutta se huomioidaan ilmetessään. Kaikkea lähdeaineistoa lähestytään ennen kaikkea keskustelun yleistä sävyä havainnollistavien tai siitä poikkeavien lainausten kautta Williamsin suosittelman metodin mukaisesti.

Luonteensa ja poliittisen tilanteen vuoksi keskustelu emigranteista kytkeytyi olennaisella tavalla aikakauden laajempiin poliittisiin diskursseihin. Analyysin kohteena on siten oltava paitsi spesifisti emigrantteja koskeneet näkemykset myös aiheeseen laajemmin liitetyt kontekstit. Niiden kautta on mahdollista kartoittaa vallinneisiin asenteisiin ja käsityksiin vaikuttaneita taustatekijöitä tai yleisiä trendejä, jotka usein

⁴² Pynnönen 2013, s. 6-10

⁴³ Williams 2014. Williamsin tutkimus kohdistuu 2000-luvun Britannian parlamentin kontekstiin, mutta se on metodien osalta nähdäkseni hyödyllinen myös varhaisemman historian tutkimuksessa.

⁴⁴ Williams 2014, s. 10-13.

⁴⁵ Ihalainen 2010, s. 43-44.

selittävät eri suhtautumistapojen syitä. Tärkein näistä vaikuttavista tekijöistä oli varsin luonnollisesti emigraation aiheuttaja, Ranskan vallankumous. Tutkielman varsinainen käsittely osuus alkaakin emigraatioon johtaneiden tapahtumien ja sen alkuvaiheiden kuvauksella.

2. Emigraation synty ja rantautuminen Britanniaan, 1789-1792

2.1. Vallankumous ja sen vastustajat – brittien ensireaktiot vallankumoukseen ja emigrantteihin

Ranskan suurta vallankumousta leimasivat alusta alkaen levottomuudet ja sekasorto. Yleiset väkivaltaisuuudet, vanhan yhteiskuntajärjestyksen purkautuminen sekä erityisesti vallankumoussodat ja terrori tekivät Ranskasta epävakaa ja useille vaarallisen maan asua. Kaikki vanhan vallan edustajiksi tai sen kannattajiksi leimatut henkilöt joutuivat kasvavaan vaaraan vallankumouksen edetessä, eikä siten ole yllättävää, että Ranskasta vallankumouksen alun jälkeen paenneiden ihmisten määrä oli varsin huomattava; kokonaisarviot liikkuvat 130 000 - 150 000 paikkeilla. Näistä pakolaisista arviolta noin 12 500 oleskeli vuosittain Iso-Britanniasta.⁴⁶

Emigranteista muodostui vallankumousta seuranneen vuosikymmenen aikana hyvin heterogeeninen joukko. Huomattava osa heistä oli aatelisia, joiden motiivina lähtöön oli tyypillisesti uskollisuus vanhalle monarkialle yhdistettynä haluun saada menetetty asema takaisin tai muutoin pelko omasta turvallisuudesta. Mukana oli kuitenkin myös merkittävä määrä armeijan henkilöstöä sekä papistoa, palvelusväkeä ja käsityöläisiä. Heidänkin keskuudessaan emigraation syynä oli usein monarkian ja vastavallankumouksen kannattaminen – tai vaihtoehtoisesti kannattajaksi leimautuminen, mikä saattoi heidät yhtä lailla vaaraan Ranskassa. Monet palvelijat ja käsityöläiset lisäksi seurasivat aateliin kuuluneita työnantajiaan ulkomaille, sillä heidän taidoiltaan ei välttämättä ollut käyttöä vallankumouksellisessa Ranskassa.⁴⁷

Ensimmäiset pakenijat lähtivät Ranskasta heti Bastiljin valtauksen (14.7.1789) jälkeen. Etujoukko koostui kuninkaan veljestä ja hänen lähipiiriinsä kuuluneista rojalisteista, joiden yritys palauttaa valta kansalliskokoukselta kuninkaalle oli epäonnistunut Bastiljin valtauksen myötä.⁴⁸ Vähäinen määrä muita aatelisia seurasi heidän esimerkkiään

⁴⁶ Carpenter 1999, s. 40; Doyle 2001, s. 40-44; Whittaker 2012, s. 3-4, 10.

⁴⁷ Carpenter 1999, s. 9-10, 18; Whittaker 2012, s. 4-6; Guenette 2013, s. 29-30

⁴⁸ Doyle 2001, s. 42; Whittaker 2012, s. 3-4.

heinäkuun kuluessa, jolloin niin sanotun suuren pelon aikana levottomuudet levisivät Pariisista maaseudulle ja johtivat hyökkäyksiin aatelin omaisuutta kohtaan. Ensimmäinen suurempi emigraatio kuitenkin alkoi vasta kansalliskokouksen lakkautettua säätyerioikeudet ja kymmenykset elokuun 4. ja 5. päivän istunnossa.⁴⁹

Suurin osa emigranteista suuntasi tässä vaiheessa, kuten myöhemminkin, mantereen muihin maihin. Osa kuitenkin valitsi ylittää kanaalin, ja tämä syksyn 1789 aikana saapunut joukko aloitti ensimmäisen kolmesta Britanniaan kohdistuneesta emigraatioaalosta. Se kattoi vallankumouksen ensimmäiset kaksi vuotta, joiden aikana emigroituminen oli suhteellisen helppoa kansalliskokouksen toimimattomuuden vuoksi; emigranttien vastaiset toimet nousivat merkittäväksi keskustelun aiheeksi Ranskassa vasta vuoden 1791 alkupuoliskolla. Näin ollen Britanniassa olleiden emigranttien määrä kasvoikin tasaisen hitaasti aina kesäkuuhun 1791 asti, jolloin Ludvig XVI:n epäonnistunut pakoyritys johti nopeasti muutoksiin Ranskan poliittisessa tilanteessa. Valta kansalliskokouksessa siirtyi jakobiineille ja asenteet sekä emigrantteja että vanhan vallan edustajia kohtaan jyrkkenivät. Seurauksena emigraatio kiihtyi ja sen toinen aalto rantautui Britanniaan syksyllä 1791 ja talvella 1792.⁵⁰

Britanniassa reaktio emigrantteihin oli moninainen ja monella tapaa hyvin kiinnostava. Vallankumous ja emigraation vaikutus Britannialle olivat luonnollisestikin merkittäviä tekijöitä asenteiden muotoutumisessa, mutta taustalla vaikuttivat myös ennakkoluulot ja maiden välinen historia. Poliittisesti Ranskan ja Britannian suhteet olivat 1700-luvun loppupuoliskolla varsin kireät, ja Ranskan vallankumouksen alkaessa mailla oli takanaan useampi vastakkaisilla puolilla käyty sota. Kulttuurin suhteen kansakuntien välit olivat kuitenkin varsin syvät ja yhteydenpito kanaalin yli tavallista. Silti brittien käsitys ranskalaisista oli jokseenkin kielteinen, ja negatiiviset stereotyyptit ilmeisen yleisiä,⁵¹ mikä vaikutti asenteisiin varsinkin emigraation pitkittyessä. Suoranaisesta vihanpidosta tuskin kuitenkaan voidaan puhua, vaikka tietynasteista muukalaisvihaa kieltämättä esiintyi.⁵² Pikemminkin brittien käsitys oman perustuslakinsa ja hallintomuotonsa parhaimmuudesta kuvasti yleistä ylemmydentuntoa suhteessa

⁴⁹ Carpenter 1999, s. 17-18; Doyle 2001, s. 44

⁵⁰ Carpenter 1999, s. 18-21; Doyle 2001, s. 47-50; Whittaker 2012, s. 4, 10

⁵¹ Carpenter 1999, s. xv-xvi, xix, 1; Whittaker 2012, s. 3.

⁵² Carpenter 1999, s. xv-xvi, xix, 1; Whittaker 2012, s. 3

ranskalaisiin; vallankumous ymmärrettiin Britanniassa paljolti kateuden motivoimaksi yritykseksi matkia sitä.⁵³

Emigraation alkuvaiheessa näillä ennakkoluuloilla vaikuttaa kuitenkin olleen vain vähän painoarvoa. Ensimmäiset maahan saapuneet ranskalaiset aristokraatit otettiin kaikesta päätellen varsin mieluusti vastaan Britannian seurapiireissä, etenkin maan frankofiilien keskuudessa,⁵⁴ eikä uusien tulokkaiden läsnäolo vielä herättänyt sen suurempaa kritiikkiä julkisuudessakaan. Itse asiassa kaikki maahan saapuneista emigranteista käyty julkinen keskustelu oli vuosien 1789-1791 aikana huomattavan vähäistä – oli se sitten negatiivista tai positiivista. Aineiston julkaisuista vain yksi mainitsi nimenomaan Britanniaan hakeutuneet emigrantit,⁵⁵ ja vaikka tämä ei tarkoita keskustelun olleen olematonta, se kuitenkin todistaa aiheen saaman huomion vähyydestä. On selvää, että emigranttien vaikutus Britannian yhteiskuntaan oli tässä vaiheessa vielä suhteessa vaatimaton.

Vaikutuksen ja siten myös saadun huomion vähäisyys selittyy ennen kaikkea emigraation alkuvaiheen koolla ja luonteella: Carpenterin mukaan emigranttien määrä oli aluksi suhteellisen pieni ja he edustivat pääasiassa ranskalaista ylhäisöä. Siten he herättivät kiinnostusta lähinnä Britannian eliitin keskuudessa, eikä heillä ollut vaikutusta juuri muuhun kuin yläluokan seurapiirielämään.⁵⁶ Olemassa olevan aineiston yksipuolinen luonne vääristää vaikutelmaa hieman,⁵⁷ mutta todennäköisesti Carpenterin esitys kuitenkin kuvastaa vallinnutta tilannetta kohtuullisen hyvin. Alemmilla säädyillä ei vielä tässä vaiheessa ollut yhtä suurta syytä emigroitua kuin Ranskan aatelilla, sillä ajoittaisista tai paikallisista väkivaltaisuuksista huolimatta vallankumous oli alun levottomuuksien jälkeen suhteellisen veretön aina kuninkaan pakoyritykseen asti.⁵⁸ Näin ollen emigraation ensimmäinen aalto oli leimallisen aristokraattinen.

Emigrantit eivät kuitenkaan jääneet täysin vaille huomiota. Vallankumouksen edetessä heidät nostettiin yhä enenevästi esiin paitsi mantereen uutisten yhteydessä, myös

⁵³ Ihalainen 2010, s. 350-353

⁵⁴ Carpenter 1999, s. 21

⁵⁵ *The pastoral letter and ordinance of the Right Reverend John Francis de La Marche*. La Marche 1791.

⁵⁶ Carpenter 1999, s. 19-21

⁵⁷ Carpenter käytti tällä ajanjaksolla ilmeisestikin lähinnä yksityistä kirjeenvaihtoa, joka oli tyypillisesti eliitin aineistoa ja siten nosti esiin ennen kaikkea sen omia jäseniä. Carpenter 1999, s. 9, 18-20

⁵⁸ Doyle 2001, s. 44-46

vallankumouksesta ja sen aatteista käydyissä kotimaisissa debateissa. Varsinkin ennen terrorin alkamista vuonna 1793 emigraatio ja emigrantit liitettiin usein vastavallankumoukseen⁵⁹ ja Ludvig XVI:n veljien, niin kutsuttujen emigranttiprinssien, toimintaan.⁶⁰ Koska suhtautuminen vallankumoukseen oli Britanniassa aluksi varsin suopeaa, tämä kytkös johti kritiikkiin emigranteja kohtaan; heidän katsottiin hylänneen maansa ja kuninkaansa turhan nopeasti, jopa pelkurimaisesti.⁶¹

Vallankumouksen edetessä se kuitenkin erkaantui enenevässä määrin brittiläisistä aatteista ja Britannian vuoden 1688 Mainion vallankumouksen esimerkistä, mikä johti usealla taholla asenteiden viilenemiseen.⁶² Ensimmäinen – ja merkittävin – vallankumouksen kriitikoista oli parlamentaarikko Edmund Burke, jonka *Reflections* (1790) käynnisti Britanniassa vilkkaan yhteiskunnallisen keskustelun ja sai erityisen innostuneen vastaanoton emigranteilta.⁶³ *Reflections*-teoksen ympärille syntynyt keskustelu käsitteli ennen kaikkea brittien suhtautumista vallankumoukseen,⁶⁴ mutta vuosien 1790-1791 aineiston perusteella samalla myös sivuttiin emigranttikysymystä. Vallankumouksen vastustajien teksteissä alkoi ilmetä emigranteja – tässä vaiheessa siis aatelia ja papistoa – puolustavia kommentteja.⁶⁵ Esimerkiksi säätyerioikeuksien lakkauttaminen ja emigranttien kohtelu olivat seikkoja, jotka nousivat kritiikin kohteeksi:

If any schemes are supposed to be forming by the French emigrants, or others for the recovery of their natural rights, of which they have been unjustly and tyrannically despoiled, they are immediately branded as attempting to introduce the old form of government with all its horrid appendages of arbitrary despotic power. (Francis Eyre)⁶⁶

Tästä huolimatta Ranskan vallankumous sai osakseen myös pitkällistä kannatusta ja hyväksyntää Britanniassa. Kuuluisin puolustuspuheenvuoro lienee ollut Thomas Painen *The Rights of Man* (1791), joka oli samalla vastaus Burken vallankumouksen vastaiselle kritiikille. Vallankumous synnyttikin Britanniassa vilkkaan julkisen keskustelun, johon osallistui lukuisia kirjoittajia läpi 1790-luvun. Jopa suoranaisesta

⁵⁹ Vastavallankumous käsitettiin aikalaisten kirjoituksissa useilla eri tavoilla. Ranskassa sen määritelmä oli etenkin vallankumouksen alkuvuosina varsin väljä ja sisälsi useita poliittisia kantoja. Britanniassa sitä puolestaan käytettiin yleisessä mielessä vallankumouksellisen Ranskan vastustamisesta ilman tiukkaa sitoutumista *ancient regimen* ideologiaan tai sotilaallisuuteen. Pestel 2017a, s. 58-59, 69-71

⁶⁰ McPhee 2002, s. 94; Whittaker 2012, s. 3; Guenette 2013, s. 7-8, 23, 36-38

⁶¹ Ihalainen 2010, s. 350-353; Shaw 2010, s. 13

⁶² Ihalainen 2010, s. 350-353

⁶³ Schofield 1986, s. 602-603; Carpenter 1999, 23-24

⁶⁴ Carpenter 1999, s. 23

⁶⁵ Bristol 1791, k. 7; Eyre 1791, k. 111; La Marche 1791, k. 3-4, 6-8

⁶⁶ Eyre 1791, k. 111

pamflettisodasta puhutaan. Keskustelun aiheina olivat ennen kaikkea kansalaisten oikeudet – perustuen Ranskasta levinneisiin ajatuksiin luonnonoikeuksista ja ihmisoikeuksista – sekä kysymys hallintomuodosta, erityisesti demokratiasta.⁶⁷

Selkein trendi tässä poliittisessa keskustelussa oli konservatismiin suosion kasvu, ja kriittinen suhtautuminen vallankumoukseen kasvoikin merkittävästi kesästä 1791 alkaen. Erityisen epäluuloisesti vallankumoukseen ja sen aatteisiin suhtautui maan hallinto.⁶⁸ Sen sijaan Ranskan vallankumouksen aatteiden kannattajien piirissä voimistui reformihenkisyys, ja ympäri maata alettiinkin perustaa useita parlamentaarista uudistusta kannattavia yhdistyksiä⁶⁹. Näistä todennäköisesti merkittävimäksi kehittyi tammikuussa 1792 perustettu *London Corresponding Society*, joka toimi eräänlaisena johtohahmona muille reformiyhdistyksille ja josta tuli sekä Ranskan vallankumouksen kriitikoiden että maan hallinnon silmätikku. LCS:n vastustajat syyttivät sitä muun muassa maanpetoksesta ja vakoiluun sekaantumisesta, ja useita 1790-luvulla laadittuja, vallankumouksellista toimintaa rajoittavia lakeja on pidetty suorana hyökkäyksenä sitä vastaan.⁷⁰

Britanniassa reaktio Ranskan vallankumoukseen ja sen aatteisiin oli siis ristiriitainen. Emigraation kiihtyessä syksystä 1791 eteenpäin sama ristiriitaisuus alkoi yhä voimakkaammin näkyä myös suhtautumisessa emigrantteihin. Yhtäältä maahan saapuneita ranskalaisia pyrittiin auttamaan ja monet suhtautuivat heihin hyvin myötämielisesti.⁷¹ Toisaalta emigrantteihin kohdistui myös epäluuloa ja vihamielisyyttä. Heidän motiivejaan kyseenalaistettiin, ja hallinnon suunnalta pelättiin jopa yllytystä kansannousuun.⁷² Seuraavaksi tarkoitukseni onkin tarkastella vuonna 1792 emigranteista käytyä, yhä vilkkaampaa julkista keskustelua ja sen kehitystä.

2.2. Keskustelu kiihtyy – emigranttikäsitykset muotoutuvat julkisessa keskustelussa

Keskustelu emigranteista oli siis vuoden 1791 loppupuolelle asti ollut suhteellisen niukkaa keskittyen lähinnä vallankumouksen tapahtumien raportoimiseen. Tilanne kuitenkin muuttui vuonna 1792. Ensinnäkin viittaukset emigrantteihin lisääntyivät

⁶⁷ Hodson 2007, s. 1; Ihalainen 2010, s. 366-367; Hunt 2013, s. 3-4

⁶⁸ Carpenter 1999, s. 23; Ihalainen 2010, s. 386-387; Whittaker 2012, s. 7

⁶⁹ *Parliamentary reform societies*. Myös ns. *corresponding societies*. Hunt 2013, s. 2-5

⁷⁰ Weinstein 2002, s. 38-39; Hunt 2013, s. 1-4

⁷¹ Carpenter 1999, s. xv; Whittaker 2012, s. 3-5

⁷² Ihalainen 2010, s. 386-387; Whittaker 2012, s. 7

Lontoon julkisessa keskustelussa huomattavasti; aineistossa on nähtävissä selkeä hyppäys emigrantteja käsitteiden julkaisujen määrässä vuosien 1791 ja 1792 välillä,⁷³ mikä indikoi aiheesta käydyn keskustelun yleistä vilkastumista. Toisekseen keskustelun tyyli ja sisältö muuttuivat. Ennen kaikkea muutoksen koki tapa, jolla emigranteista kirjoitettiin. Uutismaisten raporttien rinnalle nousivat yhä enenevässä määrin erilaiset kannanotot emigranttien toiminnasta, tilanteesta ja kohtelusta. Emigrantteihin kohdistettu huomio siis paitsi kasvoi merkittävästi, myös monipuolistui.

Keskustelun vilkastuminen ja emigranttien nouseminen ajankohtaiseksi aiheeksi Lontoossa selittyy maassa olleiden emigranttien määrän kasvulla. Britanniaan suuntautuneen emigraation toinen vaihe alkoi vuoden 1791 jälkipuoliskolla, kun maahan rantautui uusi, aiempaa suurempi aalto vallankumousta pakenevia ranskalaisia syksyn 1791 ja talven 1792 aikana. Heidät ajoi liikkeelle ennen kaikkea Ranskan sisäisen tilanteen kiristymisen, joka näkyi loppuvuodesta 1791 sodan uhan kasvuna ja hallinnon linjan jyrkentymisenä. Kansalliskokous muun muassa vaati emigranteille kuolemanrangaistusta – minkä kuningas tässä vaiheessa vetosi – sekä määräsi papistolle pakollisen uskollisuudenvalan marraskuussa.⁷⁴ Tilanne paheni entisestään keväällä 1792, kun vallankumoussotien syttyminen lisäsi emigrantteihin ja uskollisuudenvalasta kieltäytyneisiin uhmakkaisiin pappeihin kohdistunutta epäluuloa. Lisäksi kevään edetessä Britanniaan alkoi hakeutua sotilaita perheineen – Trierissä olleen emigranttiarmeijan hajottamisen jälkeen – sekä ensimmäistä kertaa kansalliskokouksen entisiä jäseniä, joiden maltillinen linja oli leimautumassa vastavallankumoukselliseksi.⁷⁵

Muuttovirta jatkuikin tasaisena koko vuoden 1792 alkupuoliskon, ja kesällä emigraation laajuus ja emigranttien luonne alkoi herättää briteissä huolta.⁷⁶ Vaikka tutkielman aineistoa ei pääasiassa pysty ajoittamaan julkaisuvuotta tarkemmin eikä keskustelun vilkastumisen ajankohtaa siten voi sen perusteella määrittää tarkasti, on todennäköisintä, että julkisen keskustelun muutos alkoi viimeistään tässä vaiheessa. Kolmannen ja suurimman emigranttiaallon saapuminen maahan syksyllä kiihdytti

⁷³ Vuosien 1789-1791 aineisto koostuu kahdeksasta julkaisusta, kun taas yksin vuodelta 1792 julkaisuja on 23. Eron suuruus on paljonpuhuva huolimatta siitä, että aineisto ei edusta kaikkea aiheesta Lontoossa käytyä julkista keskustelua tältä ajalta (mikä olisi tämän tutkielman puitteissa mahdotonta).

⁷⁴ Carpenter 1999, s. 23-25, 27, 185-186; Doyle 2001, s. 46-47, 49-50

⁷⁵ Carpenter 1999, s. 25-26

⁷⁶ Carpenter 1999, s. 25-26

kirjoittelua entisestään, lisäsi yleistä huolta ja johti lopulta hallinnon toimiin ja ulkomaalaisia rajoittavan muukalaislain säätämiseen tammikuussa 1793.⁷⁷

Yleinen trendi vuoden 1792 aineistossa oli esitettyjen käsitysten monipuolistuminen ja syventyminen. Keskustelun vilkastuessa esiin nostettiin uusia näkökulmia ja teemoja, jotka olivat aiemmin saaneet huomattavasti vähemmän huomiota tai usein jääneet täysin sitä vaille. Yksi keskeisimmistä vaikutteista emigranttikeskustelun muutoksessa oli itse emigrantti-termin käytön kehittyminen.

Vallankumouksen alkuvuosina emigranteilla tarkoitettiin käytännössä vastavallankumouksellisia aristokraatteja; suurin osa varhaisista lähtijöistä oli rojalisteja, jotka vastustivat uudistuksia.⁷⁸ Aiemman tutkimuksen mukaan tämä määritelmä säilyi Britanniassa vallitsevana terrorin alkuun saakka,⁷⁹ mitä aineisto pääasiassa tukeekin. Useimmat vuonna 1792 julkaistut tekstit yhdistivät emigrantit hyvin vahvasti vastavallankumoukselliseen toimintaan, joko implisiittisesti puhumalla heistä nimenomaan vallankumouksellisen Ranskan vastustamisen yhteydessä⁸⁰ tai erittelemällä emigrantit ja muut pakolaiset⁸¹. Vastavallankumous itsessään liitettiin Britanniassa⁸² puolestaan tyypillisesti käynnissä olleeseen Ranskan vastaiseen sotaan, jota emigranttiprinssit ja heidän kannattajansa olivat jo hyvän aikaa ajaneet.⁸³

But it was evident to all the world that they were in pursuit neither of hospitality nor of relief, but of arming them against their native country; France ... several times recalled them to herself, and warned them of their machinations against her peace.⁸⁴

Lainauksen perusteella emigrantit kuvattiin selkeästi yhtenäisenä ryhmänä, jolla oli jaettu päämäärä: sota Ranskaa vastaan. Vaikka itse emigrantti-sanaa ei lainauksessa käytettykään, sekä sen myöhempi esiintyminen⁸⁵ että puheenaiheena olevasta ryhmästä aiemmin annettu kuvaus⁸⁶ osoittavat, että kirjoittaja viittasi lauseessa juuri

⁷⁷ Carpenter 1999, s. 35-36; Ihalainen 2010, s. 386-387; Whittaker 2012, s. 7

⁷⁸ Whittaker 2012, s. 3; Guenette 2013, s. 29-30

⁷⁹ Whittaker 2012, s. 3

⁸⁰ Esim. A circumstantial history of the transactions at Paris on the tenth of August 1792, k. 4, 17; Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 25-28; Freeman 1792, k. 55-56; Marquis de Condorcet 1792, k. 5-7, 29; Plain truth 1792, k. 28; The confederacy of kings 1792, k. 46-47;

⁸¹ Esim. An historical sketch of the French Revolution 1792, k. 325; Civis 1792, k. 16-17

⁸² Vastavallankumouksesta oli olemassa useita erilaisia käsityksiä Euroopassa. Aiheesta Pestel 2017a.

⁸³ Guenette 2013, s. 38-43

⁸⁴ Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 26

⁸⁵ Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 28

⁸⁶ Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 25

heihin. Emigrantit siis liitettiin suoraan vastavallankumoukseen – ja sotaan – ilman tarkempaa erittelyä, mikä indikoi hyvin homogeenistä käsitystä emigranteista.

Britannian pakolaistilannetta kommentoinut julkaisu puolestaan erotti vastavallankumoukselliset emigrantit muista pakolaisista:

If they chuse positively to reject the proposed oaths, why did they not take up arms ... and defend themselves like men? They tell us, they were proscribed: - so were the Emigrants. (Civis)⁸⁷

Kommentilla viitattiin Britanniaan hakeutuneisiin ranskalaisiin pakolaisiin, erityisesti pappeihin,⁸⁸ joita alkoi saapua maahan suurina määrinä syyskuun verilöylyjen (2.-6.9.1792) myötä⁸⁹. Heidän valintansa vertaaminen emigranttien valintaan loi kuvaa näiden kahden ryhmän välisestä erosta, jonka pohjalla oli nimenomaan jako vastavallankumouksellisiin emigrantteihin ja muihin Ranskasta paenneisiin. Maininta aseisiin tarttumisesta ja itsensä puolustamisesta yhdisti emigrantit lisäksi hyvin konkreettisesti mantereeseen sotatoimiin. Tässä vaiheessa emigrantit nähtiinkin Lontoon julkisessa keskustelussa pitkälti sotilaallisesti aktiivisina vallankumouksellisen Ranskan vastustajina, ja pakolaisia käsiteltiin erillisenä ryhmänä.

Poikkeaviakin käsityksiä silti esiintyi jo vuoden 1792 julkaisuissa. Esimerkiksi *An Address from several French citizens to the French people* -pamfletissa ranskalainen kirjoittaja⁹⁰ käytti tarkoituksellisesti vaihtoehtoista jaottelua, jossa pakolaisten sijaan vastavallankumoukselliset vertautuivat muun muassa perhesyiden tai työn vuoksi kotimaastaan emigroituneisiin ranskalaisiin.⁹¹ Kirjoittaja erotti tämän ryhmän eksplisiittisesti vastavallankumouksellisista ja pyrki puolustamaan siihen kuuluvia maanmiehiään, mukaan lukien itseään:

We shall not expatiate on the late law which confounds us with those Frenchmen who have been so far misled as to take up arms against their country.⁹²

Vastavallankumouksen kuvaaminen harhaan johdetuksi toiminnaksi ei ollut kovinkaan jyrkkäsanainen kritiikki, mutta se erotti kuitenkin kirjoittajan edustaman ryhmän vastavallankumouksellisista emigranteista tuomitsemalla heidän toimintansa. Sama erontekoon tähdännyt tavoite oli myös Ranskan tapahtumista erillisten maastamuuton

⁸⁷ Civis 1792, k. 16-17

⁸⁸ Ibid. k. 15

⁸⁹ Carpenter 1999, s. 29-30

⁹⁰ Mahdollisesti kirjoittajia oli useampi, kuten julkaisun otsikko implikoi.

⁹¹ An Address from several French citizens 1792, k. 2-4

⁹² An Address from several French citizens 1792, k. 4

syiden korostamisella.⁹³ Pamfletissa pyrittiinkin luomaan etäisyyttä vallankumoukseen ja sen politiikkaan, jotta kirjoittajan puolustamat ulkoranskalaiset eivät vaikuttaisi osallisilta mihinkään väärintekoon. Tämän vuoksi myöskään pakolaisuus ei noussut esiin listatuissa motiiveissa – olihan politiikka ennen terrorin alkua pääsyy emigroitumiselle⁹⁴. Koska pamfletin kirjoittajalla oli selkeä puolustava agenda, on kyseenalaistettava, oliko kyseinen ryhmä todella erillinen pakolaisista vai toimiko eronteko pikemminkin argumentaation keinona. Sitä tärkeämpää on kuitenkin vaikutus, joka tällä ja muilla vastaavilla kirjoituksilla oli yleiseen mielipiteeseen Britanniassa; riippumatta vastauksesta erilaisten motiivien esittely auttoi luomaan moninaisempaa kuvaa emigroituneista ranskalaisista.

Käsitykset Ranskasta emigroituneesta väestöstä siis jossain määrin monipuolistuivat vuoden 1792 aikana. Itse emigrantti-termin merkitys säilyi silti pitkälti samana kuin aiemmin ja sillä viitattiin tyypillisesti juuri vastavallankumouksellisiin ranskalaisiin. Aineiston poikkeustapaukset⁹⁵ ennakoivat tulevaa kehitystä, jonka myötä emigrantit alettiin käsittää laajempaan ryhmään⁹⁶. Vuonna 1792 kyseinen muutos oli kuitenkin vasta aluillaan, sillä vasta syksyn pakolaistulva sai britit todella mieltämään emigraation pakolaisuudeksi⁹⁷.

Sen sijaan keskustelu emigranttien tilanteesta ja motivaatioista koki suuremman muutoksen. Verrattuna vuosiin 1789-1791, erilaisten emigrantteja – sekä vastavallankumouksellisia että pakolaisia – koskevien kuvausten, analyysien ja kannanottojen määrä kasvoi aineistossa merkittävästi. Mielipiteiden ja suhtautumistapojen kirjo laajeni johtaen useisiin kilpaileviin emigranttikäsityksiin, joista osa oli huomattavan ristiriitaisia keskenään. Kysymys emigranteista siis politisoitui. Tärkeimmät määrittävät tekijät eri käsitysten välillä olivat erot suhtautumisessa Ranskan vallankumoukseen ja arvioissa emigranttien tilanteesta.

Yhteys emigranttikäsitysten ja vallankumousasenteiden välillä oli selkeä, joskaan ei täysin suoraviivainen. Useimmissa tapauksissa kirjoittajan myönteinen käsitys

⁹³ An Address from several French citizens 1792, k 2-4

⁹⁴ Guenette 2013, s. 29-34

⁹⁵ Esim. Gifford 1792, k. 53

⁹⁶ Whittaker 2012, k. 3

⁹⁷ Carpenter 1999, s. 29-30

vallankumouksesta korreloi kielteisen emigranttikäsityksen kanssa.⁹⁸ Vastaavasti jos kirjoittaja suhtautui vallankumoukseen negatiivisesti, hän todennäköisemmin esitti emigrantit positiivisessa valossa.⁹⁹ Esimerkiksi anonymisti julkaistussa pamfletissa *Minutes of a conversation, at the Monday Night's Club* vallankumous tuomittiin hyvin jyrkästi samalla, kun emigranteista puhuttiin myötätuntoiseen sävyyn:

I ... should hold myself degraded by any connexion with a people of such base and infamous character, who have not a spark of religion or common humanity amongst them - read the Christian doctrine of "forgiving your enemies" ... and contrast therewith, the conduct of the French Reformers towards the poor distressed Emigrants, whose only fault was that of acting from principle and motives of conscience, whilst those of their persecutors were evidently no other than the hopes of plunder, and gain to themselves.¹⁰⁰

Katkelmassa emigrantit ja vallankumoukselliset asetettiin vastakkain; vallankumoukselliset kuvattiin alhaisiksi vainoajiksi ja emigrantit viattomiksi uhreiksi. Yhteys ryhmien välillä perustui vertailulle, jolloin käsitys yhdestä vaikutti käsitykseen toisesta. Tässä tapauksessa teksti oli luonteeltaan selkeästi propagandistinen ja sen tarkoitus oli ennen kaikkea osoittaa vallankumousaatteet vääriksi. Näin ollen myötätuntoinen suhtautuminen emigrantteihin johtui kielteisestä suhtautumisesta Ranskan vallankumoukseen – toimien samalla vaikuttamisen keinona. Vallankumouksen vastainen antijakobiininen kirjallisuus, jolla pyrittiin estämään vallankumousaatteiden leviäminen, nousikin Britanniassa huomattavaksi ilmiöksi 1790-luvulla,¹⁰¹ ja *Minutes of a conversation, at the Monday Night's Club* on siitä esimerkki. Kaikissa aineiston teksteissä riippuvuussuhteen suunta ei kuitenkaan ollut yhtä selkeä, vaan käsitykset emigranteista vaikuttivat käsityksiin vallankumouksesta samalla kun käsitykset vallankumouksesta vaikuttivat käsityksiin emigranteista.¹⁰²

Tyypillinen keino tukea omaa näkemystä oli luonteenpiirteiden käyttäminen haluttujen mielikuvien luomiseksi.¹⁰³ *Minutes of a conversation* -pamfletin lainaus on tästä hyvä esimerkki. Siinä emigrantit kuvattiin hädänalaisiksi ja heidän tekojensa motiiviksi annettiin periaatteet ja omatunto, minkä perusteella syntyi mielikuva moraalisesta, hätää kärsivästä ihmisryhmästä. Kuvaus implikoi jopa kunniakkuutta, sillä emigrantit pitivät kiinni periaatteistaan ja omatunnostaan vainonkin uhalla. Teksti siis konstruoi

⁹⁸ Esim. An historical sketch of the French Revolution 1792, k. 538-539; Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 2-3, 25-28; Dumont 1792, k. 90, 107; Pigott III 1792, k. 22, 227

⁹⁹ Esim. Fennell 1792, k. 422; Gifford 1792, k. 53; Searchem 1792, k. 45-47

¹⁰⁰ Minutes of a conversation, at the Monday Night's Club 1792, k. 6

¹⁰¹ De Montluzin 1988, s. 1-2; Grenby 2001, s. 1

¹⁰² Esim. Equality no liberty 1792, k. 10-12; Gifford 1792, k. 53; James 1792, k. 4, 10

¹⁰³ Esim. Civis 1792, k. 15-17, 29-30; Gifford 1792, k. 53; James 1792, k. 10; Pigott I 1792, k. 22

emigranteista käsitystä, jonka mukaan he olivat luonteeltaan moraalisia ja kunniakkaita. Lisäksi emigranttien esittäminen vainottuna ryhmänä vaikutti käsityksiin sekä heidän tosiasiallisesta tilanteestaan että Ranskan vallankumouksellisten toimista. Tarkoitus oli osoittaa nimenomaan vallankumouksellisten toiminnan vääryys.

Vainoaminen alkoikin nousta vuoden 1792 aikana keskeiseksi teemaksi Lontoon emigranttikeskustelussa. Kansalliskokous oli jo syksyllä 1791 yrittänyt säätää emigranteille kuolemanrangaistuksen, mikäli he eivät suostuneet palamaan Ranskaan määräajassa, mutta Ludvig XVI oli estänyt lain voimaantulon veto-oikeudellaan. Kuninkaan syrjäyttäminen 10.8.1792 mahdollisti asian uudelleen käsittelyn, ja lokakuussa kaikki emigrantit karkotettiin pysyvästi kuolemanrangaistuksen uhalla. Vastaavasti papiston vastainen lainsäädäntö kiristyi, kun kansalliskokous karkotti elokuun lopulla myös kaikki papit, jotka eivät olleet vannoneet uskollisuudenvalaa hallinnolle.¹⁰⁴ Vahvimmin käsityksiin vaikutti kuitenkin syyskuun verilöylyt, joiden aikana Pariisissa murhattiin noin 1400 vankia – mukaan lukien monia uhmakkaita pappeja – ja jotka ajoivat liikkeelle suurimman joukon pakolaisia.¹⁰⁵ Guenetten mukaan väkivaltaisuuksista raportoitiin Lontoossa viikon sisällä tapahtuneesta, ja veritekojen kuvaukset lisäsivät brittien pakolaisia kohtaan tuntemaa sympatiaa.¹⁰⁶

Aineiston perusteella juuri syyskuun verilöylyt aiheuttivatkin muutoksen emigranteista käydyssä julkisessa keskustelussa Britanniassa; viittaukset väkivaltaan, sortoon ja vainoon alkoivat selkeästi lisääntyä jo tässä vaiheessa, ennen seuraavana kesänä alkanutta terroria. Samaan aikaan myös kansalliskokouksen julistus tukea kaikkia kansoja, jotka pyrkivät palauttamaan vapautensa, kiristi maiden välejä ja viilensi suhtautumista Ranskaan entisestään.¹⁰⁷ Käsitystä meneillään olleesta vainosta käytettiin varsinkin useassa emigrantteihin myönteisesti – tai vähintään myötätuntoisesti – suhtautuvassa julkaisussa vallankumouksellisen Ranskan vastustamisen perusteluna tai keinona puolustaa emigrantteja.¹⁰⁸ Epäselvyyttä tässä kohtaa aiheuttaa emigrantti-termin kehitys; osa kirjoittajista viittasi eksplisiittisesti emigrantteihin,¹⁰⁹ kun taas toiset puhuivat yleisemmin Ranskan aristokratiasta tai

¹⁰⁴ Carpenter 1999, s. 25, 35, 186; McPhee 2002, s. 97-98

¹⁰⁵ Carpenter 1999b, s. 43; Doyle 2001, s. 51; Guenette 2013, s.63

¹⁰⁶ Guenette 2013, s. 63

¹⁰⁷ Doyle 2001, s. 51-52; Ihalainen 2010, s. 386-387

¹⁰⁸ Esim. Fennell 1792, k. 422; Gifford 1792, k. 53; Minutes of a conversation at the Monday Night's Club 1792, k. 6; Plain truth 1792, k. 42

¹⁰⁹ Esim. Gifford 1792, k. 53

pakolaisista liittämättä heitä ehdottomasti vastavallankumouksellisiin.¹¹⁰ Koska vuonna 1792 emigranttien määrittäminen nimenomaan vastavallankumoukselliseksi oli yleistä, on vaikea sanoa, olivatko kaikki vainoamisen myöntäneet tekstit emigranttien puolella vai ainoastaan vallankumousta vastaan.¹¹¹

Vainoamisen nouseminen huomion kohteeksi loi enenevässä määrin mielikuvaa Ranskan sisäisestä levottomuudesta ja vallankumouksen väkivaltaisuudesta. Erilaisissa – väitettyjen – silminnäkijöiden esityksissä kuvattiin muun muassa Pariisissa tapahtuneita murhia ja lynkkauksia sekä ihmisten kokemaa pelkoa,¹¹² mikä kertoo syyskuun murhien vahvasta vaikutuksesta Britannian julkiseen keskusteluun ja sitä kautta yleisiin käsityksiin vallankumouksesta ja sen osapuolista. Lisäksi tällaiset kuvaukset antoivat emigranteille perustellun syyn maasta pakenemiselle. James Fennellin matkakertomus havainnollistaa hyvin, kuinka pakolaisuus voitiin esittää pakon sanelemana valintana ja pakoon lähteneet emigrantit muita maanmiehiään järkevämmin ja kunniallisempina:

Truth and virtue, however, have still preserved one honourable and public votary, who, though doomed at last to fly from the dagger of the assassin, and seek refuge in a country where liberty exists in all its glory, never, in the moment of his greatest danger, while he could yet be heard, ceased to pour forth 'the cry of affliction' to his degraded countrymen, or abandoned his principles, his honour, or his King. (James Fennell)¹¹³

Emigranttien ja Ranskan tilanteesta vallitsi kuitenkin haastavia näkemyksiä. Huolimatta vallankumoukselle myönteisen suhtautumisen heikkenemisestä Britanniassa¹¹⁴ vuoden 1792 julkaisuissa se näkyi vielä vahvana.¹¹⁵ Vastaavasti negatiiviset kannanotot emigrantteihin olivat yleisiä, ja nimenomaan emigrantteihin kohdistuneen vainon kieltäminen oli yksi keskeisistä väitteistä vallankumoukselle sympaattisten kirjoittajien julkaisuissa. Se saattoi olla eksplisiittistä, jolloin vainoksi

¹¹⁰ Esim. Fennell 1792, k. 422; Plain truth 1792, k. 42

¹¹¹ Kukaan vainoamisen myöntänyt kirjoittaja ei ollut vallankumouksen puolella. Kuten alla sanotaan, vallankumouksen kannattajat kielsivät tavalla tai toisella vainon olemassaolon. Guenetten perusteella vallankumouksaatteiden kannattaminen ja väkivaltaisuuksien tuomitseminen eivät kuitenkaan olleet täysin toisensa poissulkevia näkökantoja. Guenette 2013, s. 63

¹¹² Fennell 1792, k. 422; Peltier 1792, k. 2; Plain truth 1792, k. 27-28, 42

¹¹³ Fennell 1792, k. 422

¹¹⁴ Ihalainen 2010, s. 350-353

¹¹⁵ A circumstantial history of the transactions at Paris on the tenth of August 1792, k. 2-4; Archard 1792, k. 7-8; Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 2-3, 25-28; Dumont 1792, k. 2-7, 90; James 1792, k. 4, 19; Marquis de Condorcet 1792, k. 5-7, 29; Pigott I 1792, k. 22; Pigott III 1792, k. 78, 149, 227; Society of Constitutional Whigs 1792, k. 1

laskettavan toiminnan olemassaolo suoraan kiistettiin.¹¹⁶ Implisiittisempi vaihtoehto oli puolestaan esittää, että emigrantteihin kohdistuneet toimet olivat oikeutettuja tai että ne eivät saattaneet heitä todellisuudessa sellaiseen vaaraan kuin väitettiin.¹¹⁷ Esimerkiksi vallankumousmyönteisessä julkaisussa *Considerations on the proclamation of the governors of the Austrian Netherlands against France* sanottiin:

Counter-revolutionists ... made several journeys into France. They were known; they were named; ... it was known that they came from Coblenz, and that they were to return there; ... yet the laws, the legislature, the people whom they were in a rage to destroy, watched over their safety.¹¹⁸

Katkelmassa siis väitettiin suoraan, että vastavallankumoukselliset emigrantit kävivät julkisesti Ranskassa ja siellä ollessaan saivat lain ja kansan suojelun. Toisin sanoen vainoamisen olemassaolo kiellettiin käytännössä täysin. Sen sijaan *The Jockey Club* myönsi vastavallankumouksellisiin kohdistuneet mahdollisesti väkivaltaiset toimet, mutta esitti ne oikeutettuna:

Amidst all the violent paroxysms of popular rage and commotion, there had been no violation of property, the public attention and animosity were wholly directed against the foreign enemy, or against those domestic traitors whom they suspected of criminal correspondence with them... (Charles Pigott)¹¹⁹

Ulkoiset viholliset ja kotimaiset petturit viittasivat vahvasti juuri vastavallankumouksellisiin emigrantteihin, sillä he olivat tähän mennessä¹²⁰ olleet kansalliskokouksen äänekkäimpiä vastustajia; varsinkin emigranttiprinssien ultra-rojalistinen ryhmittymä oli ajanut aktiivisesti vallankumouksellisen Ranskan vastaista sotaa.¹²¹ Emigrantteihin – sekä maassa vielä oleskeleviin väitettyihin rojalisteihin – kohdistetut toimet olivat siten oikeutettuja, koska he olivat Ranskan vihollisia. Näin argumentti implikoi, ettei kyseessä ollutkaan vaino vaan pikemminkin valtakunnan vihollisten oikeutettu kitkeminen.

Toisinaan kirjoittajat menivät vielä pidemmälle kääntämällä emigranttien ja vallankumouksellisen Ranskan tilanne päinvastaiseksi ja esittämällä emigrantit vainoavana osapuolena. Kaikkein jyrkimmissä kannanotoissa heitä syytettiin mm.

¹¹⁶ Esim. *Considerations on the proclamation of the governors* 1792, k. 26-27; James 1792, k. 4, 10; Pigott III 1792, k. 227

¹¹⁷ A circumstantial history of the transactions at Paris on the tenth of August 1792, k. 2-4; Civis 1792, k. 7, 29-30

¹¹⁸ *Considerations on the proclamation of the governors* 1792, k. 26-27

¹¹⁹ Pigott III 1792, k. 227

¹²⁰ *The Jockey Club* julkaistiin sisältönsä ja sen kontekstin perusteella loppuvuodesta 1792.

¹²¹ Doyle 2001, s. 49; Guenette 2013, s. 23, 36-38

verenhimoisuudesta ja teurastuksesta¹²² viitaten juuri Ranskan vastaisiin sotatoimiin, joissa osa emigranteista oli mukana.¹²³ Heidän emigroitumisensa ja vastavallankumouksellisen toimintansa perustelut kyseenalaistettiin hyvin vahvasti; väitteet aristokratiaan kohdistuneesta sorrosta kiistettiin ja turvapaikan etsimisen sijaan emigranttien Ranskasta lähdön motiiviksi esitettiin ennen kaikkea perusteeton sodanlietsonta maata vastaan.¹²⁴ Nämä eri argumentit eivät myöskään olleet toisensa poissulkevia, vaan sama kirjoittaja saattoi hyödyntää yhtä aikaa useampaa niistä.

Sekä myönteisesti että kielteisesti emigrantteihin suhtautuneet kirjoittajat siis käyttivät vainoamisteemaa selkeästi omien argumenttinsa tukemiseksi tai vastustajan argumentin horjuttamiseksi. Kuten edellä mainittu, keskeistä oli kysymys emigranttien toimien perusteluista – eli niiden *oikeutuksesta*. Mikäli vallankumouksellisen Ranskan toimia piti sortona tai vainona, kuten useimmat vallankumoukseen kielteisesti suhtautuvat kirjoittajat tekivät,¹²⁵ emigranttien maastapako oli yksinkertaista oikeutta. Vallankumousmyönteiset kirjoittajat kuitenkin saattoivat paitsi kieltää emigrantteihin kohdistuneet väkivaltaisuuudet myös esittää, ettei privilegioiden poistaminen¹²⁶ ollut riittävä syy lähteä Ranskasta eikä vastavallankumouksellisten pyrkimys palauttaa vanha valta ollut oikeutettu.¹²⁷ Nämä argumentit implikoivat tietenkin, että emigrantit olivat nimenomaan aristokratian – tai vaihtoehtoisesti papiston – jäseniä.

...the impartial Reader will be necessarily led to acknowledge the justice of that decree which reduces [the French Nobility] to the common class of citizens.¹²⁸

Aristokratian privilegioiden lakkauttamista saatettiin siis pitää oikeudenmukaisena toimena, jolloin emigraatio ja vastavallankumouksellisuus nähtiin – ja esitettiin – luonnollisesti perusteettomana vastareaktionä. Ranskan aatelin syntyä ja historiaa esitellyt *Suppression of the French nobility vindicated* -teos perusteli privilegioiden lakkauttamisen tavalla, jolla maan aristokratia oli arvonimensä saanut, sekä heidän

¹²² Esim. Considerations on the proclamation of the governors 1792, 25-28; Pigott III 1792, k. 78

¹²³ Doyle 2001, s. 49

¹²⁴ Esim. Considerations on the proclamation of the governors 1792, 25-28

¹²⁵ Esim. Fennell 1792, k. 422; Gifford 1792, k. 53; Minutes of a conversation at the Monday Night's Club 1792, k. 6; Peltier 1792, k. 29; Plain truth 1792, k. 42

¹²⁶ Säätyerioikeuksien lakkauttaminen 1789 oli monien varhaisten lähtijöiden emigroitumisen syy. Ks. kappale 2.1 ja Carpenter 1999, s. 18.

¹²⁷ Esim. A circumstantial history of the transactions at Paris on the tenth of August 1792, k. 4; Archard 1792, k. 59; Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 25-28; Marquis de Condorcet 1792, k. 5-7; The confederacy of kings against the freedom of the world 1792, k. 46-47

¹²⁸ Archard 1792, k. 59

luonteenlaatunsa vioilla.¹²⁹ Vaikka tekstissä ei suoraan emigranteista puhuttukaan, konnotaatiot heihin olivat selvät. Säätyerioikeuksien poistamista eksplisiittisesti kannattaneet puheenvuorot eivät kuitenkaan olleet erityisen yleisiä, vaan useassa julkaisuissa vedottiin pikemminkin vallankumousaatteisiin, kuten vapauteen, tai laillisuuteen.¹³⁰ Lisäksi vastavallankumouksellisia emigrantteja kritisoitiin erityisesti kotimaansa vastaisesta toiminnasta, jonka implikoitiin olevan väärin jo itsessään.¹³¹

Privilegiokysymyksen kohdalla Ranskan aateli ja siten myös emigrantit saivat osakseen myös tukea. Hildebrand Freeman kirjoitti ranskalaisten aristokraattien poliittisesta ryhmittymästä:

The first of these parties, which are composed of almost all the nobility, are highly displeased (as well might be imagined) at a government which has torn from them all their rank and consequence in the state. (Hildebrand Freeman)¹³²

Vaikka julkaisun kieli oli yleisesti ottaen suhteellisen neutraalia, lainauksessa osoitettiin kuitenkin ymmärrystä Ranskan aatelin tilannetta ja heidän reaktiotaan kohtaan. Sanavalintojen konnotaatiot viittasivat jopa väkivallan ja riiston suuntaan; ”repiä” implikoi voiman avulla pakottamista, ja ”*kaiken* aseman ja vaikutusvallan” mainitseminen painotti aatelin menetyksen laajuutta. Vaikka privilegioiden lakkauttamista ei siis suoranaisesti tuomittu, ei sitä tekstin sävyn perusteella varsinaisesti hyväksytytkään. Vastaavia aatelisiä emigrantteja joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti tukevia kannanottoja esiintyi muuallakin.¹³³

Näin ollen on selvää, että asennoituminen emigrantteihin Lontoon julkisessa keskustelussa oli sidottu käsityksiin heidän toimiensa oikeutuksesta. Vastakkain olivat oikeutuksen kiistäneet ja sen hyväksyneet kirjoittajat. Aineiston perusteella puolien kannatus oli varsin tasaväkistä, minkä lisäksi merkittävä osa julkaisuista asettui ääripäiden välille joko neutraalien tai kahtalaisten kannanottojen vuoksi. Koska aiemman tutkimuksen perusteella yleinen mielipide alkoi kääntyä Britanniassa vallankumouksen vastaiseksi jo ennen vuoden 1792 tapahtumia,¹³⁴ on kuitenkin todennäköistä, että emigrantteihin kriittisesti suhtautunut – ja vallankumousta

¹²⁹ Archard 1792, k. 23, 59

¹³⁰ Esim. Hill 1792, k. 55-56; James 1792, k. 19, 52

¹³¹ Pigott III 1792, k. 149

¹³² Freeman 1792, k. 56

¹³³ Esim. Equality no liberty 1792, k. 10-12; Gifford 1792, k. 53; Peltier 1792, k. 321

¹³⁴ Ihalainen 2010, s. 350

kannattanut – puoli on aineistossa yliedustettuna. Tilanteeseen vaikutti erityisesti useat uudistusmielisiä kirjoituksia ahkerasti julkaisseet poliittiset reformiyhdistykset.¹³⁵

Oikeutuskysymyksen puinnilla oli toinenkin vaikutus emigranttikeskusteluun, nimittäin emigranttien tilanteen kuvaaminen. Käyttämällä sortoa omien kantojensa tukemisessa, emigrantteihin myönteisesti suhtautuneet kirjoittajat samalla loivat mielikuvaa, jonka mukaan emigranttien tilanne oli heikko. Jo pelkkä sarron tai vainon mainitseminen implikoi vahvasti kurjuutta, ja tarkemmat kuvaukset Ranskan sisäisistä levottomuuksista¹³⁶ vahvistivat mielikuvaa. Myös omaisuuden ja kodin menettäminen olivat suhteellisen yleisiä¹³⁷ huomioita, olivathan ne suoraa seurausta säätyerioikeuksien lakkauttamisesta sekä muista kansalliskokouksen säätämistä emigranttien vastaisista laeista¹³⁸ ja siten vaikeasti kiistettävissä.

Tarkemmin emigranttien tilannetta mantereella kuvattiin aineiston muutamassa matkaja silminnäkijäkertomuksessa. Ne pääasiassa tukivat käsitystä emigranttien tilanteen kurjuudesta, mutta mukana oli myös monivivahteisempia havaintoja.¹³⁹ Esimerkiksi T. F. Hill, joka kirjoitti vallankumouksesta pääasiassa hyväksyvään sävyyn, kuvasi mantereella tapaamiaan emigrantteja seuraavasti:

I supped the evening of my arrival, with some of these Ubiquitaries just arrived; they had travelled on foot and looked dirty, poor, and ragged. Though by principle, as a politician, no great friend to their cause; I could not help, as a man, feeling pity for their sufferings. ... those who were once rich and noble, reduced to rags and poverty; and adventurers who had risen from nothing, converted into soldiers and noblemen. (T.F. Hill)¹⁴⁰

Tekstin perusteella emigranteista muodostui hyvin vahva mielikuva: likaisia, köyhiä ja uupuneita, rikkautensa menettäneitä. Toisin kuin useat muut vallankumousta kannattaneet kirjoittajat, Hill ilmaisikin suoraan sympatiaa emigranttien ahdinkoa kohtaan korostaen samalla heidän säälittävyyttään. Myönteinen suhtautuminen vallankumoukseen ei siis estänyt myötätuntoa emigrantteja kohtaan. Toinen selkeästi esille noussut seikka oli emigranttien paljous. Hillin kuvauksen mukaan heitä oli kaikkialla Ranskan rajoilla suunnattomia määriä,¹⁴¹ mikä entisestään korosti tilanteen

¹³⁵ Weinstein 2002, s. 37-38; Hunt 2013, s. 1-7

¹³⁶ Esim. Plain truth 1792, k. 42

¹³⁷ Esim. Equality no liberty 1792, k. 10-12; Fennell 1792, k. 294; Gifford 1792, k. 53; Hill 1792, k. 16, 21-22

¹³⁸ Carpenter 1999, s. 18, 20-21, 27, 185-186

¹³⁹ Fennell 1792; Freeman 1792; Hill 1792; Peltier 1792; Plain truth 1792;

¹⁴⁰ Hill 1792, k. 21-22

¹⁴¹ Hill 1792, k. 20-21

vakavuutta. Juuri emigranttien lukumäärä alkoikin vuoden 1792 aikana saada huomiota Britanniassa, kun maahan saapuneiden ranskalaisten määrä kasvoi.¹⁴²

Maininta emigraatiosta hyötyneistä seikkailijoista oli sen sijaan selkeä irtaantuminen kurjuuden narratiivista. Emigrantit eivät kokeneet yksinomaan vaikeuksia, vaan osa heistä jopa hyötyi tilanteesta.¹⁴³ Kyseinen huomio on siitä mielenkiintoinen, että se otti huomioon emigranttien olosuhteiden vaihtelevuuden tavalla, joka puuttuu useimmista muista vuoden 1792 julkaisuista. Kirjoittajat, jotka eivät kuvanneet emigranttien tilanteen kurjuutta, tapasivat kyseenalaistaa sen joko kokonaan tai osittain. He epäilivät emigranttien tilanteesta kirjoitettujen raporttien paikkansapitävyyttä ja haastoivat emigranteille kohdistetut myötätunnon osoitukset.¹⁴⁴

Aihe liittyi olennaisesti paitsi yleisiin emigranteista esitettyihin käsityksiin, myös erityisesti Britanniaan saapuneista pakolaisista käytyyn keskusteluun. Maassa olleiden emigranttien määrän kasvu vuonna 1792 toisen ja kolmannen pakolaisaallon myötä johti heidän saaman huomion merkittävään lisääntymiseen, erityisesti muuttovirran moninkertaistuessa syksyllä.¹⁴⁵ Brittejä huoletti niin tulokkaiden määrä kuin tarkoitusperätkin,¹⁴⁶ mikä näkyi julkisessa keskustelussa muun muassa pelkona jakobiiniagenteista ja emigranttien muista vaikutuksista.¹⁴⁷ Lisäksi huolta aiheutti emigranttien heikko taloudellinen tilanne. Syksyyn 1792 asti emigrantit olivat olleet pääasiassa omavaraisia, mutta suurimman pakolaisaallon rantautuessa Britanniaan syyskuun verilöylyjen jälkimainingeissa tilanne muuttui. Uudet tulokkaat – joista huomattava osa oli varsinkin aluksi pappeja – olivat pahasti köyhtyneitä. Toisin kuin aiemmin, heidän ahdinkonsa oli hyvin näkyvää ja herätti brittien keskuudessa paljon huomiota. Nopeasti heidän auttamisestaan tulikin sekä huomattavan toiminnan että laajan debatoinnin kohde.¹⁴⁸

Koska tutkielman aineisto koostuu pääasiassa pidemmistä teksteistä ja emigranttien auttaminen nousi ajankohtaiseksi vasta syksyllä, on aihetta eksplisiittisesti käsitteleviä

¹⁴² Carpenter 1999, s. 26

¹⁴³ Hillin käsitys emigranteista oli varsin laaja; hän ei juurikaan erotellut vastavallankumouksellisia pakolaisista, vaan käytti käsitettä emigrantti kaikista Ranskasta vallankumouksen vuoksi lähteneistä.

¹⁴⁴ Esim. A circumstantial history of the transactions at Paris, k. 2-4; Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 25-28; James 1792, k. 4, 10

¹⁴⁵ Carpenter 1999, s. 23, 29-32; Whittaker 2012, s. 10

¹⁴⁶ Carpenter 1999, s. 23

¹⁴⁷ Esim. Civis 1792, k. 3-5

¹⁴⁸ Carpenter 1999, s. 23, 29-33; Shaw 2010, s. 13

julkaisuja vuoden 1792 aineistossa varsin vähän suhteessa seuraavaan vuoteen. Emigranttien auttamista ajaneista kannanotoista ehkä suorasanaisin oli John Giffordin sivuhuomautus pamfletissa *A plain address to the common sense of the people of England*:

But the [real Emigrants] have the strongest claims to our protection - charity is a duty strongly inculcated by the holy author of our religion, and it never can be exercised on more worthy objects. The same spirit that impels an Englishman to resent injuries, prompts him to relieve distress, and to protect the friendless and oppressed. (John Gifford)¹⁴⁹

Viittaamalla ahdinkoon, ystävydettömyyteen ja sortoon Gifford yhtäaikaisesti sekä hyväksyi käsityksen emigranttien tilanteen heikkoudesta että käytti sitä argumenttina Britanniaan paenneiden auttamisen puolesta. Ahdinko, jota emigrantit kokivat, velvoitti britit auttamaan ja suojelemaan heitä. Vastaavasti muuallakin aineistossa käytettiin sortoa ja kurjuutta perusteluina emigranttien auttamiselle.¹⁵⁰

Yhteistä emigranttien auttamista kannattaneille kirjoittajille oli kristillisiin arvoihin ja yleiseen inhimillisyyteen vetoaminen. Gifford esitti hyväntekeväisyyden – tässä tapauksessa siis emigranttien auttamisen – kristillisenä velvollisuutena, minkä vakuuttavuudesta perusteluna kertoo sen esiintyminen myös auttamista vastustaneissa teksteissä, joissa auttamisvelvollisuus pyrittiin tavalla tai toisella kiertämään.¹⁵¹ Toinen avunantoa eksplisiittisesti kannattanut kirjoittaja puolestaan vetosi myötätuntoon ihmisyyden nimissä.¹⁵² Molemmat näistä kannanotoista hyödynsivät yleisesti hyvänä pidettyjä arvoja argumenttinsa tukena sitomalla ne joko implisiittisesti tai eksplisiittisesti brittien – siis todennäköisen lukijakunnan – omakuvaan. Näin kirjoittajat käyttivät lukijoidensa arvokäsityksiä ja itseymmärrystä keinona vedota emigranttien auttamisen puolesta. Vastaavaa moraaliiin ja brittiläiseen omakuvaan vetoavaa argumentointia esiintyi runsaammin myöhemmissä julkaisuissa sekä varsinkin parlamentin debateissa.¹⁵³

Giffordin kommentti paljastaa myös toisen puolen hyväntekeväisyyskeskustelusta. Viittaus oikeisiin emigrantteihin¹⁵⁴ implikoi, että Gifford jakoi Britanniaan paenneet ranskalaiset kahteen ryhmään: todellisiin emigrantteihin ja muihin. Nämä muut hän

¹⁴⁹ Gifford 1792, k. 53

¹⁵⁰ Esim. *An historical sketch of the French Revolution 1792*, k. 538-539

¹⁵¹ Esim. *Civis 1792*, k. 14-15; James 1792, k. 4

¹⁵² *An historical sketch of the French Revolution 1792*, k. 538-539

¹⁵³ Tarkemmin omakuvan käyttämisestä argumentaation keinona kappaleessa 3.

¹⁵⁴ Eng. *real Emigrants*. Gifford 1792, k. 53

identifioi vallankumouksellisen Ranskan agenteiksi, jotka esiintyivät emigrantteina mutta todellisuudessa toimivat oikeiden emigranttien vastaisesti ja pyrkivät aiheuttamaan kansannousun Britanniassa. Heille ei Giffordin mukaan kuulunut brittien apu; ainoastaan “hyveelliset ja epäonniset”¹⁵⁵ oikeat emigrantit ansaitsivat sen.¹⁵⁶ Toisin sanoen avunanto oli ehdollista ja emigranttien oli täytettävä tietyt kriteerit ollakseen siihen oikeutettuja.

Tämä näkemys avunannon ehdollisuudesta oli hyvin keskeisessä asemassa vuoden 1792 keskustelussa Britannian emigranteista ja heidän auttamisestaan; lähestulkoon kaikki aineiston aihetta käsitelleet tekstit esittivät sen jossain muodossa.¹⁵⁷ Giffordia lukuun ottamatta auttamista kannattaneet kirjoittajat eivät kuitenkaan paneutuneet teemaan syvällisesti, eikä heidän teksteissään siten juurikaan nimetä eksplisiittisiä ehtoja. Tyypillisempää oli viittaaminen yleisesti joko Ranskan tilanteeseen tai pakolaisten olosuhteisiin.¹⁵⁸ Sen sijaan kielteisesti emigranttien auttamiseen suhtautuneissa julkaisuissa ehdollisuutta käsiteltiin eksplisiittisemmin. Niiden perusteella esiin nousi kolme keskeistä ehtoa:

Ensinnäkin, emigranttien tilanteen oli todella oltava sellainen, että he tarvitsivat apua. Kritiikin kohteeksi nousi ennen kaikkea emigranttien syy lähteä Ranskasta, jota joko ei pidetty riittävänä¹⁵⁹ tai joka kiellettiin täysin, yleensä kieltämällä heihin kohdistunut vaino, kuten Charles James teki varainkeruukampanjaa kritisoineessa pamfletissaan:

Benevolence is doubtless a fine quality; but benevolence when blind, becomes, at least useless, and when bigotted, it is pernicious. ... Those gentlemen who degrade the whole French Nation in order to raise our pity in favour of these exiles, should have acquainted themselves with the late internal History of France, of which I think they are very ignorant. It was unworthy of them to descend to exaggeration and *inaccuracy*, the arts of common beggars. (Charles James)¹⁶⁰

Liioittelulla ja epätarkkuuksilla James viittasi raportteihin emigrantteihin kohdistuneista väkivaltaisuuksista. Hän haastoi niiden todenmukaisuuden ja piti Ranskassa tapahtuneita julmuuksia itse asiassa maan katolisen papiston aikaansaannoksena.¹⁶¹ Emigrantteihin ei siis hänen mukaansa kohdistunut sortoa, eikä heillä näin ollen ollut

¹⁵⁵ Eng. *virtuous and unfortunate*. Ibid.

¹⁵⁶ Gifford 1792, k. 53

¹⁵⁷ Esim. *Civis* 1792, k. 4-7, 21-23; Gifford 1792, k. 53; James 1792, k. 4; Searchem 1792, k. 45-47

¹⁵⁸ *An historical sketch of the French Revolution 1792*, k. 325, 538-539

¹⁵⁹ Esim. *Civis* 1792, k. 15

¹⁶⁰ James 1792, k. 4

¹⁶¹ Ibid.

hyvää syytä lähteä Ranskasta. Yhdistettynä kommenttiin sokeasta hyväntahtoisuudesta ja sen mahdollisesta haitallisuudesta väite implikoikin vahvasti, etteivät emigrantit tarvitse taikka ansainneet brittien apua.¹⁶²

Toisena ehtona avunsaannille oli oikeanlainen luonteenlaatu tai asenne, jonka puutetta käytettiin negatiivisen emigranttikuvan luomisessa ja siten osana hyväntekeväisyyden vastaista argumentointia. Esimerkiksi Civis-pseudonyymillä julkaissut kirjoittaja pyrki esittämään emigrantit epäkiitollisina, jopa pahansuopina:

It is a notorious fact, that those who are content to accept an asylum among us, cannot conceal their envy and jealousy of the tranquility of this country: but with all the insult of affected pity deplore, in terms which but too strongly mark their *wishes*, the probability of the contagion's reaching us. (Civis)¹⁶³

Sen sijaan, että emigrantit olisivat olleet kiitollisia heidät hyväntahtoisesti vastaanottaneita brittejä kohtaan¹⁶⁴ – kuten heidän olisi pitänyt olla, teksti implikoi – he olivatkin kateellisia ja toivoivat vallankumouksen ”tarttuvan” myös Britanniaan. Näin Civis antoi ymmärtää emigranttien auttamisen olevan vähintäänkin typerää, jos ei suorastaan vahingollista; heidän toivoivat briteille paha. Ansaitakseen apua emigranttien olisi siis vähintäänkin tullut olla soveliaan kiitollisia.

Oikeanlainen luonteenlaatu ja asenne olivat kiinteästi yhteydessä kolmanteen ehtoon – käytökseen. Kysymys emigranttien aiheuttamasta harmista ja mahdollisesta kapinan lietsonnasta nousikin vahvasti esiin kaikkein emigranttivastaisimmissa julkaisuissa.¹⁶⁵

Ääripäätä edustanut Civis kirjoitti Lontoossa olleskelleista emigranteista:

In the *metropolis*, the scene is quite changed; and here, to my astonishment, I learn of more *villainy* than distress. It is a truth which may well excite amazement and indignation, that benevolently as they have been received, they have already turned to sting the bosom which cherishes them! (Civis)¹⁶⁶

Edellä mainittu kateus ja paha tahto yhdistyikin suoraan rikolliseen ja kapinalliseen toimintaan, johon ainakin suurin osa emigranteista Civisin mukaan syyllistyi.¹⁶⁷ Väite ei olemassa olevan todistusaineiston perusteella vastannut todellisuutta, mutta se heijasti vahvasti tulokkaista yleisesti koettua kasvavaa huolta.¹⁶⁸ Luomalla mielikuvaa

¹⁶² Myöhemmin tekstissä James väitti kyllä kannattavansa kaikkien hädänalaisten auttamista [James 1792, k. 4], mutta yleisesti ottaen kannanoton sanavalinnat ja niiden sävy oli hyvin kriittinen

¹⁶³ Civis 1792, k. 22

¹⁶⁴ Civis 1792, k. 21

¹⁶⁵ Civis 1792, k. 7-13, 23, 25-26; James 1792, k. 4, 10; Marquis de Condorcet 1792, k. 5-7, 29-30

¹⁶⁶ Civis 1792, k. 21

¹⁶⁷ Civis 1792, k. 21-23, 25-27

¹⁶⁸ Carpenter 1999, s. 36

emigranteista pahantekijöinä Civis pyrki esittämään heidät uhkana Britannian turvallisuudelle ja tukemaan argumenttiaan¹⁶⁹ heidän karkottamisensa puolesta. Hän ei myöskään ollut ainoa kirjoittaja, jolla oli vastaavia päämääriä.

...all who hope to preserve their property, liberty, and some little honour ... ought to join the French nation, and to form a general combination to oppose that vile swarm of marauders, who, under the name of French emigrants, have spread falsehood and corruption through foreign countries. (Marquis de Condorcet)¹⁷⁰

Ranskalaisen Jean-Antoine Nicolas de Caritat'n teksti on hyvä esimerkki siitä, kuinka mantereen tapahtumia saatettiin käyttää vaikutuskeinona Britannian julkisessa keskustelussa. Vaikka hänen väitteensä emigranttien levittämistä valheista ja korruptiosta ei koskenutkaan varsinaisesti Britanniaan saapuneiden pakolaisten käytöstä, se kuitenkin melko suoraan vihjasi, että vastaava voisi tapahtua myös siellä, mikäli britit eivät ryhtyisi toimiin emigrantteja vastaan. Toisin kuin Civis, de Caritat ei suoraan puuttunut keskusteluun avustustoimenpiteistä, jotka jo syyskuun aikana alkoivat muuttua järjestelmällisiksi, kuten 1790-luvun merkittävimmän avustusjärjestön, Wilmot-komitean, perustamiskokous 20. syyskuuta osoittaa.¹⁷¹ Hänen vahva emigranttivistaisuutensa kuitenkin käytännössä ajoi epäsuorasti samaa asiaa, sillä heistä julkisuudessa kiertäneet negatiiviset käsitykset heikensivät luonnostaan hätäaputoimien suosiota.

Tällainen implisiittisyys oli erittäin tyypillistä vuoden 1792 aineistossa, jossa merkittävä osa emigranttivistaisista julkaisuista painotti kuvauksia heidän huonoista luonteenpiirteistään ja pahoista teoistaan.¹⁷² Vaikka suoranaisia emigranttien vastaisia toimia ei siis *välttämättä* peräänkuulutettu, heistä pyrittiin luomaan hyvin negatiivinen mielikuva – mikä käytännössä ajoi samaa asiaa, vain implisiittisemmin. Vastaavasti emigrantteihin myönteisemmin suhtautuneet kirjoittajat hyödynsivät kuvauksia heidän hyvydestään ja kunniallisuudestaan, usein yhdistettynä raportteihin heidän Ranskassa kokemastaan sorrosta ja vainosta.¹⁷³

¹⁶⁹ Civis 1792, k. 27

¹⁷⁰ Marquis de Condorcet 1792, k. 29

¹⁷¹ Carpenter 1999, s. 32-33

¹⁷² Civis 1792, k. 7, 15-17, 25-26; Considerations on the proclamation of the governors 1792, k. 25-28; Dumont 1792, k. 107; James 1792, k. 4, 10; Pigott III 1792, k. 78, 227; The confederacy of kings against the freedom of the world 1792, k. 46-47;

¹⁷³ An historical sketch of the French Revolution 1792, 325, 538-541; Gifford 1792, k. 53; Minutes of a conversation, at the Monday Night's Club 1792, k. 6

Ei ollut myöskään sattumaa, että esimerkkeinä emigranttien kyseenalaisista teoista käytettiin juuri edellä mainittuja valheiden levittämistä ja kapinan lietsontaa. Vuonna 1792 julkiseen keskusteluun nimittäin nousi kysymys ranskalaisista agenteista ja heidän toimistaan Britanniassa.¹⁷⁴ Huoli näistä maahan väitetysti saapuneista ja saapuvista agenteista kytkeytyi ajallisesti vallankumoussotien alkamiseen, Ranskan väkivaltaisuuksien lisääntymiseen sekä emigranttien määrän kasvuun, joka johti varsinkin syksyllä 1792 epäilyksiin tulokkaiden motiiveista. Kansalliskokouksen loppuvuoden julistukset vallankumouksen viemisestä muihin Euroopan maihin vain syvensivät levottomuutta.¹⁷⁵ Siis mitä uhkaavammalta Ranska vaikutti brittien silmissä, sitä enemmän ranskalaisten epäiltiin pyrkivän aiheuttamaan hankaluuksia ja levottomuutta Britanniassa. Gifford kirjoitti vallankumouksellista agenteista:

It is notorious that the agents of the French Jacobins now in London, for the purpose of sowing sedition in this country, are very numerous. (John Gifford)¹⁷⁶

Ensimmäinen seikka, joka lainauksesta paljastuu, on oletus agenttien määrästä; heitä oli Giffordin mukaan paljon. Hän kuitenkin jätti väitteensä perustelematta vedoten ainoastaan agenttien suuren lukumäärän olevan yleisessä tiedossa, mikä oli varsin tyypillistä agenteista puhuttaessa.¹⁷⁷ Väite ei ollut vailla pohjaa, sillä kansalliskokous todella lähetti agenteja Britanniaan.¹⁷⁸ Heidän todellista määräänsä on kuitenkin vaikea arvioida. Aineiston kirjoittajien arviot olivatkin pääasiassa epämääräisiä, joskin yhtä mieltä Giffordin kanssa agenttien paljoudesta. Carpenterin perusteella tilanne oli kuitenkin eri. Hänen mukaansa Lontoossa kiertäneet luvut maahan saapuneiden emigranttien määrästä ja epäilyt heidän huonosta käytöksestään eivät vastanneet raportteja, joita heistä satamissa alettiin kerätä,¹⁷⁹ mikä indikoi huhujen olleen liioiteltuja. Muutamasta soraäänestä¹⁸⁰ huolimatta todistusaineiston vähyydellä ei ollut juuri vaikutusta yleiseen käsitykseen, kuten ulkomaalaisten oleskelua ja toimintaa rajoittaneen muukalaislakialoitteen esittely parlamentissa loppuvuodesta¹⁸¹ osoitti.

¹⁷⁴ Esim. Author of the Flower of the Jacobins 1792, k. 21; Civis 1792, k. 5-6, 23; Equality no liberty 1792, k. 13; Gifford 1792, k. 53; Hill 1792, k. 66; The debates in both Houses of Parliament 1792, k. 58-59

¹⁷⁵ Carpenter 1999, s. 26, 29, 36; Doyle 2001, s. 51-52; Ihalainen 2010, s. 386-387

¹⁷⁶ Gifford 1792, k. 53

¹⁷⁷ Esim. Civis 1792, k. 23. Vastaavia vetoamuksia yleiseen tietoon esiintyi myös parlamentin debateissa. Ks. kappale 3.

¹⁷⁸ Guenette 2013, s. 71

¹⁷⁹ Carpenter 1999, s. 36

¹⁸⁰ Esimerkiksi parlamentin Charles James Fox kyseenalaisti huhut julkisesti. Carpenter 1999, s. 36-37

¹⁸¹ Whittaker 2012, s. 7

Gifford myös väitti agenttien tarkoituksen olleen lietsoa kapinaa, millä hän viittasi yleisen tyytymättömyyden ja kapinahengen kylvämiseen tai spesifimmin juuri ranskalaisten vallankumouksaatteiden levittämiseen. Erityisesti jälkimmäisestä oltiin enenevästi huolissaan; vallankumouksen aatteiden levittäminen – sekä mantereella että Britanniassa – mainittiin aineistossa usein negatiivisin konnotaation.¹⁸² Kuvaukset ranskalaisten agenttien toimista sekä heidän yrityksistään nostattaa vallankumouksellista toimintaa myös Ranskan ulkopuolella¹⁸³ loivat uhkakuvaa saman tapahtumisesta kotona. Pelkona olikin Ranskan tapahtumien toistuminen tavalla tai toisella Britanniassa, mihin liittyi erityisesti huoli eri reformiyhdistysten toiminnasta:

...because a *conspiracy against the liberties of mankind* is become the catch-word of a certain party, drest up in terrible array in Jacobin prints - set forth with terrific features in constitutional correspondencies - founded by every turbulent spouter in ale-house clubs - and repeated by unfledged Quidnuncs who lisp in politics.¹⁸⁴

Kritiikin kohteeksi tässä vallankumouksen vastaisessa julkaisussa joutuivat brittiläiset poliittista – yleensä parlamentaarista – reformia kannattaneet yhdistykset, *Corresponding Societies*, joihin maininta “constitutional correspondencies” viittasi. Ne olivat Ranskan vallankumouksesta ja sen aatteista innoittuneiden miesten perustamia uudistusmielisiä yhdistyksiä, joiden jäsenet tulivat usein – mutta ei ainoastaan – työväestöstä. Niitä oli syntynyt maahan runsaasti vuoden 1789 jälkeen, ja syksyyn 1792 mennessä niiden toiminta oli saanut erityisesti hallinnon hyvin epäluuloiseksi.¹⁸⁵

Edellä lainatun julkisen kirjeen kirjoittajan sanavalinnat loivatkin hyvin kielteisen, jopa halveksuvan mielikuvan näistä yhdistyksistä; niiden jäsenet olivat vauhkoja paasaajia, joiden kauheita julkaisuja politiikkaa ymmärtämättömät juorukellot toistelivat. Sekä vallankumouksaatteiden levittäjät että aatteet itse siis tyrmättiin. Halveksuvasta sävystä huolimatta taustalla oli kuitenkin ennen kaikkea huoli reformiyhdistysten vaikutuksesta vallankumouksellisen ajattelun levittäjinä, mikä näkyi muissakin aineiston julkaisuissa.¹⁸⁶ Vallankumouksaatteita ja siten sekä reformiyhdistyksiä että agentteja –

¹⁸² Esim. A letter to the Right Hon. Charles James Fox 1792, k. 21; Civis 1792, k. 5-7, 23-25; Equality no liberty 1792, k. 13; The debates in both Houses of Parliament 1792, k. 58-59

¹⁸³ Esim. A letter to the Right Hon. Charles James Fox 1792, k. 21; The debates in both Houses of Parliament 1792, k. 58-59

¹⁸⁴ A letter to the Right Hon. Charles James Fox 1792, k. 21

¹⁸⁵ Carpenter 1999, s. 36; Weinstein 2002, s. 37; Hunt 2013, s. 1-6

¹⁸⁶ Esim. Equality not liberty 1792, k. 13; Gifford 1792, k. 12-13; Minutes of a conversation, at the Monday Night's Club 1792, k. 1-7

joiden väitettiin toimivan yhteistyössä keskenään¹⁸⁷ – pidettiin uhkana niin Britannian turvallisuudelle ja vakaudelle kuin sen perustuslaillekin, ja ne oli torjuttava.¹⁸⁸

Tämä asenne heijastui myös käsityksiin emigranteista. Koska agenttien uskottiin saapuvan maahan emigranttien mukana,¹⁸⁹ kaikkiin tulokkaisiin saatettiin suhtautua varauksella.¹⁹⁰ Jyrkimmän kannan mukaan kaikki ranskalaiset olisi tullut karkottaa maasta mahdollisimman nopeasti, tai kuten Civis julisti:

...we shall not be *secure*, till we purge the kingdom of them all! (Civis)¹⁹¹

Kysymys oli siis turvallisuudesta. Poliittisen tilanteen kiristytessä ja sodan uhan kasvaessa¹⁹² brittien huomio kiinnittyi yhä enenevässä määrin omaan turvallisuuteen ja sen takaamiseen. Samalla vanhat ennakkoluulot ja Britannialle 1700-luvulla tyypillinen frankofobia lietsoivat ranskalaisia kohtaan tunnettua pelkoa ja epäluuloa.¹⁹³ Tässä tilanteessa emigrantit koettiin uhaksi tai vähintäänkin riskiksi, jota kaikki eivät halunneet ottaa. Civis edusti suhtautumistapojen yhtä ääripäätä, joskaan kaikesta päätellen ei kovin suosittua sellaista; hänen ehdotuksensa kaikkien ranskalaisten karkottamisesta oli aineistossa ainoa laatuaan ja lisäksi sävyltään epätavallisen jyrkkä, mikä kieli kyseisen kannan harvinaisuudesta. Vastakkaista näkökantaa edusti jo aiemmin mainittu Gifford, joka teki selvän erottelun agenttien ja varsinaisten emigranttien välille puolustaen emigranttien oikeutta tukeen ja turvaan. Hänkin silti kannatti agenttien toimien rajoittamista Britannian sisäisen turvallisuuden nimissä.¹⁹⁴

Yleinen mielipide liikkui näiden kahden kannan välillä, ja kaikesta päätellen molemmilla oli kannattajakuntansa. Yhtäältä agenteista oltiin selkeästi huolissaan; vallankumoukseen kriittisesti suhtautuneet julkaisut mainitsivat heidät suhteessa usein esittäen heidät yleensä joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti uhkana.¹⁹⁵ Toisaalta emigranttien auttamiseksi järjestetyt varainkeruukampanjat¹⁹⁶ sekä heitä kohtaan

¹⁸⁷ Esim. Hill 1792, k. 66; The debates in both Houses of Parliament 1792, k. 58-59

¹⁸⁸ Esim. Civis 1792, k. 23, 25-27; Gifford 1792, k. 12-13. Lisää käsityksistä perustuslakiin kohdistuneesta uhasta kappaleissa 3 ja 4.

¹⁸⁹ Esim. Civis 1792, k. 5-7; Gifford 1792, k. 53

¹⁹⁰ Civis 1792, k. 27

¹⁹¹ Civis 1792, k. 27

¹⁹² Carpenter 1999, s. 36-37; Doyle 2001, s. 50-52

¹⁹³ Carpenter 1999, s. 36; Whittaker 2012, s. 3

¹⁹⁴ Gifford 1792, k. 53

¹⁹⁵ Esim. Author of the Flower of the Jacobins 1792, k. 21; Civis 1792, k. 5-6, 23; Equality no liberty 1792, k. 13; Gifford 1792, k. 53; The debates in both Houses of Parliament 1792, k. 58-59

¹⁹⁶ Carpenter 1999, s. 44-45

julkisessa keskustelussa osoitettu myötätunto¹⁹⁷ puolsivat maltillisemman kannan suosiota. Lisäksi on syytä huomioida vallankumousta kannattaneet tai siihen vähintäänkin myönteisesti suhtautuneet brittikirjoittajat, jotka jäivät käytännössä koko agenttikeskustelun ulkopuolelle lukuun ottamatta yksittäisiä huomioita, joita he tekivät *emigranttien* agenteista.¹⁹⁸ Mielenpitojen kirjo oli siis loppujen lopuksi varsin laaja.

Emigranttien verrattain suuri määrä ja ennen kaikkea pelko heidän mukanaan tulleista vallankumouksen agenteista johtivat viimein vuoden 1792 lopulla toimiin myös hallinnon osalta. Parlamentin käsittelyyn tuotiin lakiehdotus maassa oleskelevien ulkomaalaisten säätelystä ja tämä niin sanottu muukalaislakiehdotus – Alien Bill – tehtiin laiksi jo tammikuussa 1793. Seuraavaksi tarkoitukseni onkin analysoida lakialoitteesta käytyjä debatteja. Tarkastelen keskeisimpiä puheenaiheita ja argumentteja sekä sitä, mitä ne kertovat maan poliittisen eliitin asennoitumisesta emigrantteihin, lakialoitteeseen ja Ranskaan.

3. Muukalaislaki ja parlamentin suhtautuminen emigrantteihin, 1792-1793

3.1. Vallankumouksen ja vallankumoussotien vaikutus – emigrantit sisäpoliittisena ongelmana

Emigraation pitkittyessä ja kasvaessa Britannian hallinnon suhtautuminen emigrantteihin muuttui epäileväksi. Varsinkin syksyn 1792 äkillinen väentulva yhdistettynä kansalliskokouksen aggressiiviseen retoriikkaan ja epäilyihin parlamenttireformiliikkeen vallankumouksellisesta toiminnasta johtivat pelonsekaisen ilmapiirin muodostumiseen. Ministerit epäilivät emigranttien joukkoon piiloutuneen jakobiinien agenteja, ja pelko vallankumouksen aatteiden leviämisestä oli yleistä. Muukalaislaki olikin suora reaktio näihin pelkoihin. Sen avulla emigrantteja – ja ennen kaikkea heidän seassaan väitetysti olleita Britannialle vihamielisiä agenteja – pyrittiin säätelemään ja valvomaan, jotta he eivät kykenisi uhkaamaan maan sisäistä turvallisuutta.¹⁹⁹

Nopeus, jolla muukalaislakialoite käsiteltiin, kertoo näiden huolien vahvuudesta hallinnon keskuudessa syksyllä 1792: Lakialoite esitettiin ensimmäisen kerran

¹⁹⁷ Esim. An historical sketch of the French Revolution 1792, k. 538-539; Gifford 1792, k. 53; Minutes of a conversation, at the Monday Night's Club 1792, k. 6

¹⁹⁸ Esim. James 1792, k. 27

¹⁹⁹ Carpenter 1999, s. 36-39; Doyle 2001, s. 51-52; Ihalainen 2010, s. 386-387; Whittaker 2012, s. 52-56

19.12.1792 parlamentin ylähuoneessa.²⁰⁰ Kaksi päivää myöhemmin (21.12.) se luettiin ylähuoneessa toiseen kertaan ja asia tuli varsinaiseen käsittelyyn. Debatteja aiheesta käytiin lisäksi 22. päivänä ja 26. päivänä. Lakialoitteen esittäjä, Lordi Grenville,²⁰¹ sekä sen äänekkäin vastustaja ylähuoneessa, Lansdownen markiisi,²⁰² olivat näiden debattien aikana eniten äänessä, mutta 22. päivää lukuun ottamatta keskusteluihin osallistui useita muitakin ylähuoneen jäseniä erilaisin mielipitein. Alahuoneen käsittelyyn lakialoite tuli 28. päivänä, ja sitä jatkettiin 31.12. sekä 4.1. Cobbettsin kokoelmassa olevat alahuoneen väittelyt ovat huomattavasti ylähuoneen väittelyitä pidempiä. Myös useampi jäsen osallistui väittelyihin ala- kuin ylähuoneessa, ja esitettyjen mielipiteiden kirjo oli laajempi. Tästä huolimatta aineisto osoittaa, että molemmissa kamareissa väittelyt jakautuivat pääosin samoihin keskeisiin aiheisiin.

Tärkein huomionkohde oli Britannian sisäinen turvallisuus. Kysymys muukalaislaista ja sen tarpeellisuudesta oli alusta asti selkeästi kysymys siitä, olivatko emigrantit uhka Britannialle. Tämä seikka nousi esiin parlamenttidebateista yhä uudelleen ja uudelleen. Emigrantit olivat linkki Ranskaan, ja Ranska koettiin vaaralliseksi. Puheenvuorojen selvä enemmistö käsitteli – tavalla tai toisella – ennen kaikkea suhtautumista Ranskan vallankumoukseen ja sen aatteisiin, sekä niiden aiheuttamaa potentiaalista uhkaa Britannialle. Ministerien huoli siitä, että maahantulijoiden mukana oli Britannian hallintoon tyytymättömiä henkilöitä, jotka saattaisivat uhata yhteiskuntarauhaa, ilmoitettiinkin suoraan motiiviksi lakialoitteen tekemiselle:

...the vast influx of foreigners into this country, in consequence of the distraction on the continent, had excited no small alarm in the minds of his majesty's ministers, who had reason to apprehend, that among them were persons disaffected to the government of this country. (Lordi Grenville)²⁰³

Lakialoitteen esittelystä selviääkin kaksi tärkeää seikkaa, jotka olivat keskeisessä roolissa parlamentin debateissa: ensinnäkin esitettiin väite, että osa maahantulijoista aikoo aiheuttaa harmia; ja toisekseen oletettu uhka kohdistui nimenomaan maan hallintoon. Toisin kuin monet alempien säätyjen edustajat, jotka pelkäsivät hintojen nousua ja pulaa työpaikoista,²⁰⁴ parlamentti oli huolissaan nimenomaan mahdollisista kapina- tai vallankumous yrityksistä.

²⁰⁰ CPH, col. 146-147.

²⁰¹ William Wyndham Grenville

²⁰² Eng. *Marquis of Lansdown (Marquess of Lansdowne)*; William Petty-Fitzmaurice

²⁰³ CPH, col. 147-148.

²⁰⁴ Whittaker 2012, s. 7.

Useat jäsenet viittasivatkin juuri hallinnon vastaiseen toimintaan perustellessaan muukalaislain tarpeellisuutta. Esimerkiksi Edmund Burke oli erityisen tiukkasanainen alahuoneessa pitämissään puheissa. Hän puhui ranskalaisista agenteista ja vakoojista, joita oli saapunut maahan ja jotka pahimmassa tapauksessa onnistuisivat värväämään brittejä puolelleen tai jopa murhaamaan kuningasperheen.²⁰⁵ Vastaavanlaisia mielipiteitä esiintyi muuallakin lähdeaineistossa²⁰⁶, tosin useimmiten lievempään sävyyn esitettyinä. Yhteistä näissä puheenvuoroissa oli läpikuultava pelko ja puhujien spekulatio siitä, mitä saattaisi tapahtua. Lain puolustajat harvemmin tarjosivat todisteita väitteilleen, vaan uhka esitettiin varsinkin alahuoneessa ilmiselvänä:

...save the country from the evident attacks meditated against it. (Sir Gilbert Elliot)²⁰⁷

Kun todisteita esitettiin, viitattiin lähinnä ministerien sanaan ja yleiseen tilanteeseen.²⁰⁸ Lakialoitteen käsittelyn aikaan Britanniassa kiersikin liioiteltuja huhuja sekä emigranttien määrästä että heidän epäilyttävästä käytöksestään. Yleisen käsityksen mukaan tilanne oli siis uhkaava, ja merkittävä osa maan hallinnosta yhtyi tähän mielipiteeseen.²⁰⁹ Kaikki parlamentin jäsenet eivät kuitenkaan hyväksyneet ajatusta emigranttien sekaan piiloutuneista agenteista sellaisenaan,²¹⁰ ja todisteiden puute olikin seikka, johon lain vastustajat kiinnittivät huomiota. Alahuoneessa muun muassa Wycomben jaarlin²¹¹ sekä opposition Charles James Fox kiistivät lain tarpeellisuuden, koska heidän mielestään väitetylle uhalle ei ollut riittäviä todisteita.²¹² Samoja perusteita käytti ylähuoneessa Lansdownen markiisi.²¹³

Todisteista muodostuikin yksi merkittävimmistä väittelyn kohteista, sillä kukaan ei käytännössä voinut sekä myöntää uhan vakavuutta että vastustaa lakiehdotusta. Niin tekeminen olisi leimannut henkilön hyvin herkästi Britannian edun, hallinnon ja perustuslain vastustajaksi. Vaikka kaikki kritiikki varsinkaan hallintoa kohtaan ei ollut mahdotonta,²¹⁴ erityisesti perustuslain avoin vastustaminen silti liitettiin herkästi

²⁰⁵ Esim. CPH, col. 185, 189.

²⁰⁶ Esim. CPH, col. 157-158, 169-170, 175-176, 190, 197-198.

²⁰⁷ Esim. CPH, col. 147-148, 157-158, 191.

²⁰⁸ Esim. CPH, col. 182.

²⁰⁹ Carpenter 1999, s. 35-36; Whittaker 2012, s. 54

²¹⁰ Carpenter 1999, s. 36

²¹¹ Eng. Earl of Wycombe; John Henry Petty

²¹² CPH, col. 193-196. Vastaavan argumentin esitti myös Major Maitland. CPH, col. 198-199.

²¹³ CPH, col. 164.

²¹⁴ Esimerkiksi Mr. Fox kritisoi ministereitä ja hallintoa perustuslakiin nojautuen. CPH, col. 178.

kapinallisuuteen ja maanpetturuuteen. Tämä näkyi implisiittisesti useissa puheenvuoroissa:

He considered it as the duty of every man to stand forward in support of his majesty's government and thus to maintain the constitution, and to save the country. (Sir Gilbert Elliot)²¹⁵

...not to give to ministers a layer of support and a layer of opposition, but to support them systematically. Any other support would be treacherous... (Edmund Burke)²¹⁶

Myös lakia vastustanut Fox selkeästi myötäili tätä näkemystä:

They had formed different opinions on the state of the country: the noble marquis had thought the country in danger, and therefore very properly thought that the executive power should be strengthened. [Mr. Fox], on the contrary, was not aware of such danger, and saw no necessity for the bill...²¹⁷

Hänen puheestaan tuli rivien välistä ilmi, että lakialoitteen mukaiset toimet olisivat tarpeellisia ja oikein, mikäli vaara olisi todella olemassa. Titchfieldin markiisi,²¹⁸ jonka puheenvuoroon Fox vastasi, oli myös opposition jäsen ja hän esitti, että vallassa ollutta hallitusta tuli tukea juuri epätavallisen tilanteen vuoksi turvallisuuden edistämiseksi²¹⁹. Fox siis myönsi epäsuorasti saman näkemyksen; toisin sanoen maan turvallisuus oli hänelle velvoittava syy tukea hallintoa. Lakiehdotuksen vastustaminen oli mahdollista vain kiistämällä uhan olemassaolo. On tietenkin kyseenalaistettavissa, oliko Fox todella tätä mieltä vai joutuiko hän vain myötäilemään yleistä linjaa. Vallitsevien asenteiden selvittämisen kannalta tämä epävarmuus ei kuitenkaan haittaa; joko Fox oli yhtä mieltä muuallakin aineistossa runsaasti esiintyvän näkemyksen kanssa tai kyseinen näkemys oli niin vallitseva, että hänen oli sitä noudatettava.

Muutama poikkeus sääntöön lähdeaineistosta tosin löytyy. Selkein niistä on todennäköisesti opposition siirtyneen, parlamenttireformia kannattaneen M. A. Taylorin²²⁰ protesti, jossa hän vetosi perustuslakiin ja sen periaatteisiin vastustaessaan muukalaislakia. Hänen mukaansa suunniteltu valtaoikeuksien laajentaminen olisi niiden murentamista.²²¹ Olennaista kuitenkin on, että Taylor esitti vaihtoehtoisen ratkaisun emigranttien muodostamalle ongelmalle; heidät pitäisi tarpeen vaatiessa

²¹⁵ CPH, col. 176-177.

²¹⁶ CPH, col. 181. Burke viittaa tässä yhteydessä tilanteeseen, jossa sota ja sisäiset levottomuudet ovat uhkana.

²¹⁷ CPH, col. 193.

²¹⁸ Eng. *Marquis of Titchfield (Marquess of Titchfield)*; William Henry Cavendish Bentinck

²¹⁹ CPH, col. 191-192.

²²⁰ Michael Angelo Taylor. Chisholm, Hugh, ed. 1911, s. 453-454

²²¹ CPH, col. 194-196.

yksinkertaisesti poistaa maasta kuninkaalla jo olevan oikeuden turvin.²²² Perustuslakiin vetoaminen ja vaihtoehtoisen menettelyn esittäminen mahdollistavat siis sen, ettei hän joutunut ristiriitaan hallinnon ja maan edun kanssa. Tämä oli käytännössä ainoa toinen tapa, jolla vastalauseita debateissa esitettiin.

Kielteinen suhtautuminen hallinnon – ja erityisesti valtiomuodon – kritisointiin tuli selkeästi esiin myös ajan muusta politiikasta. Saman vuoden keväällä oli jo annettu vallankumouksellisen kirjoittelun kieltävä julistus,²²³ jonka tarkoituksena oli rajoittaa radikaalin ja varsinkin Ranskan vallankumoukselle myötämielisen kirjallisuuden julkaisua.²²⁴ Yhtenä julistuksen merkittävimmistä katalyyteistä pidetään Thomas Painen *Rights of Man* -teosta, jossa Ranskan valtiomuodon uudistuksia kiiteltiin ja demokraattinen systeemi esitettiin parhaana mallina.²²⁵ Joulukuun 1792 ilmapiiriä kuvasikin hyvin sekä Painen oikeudenkäynti että rajoittamatonta demokratiaa ja kansanvaltaa selkeästi kannattaneiden julkaisujen kriminalisointi. Myös lehdistössä puhuttiin suhteellisen runsaasti vallankumouksellisista kirjoituksista ja niiden tuomittavuudesta.²²⁶ Tämä kehitys ei kuitenkaan täysin sitonut parlamentin jäseniä, sillä he saattoivat jatkaa vastaavien mielipiteiden esittämistä rangaistuksetta.²²⁷ Sanomalehdet ja muu julkinen keskustelu olivatkin 1700-luvulla pitkälti erillään parlamenttipolitiikasta; esimerkiksi tärkeät hallinnon jäsenet eivät yleensä ottaneet yleistä mielipidettä huomioon omissa kirjoituksissaan.²²⁸

Lisäksi asiaan vaikuttivat parlamenttiuudistusta ajaneet yhdistykset, joista esimerkiksi *London Corresponding Society* ja *Friends of the People* perustettiin vuonna 1792. Varsinkin LCS:stä muodostui pian varsin merkittävä tekijä poliittisessa keskustelussa. Britanniassa oli aiemminkin ollut parlamentaariseen uudistukseen tähtääviä liikkeitä, mutta 1790-luvun erottavana tekijänä oli nimenomaan Ranskan vallankumouksen vaikutus, joka toimi pitkälti inspiraationa reformiyhdistyksille.²²⁹ Vaikka LCS:n

²²² CPH, col. 195-196.

²²³ Royal Proclamation Against Seditious Writings and Publications

²²⁴ Philp (1998), s. xii.

²²⁵ Ihalainen 2010, s. 367, 377-378. Demokraattinen ei tässä yhteydessä tarkoita täysin samaa kuin sanan nykymerkitys, joka oli vasta muotoutumassa. Painen käsitys demokratiasta erosi kuitenkin myös sen klassisesta määritelmästä ja oli kehittymässä enenevässä määrin kohti edustuksellisen demokratian käsitettä. Lisää aiheesta Ihalainen 2010, s. 364-392.

²²⁶ Esim. Times 3.12.1792, s.3; The Observer 11.11.1792., s. 2.

²²⁷ Ihalainen 2010, s. 379-380.

²²⁸ Black 1986, s. 635-636

²²⁹ Weinstein 2002, s. 37-38; Ihalainen 2010, s. 286-291, 376

kaltaisten yhdistysten suhteen tilanne kärjistyi oikeastaan vasta vuonna 1794 *Seditious Meetings Act* -lain voimaantuloon,²³⁰ niiden toiminnalla oli vaikutusta jo muukalaislain käsittelytilanteessa.

This was exactly conformable to the spirit of their degree of the 19th of December, which had a direct tendency to excite rebellion among the subjects of every government. The conduct of the Frenchmen, he remarked, in levying contributions on those people whom they had deprived of all their privileges, under pretext of defraying their own expenses, resembled that of an attorney who should bring in a bill of costs after he had stripped his client of all his property. From this account of expenses, he trusted they would deduct the thousand pair of shoes which had been sent them from England as a first subsidy, from those who wished to adopt their constitution in this country. (Edmund Burke)²³¹

Burkelta otetusta lainauksesta tulee hyvin ilmi reformiliikkeen ja muiden Ranskan vallankumoukselle sympaattisten kirjoittajien vaikutus parlamentin politiikassa. Burke, joka tuomitsi jyrkästi vallankumouksen ja sen aatteen, puhui sekä ranskalaisten toimista että heidän brittiläisistä kannattajistaan hyvin halveksuvaan sävyyn. Ranskalaisten menettelytavat ja siten implisiittisesti myös periaatteet olivat vastenmielisiä, mutta pahinta oli vaara niiden leviämisestä Britanniaan. Brittejä, jotka "halusivat ottaa ranskalaisen perustuslain käyttöön tässä maassa", Burke suorastaan ivasi vertauksellaan asianajajasta ja palkkioista. Kommentti siis kohdistui juuri ranskalaisten aatteiden leviämiseen ja levittämiseen. Sama teema toistui läpi Burken koko puheenvuoron, paikoin vielä huomattavasti suorasanaistemmin, kuten alkupuolen maininta perustuslain kaatamista tavoitelleista ulkomaisista ja kotimaisista ryhmittymistä²³² havainnoi. Vastaavaa näkemystä esiintyi myös useissa muissa lähdeaineiston puheenvuoroissa.²³³

Yleinen huoli Ranskan vallankumouksen ajatusten ja jakobinismien leviämisestä Britanniaan²³⁴ vaikutti siis vahvasti myös parlamentissa, minkä myös Thomas Painen tapaus osoittaa. Mielikuvaa ranskalaisten aatteiden leviämisestä lisäsi vielä lehdistön kirjoitukset vallankumouksellisesta toiminnasta ja levottomuuksista.²³⁵ Kun ottaa huomioon Ranskassa tapahtuneen vallanvaihdon, sotatoimet ja vallankumouksen asteittaisen radikalisoitumisen,²³⁶ on selvää, mistä parlamentin reaktio johtui.

²³⁰ Wenstein 2002, s. 38-39.

²³¹ CPH, col. 186.

²³² "...foreign and domestic factions to subvert the constitution." CPH, col. 182

²³³ Esim. CPH, col. 190-192, 197-198, 204, 218.

²³⁴ Whittaker 2012, s. 56

²³⁵ Esim. Times, 3.12.1792, s.3; Times, 12.12.1793, s. 3; Observer, 2.12.1792, s. 3.

²³⁶ Carpenter 1999, s. xv-xix, 21-39; McPhee 2002, s. vii-viii; Guenette 2013, s. 33-36

Vastaavaa kehityskulkua ei haluttu nähdä kotona. Erityisen vahvaa kritiikkiä sai osakseen *ancient regimen* lakkauttaminen ja muut siihen liittyneet ilmiöt.²³⁷ Yllä olevassa Burken lainauksessa konkreettiseksi esimerkiksi nostettiin juuri ylimmät säädöt ja heidän privilegioidensa vieminen, ja jo muukalaislain ensimmäisessä käsittelyssä ylähuoneessa aiheeksi nousi Ludvig XVI arvonimen oikeaoppinen käyttö²³⁸. Ludvig XVI kohtaan esitettiin muutoinkin sympatiaa ja hänen kohteluaan pidettiin yleisesti ottaen epäoikeudenmukaisena.²³⁹ Samaa asennetta esiintyi myös aatelistoon kuuluneita emigrantteja kohtaan.²⁴⁰

Näiden sympatianosoitusten painoarvoa ei kuitenkaan pidä liioitella. Salam Guenetten mukaan Britannian hallinto ei esimerkiksi juurikaan kantanut huolta Ranskan kuningasperheen tilanteesta ja pysyttelikin neutraalina niin kauan, kuin Ranskan toimet mantereella eivät vahingoittaneet Britannian omia intressejä. Näin ollen suurin osa maan hallinnosta oli kiinnostunut lähinnä Britannian oman ulko- ja sisäpoliittisen tilanteen turvaamisesta.²⁴¹ Samasta brittien omia intressejä painottavasta näkökulmasta katsottuna myös säätyjärjestelmän ja privilegioiden purkamisen vastustaminen oli varsin ymmärrettävää – olivathan parlamentin jäsenet itse ylemmistä säädyistä. Tätä ei voi kuitenkaan pitää ainoana syynä. Vaikka henkilökohtaisten intressien ja etuoikeuksien vaikutus on tärkeä ottaa huomioon historiallisten henkilöiden toiminnan analyysissä, olisi räikeää yksinkertaistusta jättää kaikki muut motiivit huomiotta.²⁴² Kaikesta päätellen useimmat ranskalaisten aatteiden ja parlamenttireformin vastustajat uskoivatkin todella Britannian sen aikaisen valtiomuodon parhaimmuuteen. Tämän vuoksi suurin osa muukalaislaille annetuista perusteista kiteytyi perustuslain puolustamiseen.

Väittely emigranttien mukana maahan tulleista agenteista, vakoojista ja salamurhaajista sekä pelko hallinnon vastaisesta toiminnasta pyöri jatkuvasti nimenomaan perustuslain ympärillä. Tulokkaat olivat väitetysti tyytymättömiä hallintomuotoon ja agentit pyrkivät levittämään ranskalaisia aatteita, jotka olivat ristiriidassa perustuslain kanssa.²⁴³ Ristiriita onkin syy, miksi kyseiset aatteet koettiin

²³⁷ Esim. CPH, col.167, 189-192, 198-199, 218.

²³⁸ CPH, col. 152-156.

²³⁹ CPH, col. 147-156.

²⁴⁰ Esim. CPH, col. 189-190.

²⁴¹ Guenette 2013, s. 65-66, 82-83

²⁴² Hyrkkänen 2002, s. 9-13, 30; Skinner 2002, s. 87-88, 142.

²⁴³ CPH, col. 147-148, 169-170, 175-176, 182, 189.

niin vastenmielisiksi ja vaarallisiksi. Alkuvaiheessa vallankumous sai osakseen huomattavasti laajempaa hyväksyntää ennen kaikkea siksi, että Ranskan katsottiin seuraavan Mainion vallankumouksen jalanjäljissä ja uudistukset vaikuttivat olevan pääosin sopusoinnussa Britannian systeemin kanssa.²⁴⁴ Muukalaislakialoitteen tullessa käsittelyyn erot olivat kuitenkin jo merkittävät ja asenteet paljolti viilentyneet, mikä näkyi oman perustuslain puolustamista vaativissa puheenvuoroissa.²⁴⁵

Kuten jo aiemmin esiin nostetun M. A. Taylorin puheenvuorosta kävi ilmi, perustuslakiin vedottiin samanaikaisesti myös lakialoitteen vastustamiseksi, ja perusteet olivat käytännössä samat kuin lain puolustajillakin. Vastustajien mukaan lakialoite itsessään oli uhka perustuslain periaatteille:

...the principle of the bill appeared to [Taylor] of the most dangerous tendency. If once established, he did not well see where it was to stop, or why it might not be extended to British subjects as well as foreigners, and lead to a total repeal of the Habeas Corpus act, upon grounds of threat totally ideal, or at least unsupported by any evidence." (M. A. Taylor)²⁴⁶

Pelkona siis oli lain laajeneminen koskemaan myös maan omia kansalaisia ja vaarallisen ennakkotapauksen asettaminen, minkä myös muun muassa Wycomben jaarli mainitsi²⁴⁷. Keskeisenä tekijänä oli erityisesti habeas corpus -laki, jonka osittaisesta ja väliaikaisesta lakkauttamisesta muukalaislaissa oli kyse. Habeas corpusin tarkoitus oli suojella yksityishenkilöitä mielivaltaiselta vangitsemiselta velvoittamalla oikeusistuimen selvittämään vangitsemisen laillisuus. Se oli ollut jossain muodossa osa Englannin lainsäädäntöä useiden vuosisatojen ajan, mutta parlamenttidebateissa tarkoitettiin nimenomaan 1679 säädettyä habeas corpus -lakia, joka vahvisti *habeas corpus ad subjiciendum* -määräyksen lainsäädännöllistä voimaa.²⁴⁸ Verrattain useiden lakialoitteen kriitikoiden sekä joidenkin sen kannattajien puheissa habeas corpus esiintyikin perustuslain kulmakivenä, jonka heikentäminen oli riskialtista ja vaati rajoitteita tai oli estettävä kokonaan.²⁴⁹ Se ei kuitenkaan ollut koko perustuslain ydin; monet parlamentin jäsenet ilmoittivat suoraan kannattaneensa

²⁴⁴ Ihalainen 2010, s. 350-353

²⁴⁵ Esim. CPH, col. 169-170, 191-192, 197-198, 216.

²⁴⁶ CPH, col. 195. Vastaavaa huolta esitettiin myös muissa puheenvuoroissa. Esim. CPH, col. 159.

²⁴⁷ CPH, col. 195-196.

²⁴⁸ Nutting 1960, s. 540-542; Halliday 2010, s. 39-41. Habeas corpus -määräyksiä oli useita. *Ad subjiciendum* -määräys on niistä se, jota nykyään yleensä tarkoitetaan puhuttaessa habeas corpusesta. Se vaatii tuomaan vangitun oikeuteen, jotta oikeus voi selvittää, onko pidätys laillinen. Halliday 2010, s. 39-41

²⁴⁹ Esim. CPH, col. 159, 189-190, 194-198,

habeas corpuksen väliaikaista lakkauttamista,²⁵⁰ eikä keskustelun perusteella synny vaikutelmaa, että heidän kantansa olisi ollut ristiriidassa perustuslain suojelemisen kanssa. Habeas corpuksen tärkeys oli siis kyseenalaistettavissa suhteessa maan turvallisuuteen ja hallintomuodon koskemattomuuteen.

Samassa linjassa oli myös kysymys muukalaislain hallinnolle ja ministereille suomasta vallasta. Sen myönnettiin yleisesti olevan epätavallisen suuri,²⁵¹ ja lain puolustajatkin kiinnittivät useaan otteeseen huomiota siihen, että annettavan vallan tulisi olla vain niin suuri kuin tilanne vaati.²⁵² Heille maata uhkaava vaara oikeutti epätavalliset valtaoikeudet. Vastapuoli kiisti tilanteen vakavuuden.²⁵³ Mielenkiintoista osassa käytetyistä argumenteista on se, että ne eivät pitäneet vallan laajentamista oikeutettuna huolimatta siitä, oliko vaaraa olemassa vai ei. Esimerkiksi majuri Thomas Maitlandin puheenvuorossa sanottiin, että hän tulisi aina vastustamaan lakialoitteen mukaisten oikeuksien antamista ministereille.²⁵⁴ Aiemmin saman puheenvuoron aikana hän kuitenkin ilmoitti tukevansa hallintoa, mikäli todisteita tilanteen vakavuudesta olisi.²⁵⁵ Maitland ei siis periaatteesta olisi suonut ministereille muukalaislain valtaoikeuksia, vaikka olisi tukenut heitä muuten. Ilmeisesti kovin moni parlamentin jäsen ei kuitenkaan jakanut samaa mielipidettä; muun muassa yksi lain äänekkäimmistä vastustajista, Fox, ei vastaavaa kantaa missään vaiheessa käsittelyn aikana esittänyt.

Sen sijaan epäluuloa kohdistettiin ministerien persoonaan. Erityisesti alahuoneen debateista tuli selkeästi esiin puoluejaon vaikutus, kun lakia vastustaneet opposition jäsenet paikoin jopa syyttivät ministereitä vallan kahminnasta ja jopa koko kohun tarkoituksellisesta aiheuttamisesta.²⁵⁶ Lakialoite kuitenkin jakoi vahvasti opposition rivejä: useat parlamentin jäsenet alleviivasivat puheissaan sitä, kuinka eivät missään muussa tilanteessa olisi toimineet sen aikaisen hallinnon myötäisesti mutta maata uhkaavan vaaran vuoksi kokivat olevansa velvoitettuja niin nyt tekemään.²⁵⁷

²⁵⁰ Esim. CPH, col. 165, 196-197, 205.

²⁵¹ Esim. CPH, col. 156-157, 189-190.

²⁵² Esim. CPH, col. 175-176, 189-190.

²⁵³ Esim. CPH, col. 159, 193-196, 198-199.

²⁵⁴ CPH, col. 199: "With regard to the bill, it went to vest ministers with powers which he should always oppose..."

²⁵⁵ CPH, col. 198-199.

²⁵⁶ Esim. CPH, col. 163-164, 198-199.

²⁵⁷ Esim. CPH, col. 164, 192, 197-198.

Yleisesti ottaen sekä myötä- että vastapuolen puheista muodostui kuva laillisuuden tärkeydestä. Kysymys oli siitä, kuinka muukalaislaki suhteutuisi Britannian muihin lakeihin – erityisesti perustuslakiin – ja mikä sen oikeutus olisi. Oikeudenmukaisuus itsessään nostettiin suhteellisen harvoin suoraan esille; yleensä muiden humanisten hyveiden yhteydessä emigranttien ahdinkoa kuvatessa.²⁵⁸ Laillisuus-teema pitääkin ymmärtää nimenomaan brittiläisen systeemin puolustamisen kannalta. Keskeisin aihe oli maan perustuslain – ja sitä kautta hallintomuodon – henki ja sen säilyttäminen, ja tärkeää oli noudattaa olemassa olevaa lainsäädäntöä. Väittelyn kohteena oli siis se, kumpi oli tosiasiallisesti suurempi uhka perustuslaille ja hallinnolle: emigrantit vai lakialoite.

Emigrantteja itse asiassa käsiteltiin lakialoitteesta käydyissä debateissa suhteellisen vähän. Heistä kyllä puhuttiin, sekä myönteiseen että kielteiseen sävyyn, ja varsinkin ranskalaiset agentit ja vakoojat saivat varsin paljon huomiota osakseen. Emigranttien varsinaista tilannetta kuitenkin käsiteltiin vähäisesti,²⁵⁹ ja suurin osa heistä esitetyistä väitteistä vaikuttaa perustuneen tietolähteisiin, joihin merkittävä osa parlamentista ei luottanut tai joita ei haluttu nimetä. Itse asiassa epäily itsessään nimettiin perusteeksi lakialoitteelle:

If he was called upon to state the grounds upon which he had founded his allegations, he would decline entering into any detail, and appeal to the general sense of the House to determine how far they were well founded. As this bill was grounded upon suspicion, and authorized the executive government to act upon that principle, it would be impossible ... to lay open the particular sources of information. (Henry Dundas)²⁶⁰

Emigrantit eivät siis olleet huolen kohteena, eikä heistä itsestään juurikaan ollut kiinnostuttu. Jonkin verran parlamentissa kyllä osoitettiin auttamishalua ja vedottiin emigranttien vaikeaan tilanteeseen,²⁶¹ mutta pääasiassa he olivat sisäpoliittinen ongelma. Lisäksi kyseinen ongelma ei varsinaisesti edes koskenut suurinta osaa emigranteista; vaikka uhkana olleet ulkomaiset agentit olivat hyvin pieni vähemmistö, suurin osa keskustelusta käytiin kuitenkin suhteessa heihin. Emigranttien ylläpidosta

²⁵⁸ Esim. CPH, col. 151, 195-196.

²⁵⁹ Lähestulkoon ainoa puheenvuoro, jossa asia mainittiin tarkemmin, oli Lansdownen markiisin puhe lakialoitteen toisessa käsittelyssä 21. päivänä joulukuuta. CPH, col. 147.

²⁶⁰ CPH, col. 176.

²⁶¹ Esim. CPH, col. 147-151, 154, 157-159, 189-190, 199-200.

ja yleisesti heidän maassa oleskelusta aiheutuvista seurauksista keskusteltiin hyvin vähän.

Näin ollen suurin osa väittelyiden teemoista liittyi emigrantteihin lähinnä vain tangentiaalisesti. Kyse oli ennen kaikkea Ranskan vallankumouksen aatteiden aiheuttamasta vaarasta ja sen torjumisesta, sekä Britannian hallinnon ja perustuslain puolustamisesta. Parlamentti keskitti huomionsa siihen, kuinka vallankumouksellinen toiminta saattaisi levitä brittien keskuuteen ja uhata maan sisäistä turvallisuutta. Taustalla vaikuttivat kansalliskokouksen puheet kansojen vapauttamisesta sekä siihen liittyen vallankumoussotien konteksti; mantereella jo käynnissä ollut sota oli nopeasti leviämässä myös Britanniaan.²⁶² Aiheesta kirjoitettiin lehdistössä runsaasti²⁶³ ja se nostettiin esiin myös parlamentissa useita kertoja eri puheenvuoroissa²⁶⁴. Vaikka muukalaislaki sinänsä oli sisäpoliittinen toimi, sillä oli samalla vaikutusta myös Britannian ulkopoliitikalle ja sitä käsiteltiin ulkopoliittiset kysymykset huomioon ottaen.

Muukalaislakialoitteen taustalla oli siis pääasiassa huoli maan turvallisuudesta, minkä lisäksi laillisuuskyseymykset ja puoluepolitiikka nousivat merkittäviin rooleihin parlamentin käsittelyissä. Niihin emigrantteihin, jotka eivät kuuluneet ranskalaisten agenttien kategoriaan, kiinnitettiin varsin vähän huomiota, vaikka kaikkien puhujien mukaan vaarallisia henkilöitä heidän seassaan oli vain kourallinen²⁶⁵.

Seuraavaksi siirrynkään analysoimaan juuri tätä emigranttiryhmää koskevaa puhetta. Marginalisoinnista huolimatta heistä puhuttiin ja esitettiin näkemyksiä muun argumentoinnin lomassa. Paikoin heidät jopa nostettiin valokeilaan. Koska emigrantteja verrattiin jatkuvasti sekä muihin ranskalaisiin että heidän seassaan olleisiin agentteihin, käsitelen myös näitä kahta muuta ryhmää. Tarkoitukseni on kartoittaa parlamentin jäsenten esittämiä käsityksiä ja mielipiteitä emigranteista, ja sitä kautta muodostaa kuva parlamentissa vallinneista asenteista.

²⁶² Carpenter 1999, s. xv; Doyle 2001, s. 51-52; McPhee 2002, s. 93-96; Ihalainen 2010, s. 386-387, 394;

²⁶³ Esim. Times 3.12.1793, s. 3; Times 12.12.1793, s. 3; Times 3.1.1793, s. 2; Observer 4.11.1972, s. 4; Observer 16.12.1792, s. 2.

²⁶⁴ Esim. CPH, col. 149-150, 161-162, 182, 187-188, 195-196, 198-199.

²⁶⁵ Esim. CPH, col. 168.

3.2. Syyttömät ja syylliset – parlamentin käsitykset emigranteista

Muukalaislakialoitteen käsittelyyn vaikutti parlamentin jäsenten suhtautuminen emigrantteihin. Keskimäärin erot olivat pienempiä kuin muussa julkisessa keskustelussa sekä ennen että jälkeen lain säätämisen, mutta perusjako myönteiseen ja kielteiseen suhtautumiseen näkyi myös parlamentissa. Useita parlamentin jäseniä olikin lain käsittelyn aikaan jo mukana emigranttien hyväksi perustetuissa avustusjärjestöissä.²⁶⁶ Toisaalta osallistuminen emigranttien hyväksi tehtyyn toimintaan ei välttämättä johtanut heidän tukemiseensa muukalaislain ollessa kyseessä,²⁶⁷ ja monin osin parlamenttidebateissa käsiteltiin aiheita, jotka eivät aina suoraan liittyneet itse emigrantteihin. Jo se, että heidän tilanteensa ei noussut tärkeäksi keskustelun aiheeksi eikä juurikaan vaikuttanut lopputulokseen, on merkki tästä ja kertoo jotain emigrantteihin kohdistuneista asenteista. Eri parlamentin jäsenten asenteet eivät kuitenkaan aina olleet debateissa eksplisiittisiä, vaan ne tulivat ilmi muiden kommenttien ja käsitysten lomasta.

Kantavana teemana puheissa erottui emigranttien ja muiden ranskalaisten, eritoten Britanniassa olleiden agenttien, vertailu. Heistä esitetyt käsitykset nivoutuivat yhtäältä käsityksiin Ranskasta ja toisaalta heidän statukseensa vallankumousta pakenevana kansanosana. Lisäksi asenteisiin vaikuttivat parlamentin jäsenten käsitykset Britanniasta ja sen kansasta, jolle ominaisista brittiläisistä piirteistä puhuttiin ajoittain. On tärkeä huomata, että kyseessä ei kuitenkaan ollut brittiläisyys kansallisuutena siten, kuin se nykyään ymmärretään, sillä nationalismi ja sen myötä kehittynyt moderni käsitys kansallisuudesta oli vasta kehitymässä 1700-luvulla²⁶⁸. Pikemminkin kyseessä oli kansallinen identiteetti, jota on tutkimuksessa kutsuttu muun muassa kansalliseksi luonteeksi²⁶⁹ tai tietoisuudeksi²⁷⁰ ja johon vaikuttivat muun muassa etnisyys, uskonto, perinteet ja sukujuuret. Aikalaiset käsittivät sen olleen vaihtoehtoisesti joko läheisen yhteiselon tulos tai sisäsyntyinen ominaisuus.²⁷¹

²⁶⁶ Carpenter 1999, s. 45

²⁶⁷ Emigranttien oma lehti, Lontoossa julkaistu *Courier de Londres*, argumentoi lain säätämistä vastaan, mikä kertoo emigranttiyhteisön yleisestä mielipiteestä. Carpenter 1999, s. 37

²⁶⁸ Kidd 1999, s. 5-6; Kumar 2003, s. 28-30

²⁶⁹ Eng. *national character*. Wilson 2003, s. 7-8

²⁷⁰ Eng. *national consciousness*. Kidd 1999, s. 6

²⁷¹ Kidd 1999, s. 5-6, 288-291; Wilson 2003, s. 7-8; Swaminathan 2009, s. 215-2016

Ranskan ja Britannian välinen vastakkainasettelu oli keskeinen tekijä 1700-luvun aikana – vaikeuksista ja vastustuksesta huolimatta²⁷² – kehittyneessä brittiläisessä identiteetissä. Se juonsi juurensa protestantismiin ja katolisuuden vanhaan jakoon ja oli periytynyt brittiläisyyteen englantilaisesta identiteetistä, jossa protestantismi ja antikatalisuus olivat olleet tärkeässä asemassa.²⁷³ Vuosisadan aikana maiden välillä käydyt useat sodat olivat vain vahvistaneet vastakkainasettelua entisestään, ja 1700-luvun lopulla Ranskasta olikin Britannian merkittävin poliittinen vastustaja.²⁷⁴ Tämä historiallinen kehitys näkyi luonnollisesti asenteissa Ranskaa kohtaan. Ranskaan liitettiin erilaisia negatiivisia stereotypioita, jotka perustuivat tyypillisesti vanhoille, maallistuneille ennakoasenteille katolisuuden huonoista ominaisuuksista kuten yksinvallasta, köyhyydestä ja epäoikeudenmukaisuudesta. Ne vertautuivat Britannian ja brittiläisyyden omiin, parempiin ominaisuuksiin – vapauteen ja menestykseen.²⁷⁵ Ranskaan siis suhtauduttiin ylemmydentuntoisesti, mikä tuleekin lähdeaineistosta selkeästi esiin.²⁷⁶ Kuten aiemmin on esitetty, ylemmydentunto liittyi keskeisesti suhtautumiseen vallankumoukseen, jota kannatettiin vain niin kauan kuin se vaikutti matkivan Britannian systeemiä.²⁷⁷

Ranskan vallankumous ja varsinkin sen myöhempi, vuoden 1789 jälkeinen kehitys vaikuttivatkin selkeästi asenteisiin niin ranskalaisia kuin emigranttejakin kohtaan. Tämä näkyi lähdeaineistossa ensinnäkin Ranskasta esitettyjen käsitysten negatiivisuutena:

In France, anarchy and confusion triumphed over all order and regularity. They had long vilified and despised the Christian religion ... Robbery, murder, and licentiousness, not only went unpunished, but were encouraged as meritorious acts. (Lordi Loughborough)²⁷⁸

Lordi Loughborough²⁷⁹ kuvasi Ranskan täysin anarkian hallitsemaksi maaksi, jossa väärästä tehtiin oikeaa ja pahasta hyvää. Käytetty kieli viittasi aktiiviseen tekijyyteen:

²⁷² Irlannin katolilaiset vastustivat brittiläistä identiteettiä, koska se oli pitkään hyvin leimallisesti protestanttinen. Lisäksi englantilaiset eivät olleet järin halukkaita omaksumaan brittiläistä identiteettiä, sillä heille brittiläisyys oli lähinnä synonyymi englantilaisuudelle. Conway 2001, 869-872; Ihalainen 2002, s. 100-103

²⁷³ Colley 1992, s. 314-315; Conway 2001, s. 866-870; Ihalainen 2002, s. 96-104; Kumar 2003, s. 5-6, 139-140

²⁷⁴ Conway 2001, 882-888; Ihalainen 2005, s. 588-589

²⁷⁵ Carpenter 1999, s. xv-xvi, xix; Conway 2001, 886; Ihalainen 2005, 589-590, 595

²⁷⁶ Esim. CPH, col. 149-150, 169-170, 185.

²⁷⁷ Ihalainen 2010, s. 350-353. Esimerkiksi kulttuurinen vaihto oli kuitenkin maiden välillä tavallista ja huomattavasti vähemmän kielteisesti sävytynyttä. Carpenter 1999, s. xv-xvi

²⁷⁸ CPH, col. 168.

²⁷⁹ Alexander Wedderburn

Ranskassa tapahtui pahoja asioita ja niiden tekijöiksi nimettiin ranskalaiset, joten kyseessä ei ollut vain huono tilanne ja sen aiheuttamat valitettavat seuraukset. Ranskalaiset olivat syyllisiä listattuihin rikoksiin. Lordi Loughborough ei puheessaan myöskään erotellut ranskalaisia sen enempää, vaan käsitteli heitä käytännössä yhtenä massana; tämä huolimatta siitä, että hän mainitsi syyskuussa tapahtuneiden verilöylyjen²⁸⁰ tekijät ja heidän määränsä erikseen. Toisin sanoen puheessa luotiin mielikuvaa, jonka mukaan kaikki ranskalaiset olivat pahoja.

Poikkeuksena olivat emigrantit. Niin lordi Loughborough kuin lähes kaikki muutkin emigranteista puhuneet parlamentin jäsenet erottivat heidät selkeästi omaksi ryhmäkseen muista ranskalaisista, eikä heidän kuvailemiseensa käytetty lähestulkoon lainkaan samaa kieltä kuin Ranskan ja ranskalaisten kuvailuun.²⁸¹ Sen sijaan vastaavia negatiivisia konnotaatioita liitettiin maahan tulleisiin ranskalaisiin agentteihin. Teknisesti ottaen he kuuluivat emigrantteihin, sillä he saapuivat emigranttien mukana,²⁸² mutta debateissa nostettiin jatkuvasti esiin emigranttien ja agenttien olleen eri ryhmiä. Esimerkiksi lordi Loughborough sanoi eksplisiittisesti, että Britanniassa oli ”kahden lajin ranskalaisia”,²⁸³ ja vastaavia lausumia löytyi useita²⁸⁴. Lisäksi tapa, jolla parlamentin jäsenet puhuivat agenteista erikseen,²⁸⁵ viittasi siihen, että heidät käsiteltiin omaksi emigranteista erilliseksi ryhmäkseen.

Ranskan vallankumouksen tapahtumilla ja sen aatteiden vieraudella olikin vaikutusta parlamentin jäsenten asenteisiin emigrantteja kohtaan. Koska Ranskan uudistukset nähtiin huonoina, jopa kaameina, oli brittiläisestä näkökulmasta katsottuna hyväksyttävää, että emigrantit eivät vain mukautuneet uuteen systeemiin. Vielä suurempi painoarvo parlamentin puheissa annettiin Ranskassa tapahtuneille kauheuksille, erityisesti syksyllä 1792 tapahtuneille veriteoille ja vanhaa eliittiä sortaneille toimille.²⁸⁶ Debateissa oltiin lähes yksimielisiä niiden kauhistuttavuudesta ja

²⁸⁰ Loughborough viittaa tässä aiemmin mainittuihin syyskuun verilöylyihin, jossa vastavallankumouksellisia pidettyjä vankeja kuoli yli tuhat henkeä. McPhee 2002, s. 98.

²⁸¹ Esimerkiksi CPH, col. 151-152, jossa kuvataan emigrantteja hyvin myötämielisesti. Vertaa CPH, col. 167-168 kuvaukseen Ranskasta ja ranskalaisista.

²⁸² CPH, col. 147-148.

²⁸³ Eng. *two classes of Frenchmen*. CPH, col. 169.

²⁸⁴ Esim. CPH, col. 189-190, 196-197, 199-200, 218, 229.

²⁸⁵ Esim. CPH, col. 157-158, 167, 190.

²⁸⁶ Esim. CPH, col. 152, 167-168, 174, 186-187, 189-190.

epäoikeudenmukaisuudesta. Näin ollen emigranttien pakeneminen Ranskasta oli ymmärrettävää ja – mikä tärkeämpää – hyväksyttävää.

They were oppressed, the others were the oppressors. They were exiled, unfortunate gentlemen, who came to England, as to their last asylum, to escape persecution. They were whatever France had possessed that was virtuous and dignified. They had adored the God the others had abjured. They were devoted victims whose hearts were to be pierced by the daggers the others were to wield. (J. T. Stanley)²⁸⁷

Lainaus J. T. Stanleyilta tiivistä hyvin käsityksen emigranteista uhreina, joita vallankumouksen kannattajat ja Ranskan nykyiset valtaapitävät vainosivat. Hänen lausumansa oli suorasanaisempi ja myötätuntoisempi kuin suurin osa muukalaislakialoitteen käsittelyssä esitetyistä puheenvuoroista, mutta yleisesti parlamentin asenteet olivat samassa linjassa. Emigrantit olivat hyviä ihmisiä, jotka joutuivat pakenemaan kauheita olosuhteita. Sen vuoksi heille myös oli tarjottava suojapaikka ja apua.²⁸⁸

Stanleyn puheenvuorosta nousi esiin lisäksi toinen seikka, joka on tärkeä asenteiden analysoimisessa mutta jonka selvittäminen lähdeaineiston perusteella on hankalaa. Hän käytti termiä *gentlemen* puhuessaan emigranteista, mikä 1700-luvun lopun käytössä viittasi vielä vahvasti ylempiin säätyihin²⁸⁹. Kun lausekonteksti otetaan huomioon, on todennäköistä, että Stanley tarkoitti nimenomaan aatelia ja mahdollisesti papistoa, vaikka sana esiintyi väljemmässäkin merkityksessä. Näin ollen hän kohdisti sympatiansa juurikin ylempien säätyjen emigrantteihin. Emigranttien joukossa oli kuitenkin huomattavasti alempienkin säätyjen edustajia.²⁹⁰ On siis kyseenalaista, erottiko Stanley tarkoituksella ylemmät säädyt erikseen ja piti niitä yksin myötätunnon kohteena vai oliko kyse pikemminkin siitä, ettei muita ryhmiä pidetty mainitsemisen arvoisina. Varmaa vastausta kysymykseen ei muidenkaan puheenvuorojen perusteella saa; useimmiten emigrantteja ei määritelty säädyn suhteen lainkaan ja silloin, kun niin tehtiin, tavat vastasivat Stanleyn esimerkkiä²⁹¹. Poikkeuksena oli tapaukset, joissa aateli ja papisto erotettiin toisistaan.

Merkittävä kysymys on siksi, että vastaus valaisisi parlamentin jäsenten käsityksiä emigranteista ryhmänä. Pääasiallisesti aineisto tukee käsitystä, että emigranttien

²⁸⁷ CPH, col.189-190.

²⁸⁸ Esim CPH, col. 151-154, 157, 169.

²⁸⁹ OED, hakusana *gentleman*. Viitattu 15.5.2017

²⁹⁰ Carpenter 1999, s.9-10; Whittaker 2012, s. 4.

²⁹¹ Esim. CPH, col. 151, 159.

katsottiin olevan suhteellisen homogeeninen joukko – ranskalaisia agenteja lukuun ottamatta – siinä mielessä, etteivät ryhmän sisäiset erot olleet merkittäviä emigranttien kohtelun tai muukalaislain kannalta. Homogeenisuus ei tässä siis tarkoita kaikkien emigranttien kuuluneen samaan säätyyn; muun muassa useammat maininnat ranskalaisesta papistosta²⁹² osoittavat parlamentin tienneen emigranttien edustaneen useita eri säätyjä. Aatelistoon viittaavat kommentit kuitenkin osoittavat mahdolliseksi, että emigranttiryhmän heterogeenisyys vaikutti parlamentin jäsenten asenteisiin. Joka tapauksessa parlamenttidebateissa emigrantit näyttäytyivät yhtenäisempänä ryhmänä kuin samaan aikaan käydyssä julkisessa keskustelussa – vallankumouksellisia agenteja lukuun ottamatta.

Lähdeaineiston perusteella emigrantit, ranskalaiset ja Britanniaan tulleet agentit siis pääasiassa eroteltiin toisistaan. Suhtautuminen emigrantteihin muodostui kontrastissa ranskalaisia ja agenteja vastaan, joita kuvattiin selkeästi huonoin konnotaatioin. Tällä tavalla vastakohtaisuuksilla luotiin haluttuja mielikuvia.²⁹³ Emigranteille muodostui parempi imago, ja heidät esitettiin hyvässä valossa, mikä osoittaa heihin kohdistuneiden asenteiden olleen verrattain myötämielisiä. Joiltain osin kyseinen erottelu ei kuitenkaan vaikuttaisi pitävän paikkaansa. Muun muassa Burke puhui Ranskasta ja ranskalaisista tyyliin, joka välillä vaikutti sisältävän myös emigrantit, mikä on erityisen mielenkiintoista, koska hän oli aktiivisesti mukana avustustoiminnassa²⁹⁴. Joulukuun 28. päivänä pitämässään puheessa, jonka aikana Burke veti esiin tikarin ja heitti sen parlamentin lattialle, hänen raportoidaan sanoneen:

This, said he, pointing to the dagger, is what you are to gain by an alliance with France: wherever their principles are introduced, their practice must follow; you must proscribe their persons. (Edmund Burke)²⁹⁵

Ranskan kanssa liittoutumista siis verrattiin tikariin, jota Burken mukaan “voi käyttää vain murhanhimoisiin tarkoituksiin”.²⁹⁶ Samalla ranskalaisiin itseensä liitettiin mielikuvia väkivaltaisuudesta ja murhanhimosta, sillä he olivat tekijöitä Ranskan valtion toiminnan takana. Vetoamus kieltää tai julistaa lainsuojattomaksi²⁹⁷ Ranskan kansalaiset vaikuttaa tässä yhteydessä viitanneen kaikkiin ranskalaisiin. Koska Burke

²⁹² Esim. CPH, col. 151-152.

²⁹³ Koselleck 2004, s. 156.

²⁹⁴ Carpenter 1999, s. 44; Pestel 2017b, s. 237-238

²⁹⁵ CPH, col. 189.

²⁹⁶ “...intended...solely for murderous purposes.” CPH, col. 189.

²⁹⁷ Sanalle *proscribe* ei ole tarkkaa vastinetta suomessa.

ei kiellon suhteen tehnyt eroa emigrantteihin, myös heidät implisiittisesti määriteltiin tässä yhteydessä samoin termein kuin muutkin ranskalaiset. Aiemmin puheen aikana Burke tosin mainitsi ranskalaiset agentit erillisenä ryhmänä ja määritteli tarkemmin Ranskan tapahtumien syyllisiä:

It had been said, on a former occasion, that there were only nineteen persons at the present in the kingdom likely to be affected by this bill; but when it was considered that they were murderers and atheists, the number might be said to be very great; ... The persons by whom so many murders had been committed in France never exceeded two hundred; though their assistants and abettors amounted to many thousands... (Edmund Burke)²⁹⁸

Burke siis implisiittisesti myönsi, että varsinaisia syyllisiä ja vaarallisia henkilöitä oli vain rajattu määrä. Tämä seikka ei kuitenkaan juuri hänen puheessaan näkynyt; missään muussa kohtaa puhetta Burke ei tehnyt eroa eri ryhmien välillä vaan puhui kaikista ranskalaisista kuin yhtenä homogeenisenä ryhmänä, johon esitetyt väitteet yhtä lailla pätivät. Hän ei myöskään maininnut emigrantteja itseään käytännössä lainkaan. Emigrantit eivät siis erottuneet omaksi ryhmäkseen muista ranskalaisista, minkä vuoksi ranskalaisia yleisesti kuvanneet kommentit vaikuttaisivat koskevan myös heitä.²⁹⁹ Kuitenkin Burken maininta henkilöistä, joihin muukalaislaki vaikuttaisi, viittasi epäsuorasti siihen, ettei hän pitänyt suurinta osaa emigranteista vaarallisina rikollisina. On siis jossain määrin epäselvää, keitä kaikkia Burke tarkoitti puhuessaan ranskalaisista. Hänen huomattava toimintansa emigranttien auttamiseksi³⁰⁰ viittaa kuitenkin siihen, että epäilevät kommentit eivät kohdistuneet kaikkiin emigrantteihin.

Burken suhtautuminen maahantulijoihin oli joka tapauksessa epäluuloisempi kuin useiden muiden parlamentin jäsenten asenne. Edellä esitetyssä J. T. Stanleyn lainauksessa Stanley kritisoikin juuri Burkea viimeisessä lauseessaan³⁰¹ ja korosti siinä emigranttien erillisyyttä suhteessa vallankumousta kannattaviin ranskalaisiin. Burke ei kuitenkaan ollut ainoa asenteeltaan kriittinen parlamentin jäsen, vaan vastaavia näkemyksiä esitettiin muiltakin tahoilta³⁰². Parlamentin kaikkein epäluuloisin ääripää epäilikin laaja-alaisesti emigranttien motiiveja.

There was no period in our history distinguished for such an uncommon influx of foreigners; many of whom were the most questionable characters. If this bill were not

²⁹⁸ CPH, col. 188-189.

²⁹⁹ Tässä suhteessa Burke erosi esitettyjen näkemysten enemmistöstä.

³⁰⁰ Carpenter 1999, s. 107; Pestel 2017b, s. 231, 237-238

³⁰¹ "They were devoted victims whose hearts were to be pierced by the daggers the others were to wield." CPH, col. 189-190.

³⁰² Esim. CPH, col. 174, 191-192, 197-198.

adopted, this would be the only country to which the mal-contents abroad would direct themselves, under the pretext of asylum... There were numbers who inundated our coasts, in quest of new crimes, or to conceal themselves with impunity for the abominable deeds of which they had been guilty. (*Lordi Beauchamp*)³⁰³

Lord Beauchampin³⁰⁴ puheesta otetussa lainauksessa maahantulijoiden määrää kuvattiin sanoilla *influx* ja *inundated*, jotka molemmat viittasivat tulvimiseen. Tulvan suoria konnotaatioita ovat muun muassa hukkuminen ja tuho. Implisiittisesti esitetyn näkemyksen mukaan emigrantit siis uhkasivat hukuttaa Britannian rikoksiin ja muuhun pahantekoon. Myöhemmin puheessaan Lord Beauchamp puhuikin suoranaisesti hyökkäyksestä Britanniaa vastaan, jolta oli puolustauduttava ennen kuin kaikki hyvä tuhoutuisi.³⁰⁵ Asenne oli jyrkin muukalaislakialoitteen käsittelyissä ilmaistu, mutta ei ainoa lajinsa esimerkki. Lisäksi maininta hirmutekoihin syyllistyneistä tulokkaista viittasi todennäköisesti vallankumouksen kannattajien emigroitumiseen, joka oli alkanut vuoden 1792 alkupuoliskolla³⁰⁶.

Parlamentin jäsenten keskuudessa esiintyneet asenteet emigrantteja kohtaan asettuivat siis skaalalle myötätunnon ja epäluulon väliin. Kaikkein myötämielisimmät näkivät emigrantit hyvänä vastakohtana Ranskan vallankumouksen kannattajien suoranaiseen pahuudelle, ja korostivat heidän asemaansa huono-onnisina ja vainottuina pakolaisina.³⁰⁷ Skaalan toisessa päässä olivat puolestaan ne, jotka suhtautuivat emigrantteihin epäillen ja nostivat huomion keskipisteeseen heidän joukossaan olleet rikolliset ja agentit.³⁰⁸ Suurin osa parlamentin jäsenistä asettui ääripäiden väliin. Keskeinen asenteita jakanut tekijä oli niin sanottujen huonojen henkilöiden aiheuttama vaara. Mitä uhkaavampana ja suurempana se koettiin, sen epäluuloisemmin kaikkiin emigrantteihin suhtauduttiin.

Emigranteista vallinneet käsitykset eivät kuitenkaan olleet ainoa asenteisiin vaikuttanut asia. Tärkeä rooli oli myös käsityksillä brittiläisyydestä ja sen ominaisuuksista. Parlamentin jäsenet esittivät erilaisia väitteitä siitä, millaisia Britannia ja sen asukkaat olivat, ja käyttivät näitä väitteitä puolustamaan omaa kantaansa lakialoitteesta.³⁰⁹ Tällöin he vetosivat muun muassa moraliin ja sen velvoittavuuteen.

³⁰³ CPH, col. 197.

³⁰⁴ William Lygon

³⁰⁵ CPH, col. 197-198.

³⁰⁶ Carpenter 1999, s. 25-26

³⁰⁷ Esim. CPH, col. 147-148, 151-154, 169-170, 189-190.

³⁰⁸ Esim. CPH, col. 181-189, 197-198, 229.

³⁰⁹ Esim. CPH, col. 147-148, 151, 154.

With respect to the French refugees ... he had to observe, that it was the peculiar distinction of England, that when they were driven from almost every other country in Europe, they had found an asylum here, and experienced the generosity and hospitality which were the pride and characteristics of Englishmen. He would never consent to forgo that proud distinction, by sending an ambassador to France, to ask leave for England to be charitable and humane. (*Lordi Grenville*)³¹⁰

Lordi Grenvillen lausumasta näkyi hyvin, kuinka hän esitti väitteen englantilaisten anteliaisuudesta ja vieraanvaraisuudesta, ja vetosi sitten kyseisiin ominaisuuksiin. Eksplisiittisesti hän puheenvuorossaan kritisoi ehdotusta neuvotella Ranskan kanssa emigranttien tilanteesta ja sen kohentamisesta. Samalla tuli kuitenkin epäsuorasti ilmi armeliaisuuden ja inhimillisyyden moraalinen velvoittavuus suhteessa emigranttien kohteluun, mikä sidottiin kiinni brittiläiseen omakuvaan. Oli oikein, että emigrantteja autettiin ja heille tarjottiin suojaa. Lordi Grenvillen väitteen mukaan englantilaiset myös todella tekivät niin, koska he olivat hyviä. Taustalla oli kuitenkin implisiittinen ehto: ollakseen hyviä englantilaisten piti tarjota emigranteille apua.

Useimmissa tapauksissa omakuvan käyttö ei kuitenkaan ollut yhtä selkeää, ja se jäi aineistossa yleensä hyvyyteen ja moraaliin vetoamisen taakse.³¹¹ Oletuksena moraalista puhuttaessa oli, että Britannia ja britit olivat hyviä, jolloin siihen vetoaminen samalla sekä entisestään rakensi omakuvaa että velvoitti toimimaan oikealla tavalla.³¹² Varsinaisesti ei siis puhuttu emigranteista itsestään, vaan yleisesti moraalista ja sen pohjalta toimisesta. Emigrantteja piti kohdella tietyllä tavalla, koska muutoin tekeminen olisi ollut moraalitonta. Vaikutus asenteisiin tuli siis ikään kuin kiertäen.

Moraalin velvoittavuus ei kuitenkaan ollut täysin universaalialia, vaan useat lähdeaineiston kohdat³¹³ osoittavat, että emigranttien tuli vastavuoroisesti myös ansaita hyvä kohtelu. Kuten seuraavasta lainauksesta näkee, sen perusteena olivat emigranttien omat hyvät ominaisuudet:

These worthy and hospitable men, driven from their houses, and from their property had claims upon the generosity of Englishmen, which had been most handsomely admitted, and which, he trusted, would continue to be admitted until such time as France should become more just to a most deserving body of subjects, or until

³¹⁰ CPH, col. 154.

³¹¹ Esim. CPH, col. 147-148, 169, 216.

³¹² Poikkeuksena oli joidenkin lakialoitteen vastustajien kommentit esimerkiksi ministerien luotettavuudesta. Muun muassa Guilfordin jaarli (Earl of Guilford) esitti, ettei "koskaan suostuisi luovuttamaan yhtä henkilöä toisen inhimillisyyden varaan". CPH, col. 162.

³¹³ Esim. CPH, col.151, 169-170, 190, 199-200.

England should have furnished them with the means of forming settlements in Canada, and of thus providing for their future support. (*Lansdownen markiisi*)³¹⁴

Virkkeen jälkipuolisko oli mielenkiintoinen myös sikäli, kuin se osoitti parlamentin suhtautuneen emigrantteihin ongelmana, joka piti ratkaista. He olivat hyvin pitkälti passiivisia tekemisen kohteita; ylähuoneen toisessa käsittelyssä esitetty aloituskysymys “...*what should be done with them?*”³¹⁵ havainnollistaa tätä hyvin. Varsinaisen toimijuuden saivat debateissa ainoastaan rikolliset ja agentit, muutoin emigranteista puhuttiin lähes yksinomaan tekemisen kohteina.³¹⁶ Samoin oli nähtävissä käsitys tilanteen väliaikaisuudesta; emigranttien ei ajateltu jäävän Britanniaan pysyvästi. Joko he palaisivat takaisin Ranskaan, mikä oli myös useimpien emigranttien suunnitelmana heidän tullessaan Britanniaan,³¹⁷ tai heidät siirrettäisiin muualle.

Kiinnostavaa on, että emigranttien oikeudet nousivat paikoin keskusteluun. Pääosin huolta esitettiin heidän oikeudenmukaisesta kohtelusta ja vallan väärinkäytön mahdollisuuksista.³¹⁸ Oikeudenmukaisuuden siis katsottiin pätevän myös ulkomaalaisiin sen sijaan, että se olisi rajautunut ainoastaan maan omiin alamaisiin. Lakialoitteen puolustajat kuittasivat huolet turhina³¹⁹ tai oikeuttivat mahdollisen “vaaran ja vaivan” lain välttämättömyydellä³²⁰. He eivät kuitenkaan kieltäneet käsitystä emigranttien oikeudesta oikeudenmukaiseen kohteluun.

Pisimmälle aiheessa meni M. A. Taylor, joka puhui suoraan ulkomaalaisten oikeuksista: “*It appeared to him, that it violated... the most sacred rights of our constitution, without any cause to justify such violation; it violated the rights of aliens.*”³²¹ Hän kyllä asetti ulkomaalaiset ja heidän oikeutensa toissijaisiksi Britannian perustuslain ja brittien omien oikeuksien suhteen,³²² mutta puheessa esiintyi joka tapauksessa ajatus ulkomaalaisten oikeuksien jonkin asteisesta merkittävydestä. Vaikka yhtä suoraa ja vahvoja kannanottoja ulkomaalaisten oikeuksien puolesta

³¹⁴ CPH, col. 151.

³¹⁵ CPH, col. 147.

³¹⁶ Sinänsä tämä ei ole mitenkään epätavallista tuon ajan politiikassa.

³¹⁷ Whittaker 2012, s. 13.

³¹⁸ Esim. CPH, col. 189-190, 195-196.

³¹⁹ Esim. CPH, col. 205, 214, 216.

³²⁰ CPH, col. 189-190. Vastaavia kommentteja esim. CPH, col. 175-176, 190-192, 196-197.

³²¹ CPH, col. 195-196.

³²² Ibid.

muualta aineistosta ei löydy, vastaavanlaisia näkemyksiä tuli muutamista puheenvuoroista implisiittisesti ilmi.³²³ Ulkomaalaisten oikeuksista puhuneet parlamentin jäsenet olivat pääosin samoja, jotka kritisoivat lakialoitetta perustuslain hengen nojalla.³²⁴

Parlamentti siis jakautui näkemyksissään emigranteista. Suurin osa suhtautui heihin myötämielisesti ja selkeästi erotti heidät niin maahan väitetysti tulleista agenteista kuin muistakin ranskalaisista, joiden katsottiin kannattavan vallankumouksen aatteita. Tämän näkemyksen mukaan emigrantit olivat vainottuja ja epäonnisia mutta hyviä ihmisiä, jotka ansaitsivat brittien vieraanvaraisuuden ja avun. Parlamentissa kuitenkin esiintyi myös epäluuloisempia asenteita ja useissa puheenvuoroissa korostettiin emigranttien aiheuttamaa varaa; heidän seassaan olleiden agenttien ja muiden rikollisten edustama uhka koettiin niin merkittäväksi, että suhtautuminen kaikkiin emigrantteihin olisi tullut muodostaa sen pohjalta. Tätä asennetta kritisoitiin moraalisiin, laillisuuteen ja emigranttien oikeuksiin vedoten, mutta kyseiset vetoamukset jäivät debateissa selkeään vähemmistöön.

Muukalaislain seurauksena emigrantteihin kohdistunut valvonta ja byrokratia lisääntyi merkittävästi. Heidän oli maahan saavuttuaan rekisteröidyttävä, hankittava passi ja ilmoitettava matkustuskohteensa. Sinne saavuttuaan emigranttien tuli ilmoittautua paikalliselle rauhantuomarille, eivätkä he saaneet muuttaa asuinpaikkaansa tai edes liikkua pidempiä matkoja ilman lupaa. Nämä velvoitteet mahdollistivat emigranttien ja muiden hallituksen kannalta epäilyttävien maahantulijoiden valvonnan, mutta aiheuttivat emigranteille itselleen huomattavia vaikeuksia. Emigrantit eivät myöskään saaneet asua 10 mailin sisällä rannikosta eivätkä kantaa aseita.³²⁵ Näistä rajoitteista huolimatta muukalaislain propagandavaikutus jäi Kirsty Carpenterin mukaan heikoksi, sillä se ei onnistunut lievittämään suuren yleisön pelkoja jakobinismien leviämisestä maassa.³²⁶ Aloitankin seuraavan kappaleen tarkastelemalla julkisessa keskustelussa ilmenneitä reaktioita muukalaislakiin, ennen kuin siirryn käsittelemään emigranttikeskustelun yleisempiä kehityslinjoja vuosien 1793-1794 aikana.

³²³ Esim. CPH, col. 196-197.

³²⁴ Merkittävimpinä esimerkkeinä M. A. Taylor ja Wycomben jaarli, joiden aihetta käsitelleet puheenvuorot löytyvät CPH:n kohdasta col. 195-196.

³²⁵ Carpenter 1999, s. 37-38; Whittaker 2012, s. 54-55

³²⁶ Carpenter 1999, s. 38-39

4. Asenteiden muotoutuminen tulvan jälkeen, 1793-1794

4.1. Turvallisuus kysymyksenä – muukalaislaki ja agentit julkisessa keskustelussa

Reaktiot muukalaislakiin olivat Lontoon julkisessa keskustelussa varsin positiivisia – joskaan eivät erityisen runsassanaisia. Kaiken kaikkiaan lakia kommentoineita tekstejä löytyi aineistosta vain muutama,³²⁷ mikä viitanee siihen, ettei muukalaislain säätäminen erityisemmin nostattanut brittien tunteita. Lisäksi lakia tarkemmin käsitelleen kirjoittajat olivat huomattavan yksimielisiä; kaikki paitsi yksi pitivät sitä sekä tarpeellisenä että hyvänä.³²⁸ Lukuun ottamatta emigrantteja, jotka ymmärrettävästi vastustivat lakia, siihen kohdistettu kritiikki vaikuttaakin pitkälti keskittyneen lain miellettyyn epäonnistumiseen.³²⁹ Vaikka vastakkaisiakin näkemyksiä esitettiin,³³⁰ tämä viittaa vahvasti siihen, että muukalaislaki sai osakseen yleistä hyväksyntää ainakin Britannian ylempien säätyjen keskuudessa.

Tapa, jolla lakia käsiteltiin vuoden 1793 julkisessa keskustelussa, seurasi hyvin pitkälti samoja linjoja kuin aiemminkin. Jatkuvuus selittyy helposti lakialoitteen nopealla läpiviennillä; sitä käsiteltiin parlamentissa hädin tuskin kuukauden ajan, joten muutokset julkisen keskustelun sävyssä olisivat tuskin edes olleet mahdollisia. Niinpä vuoden 1793 keskustelu muukalaislaista olikin suoraa jatkoa syksyn 1792 keskustelulle maahan saapuneista emigranteista, ja siten siinä toistuivat ymmärrettävästi samat teemat.

Keskeisin näistä teemoista oli maahantulijoiden muodostama uhka ja muukalaislain rooli sen torjumisessa. Opposition Foxille osoitettu julkinen kirje tiivistä hyvin aiheesta valinneen keskustelun ydinkohdat:

...you have opposed a prudential law that was loudly demanded by the just fears of the whole nation, which could not behold without apprehension the extraordinary and sudden influx of foreigners, and was besides alarmed and provoked by the knowledge, that among

³²⁷ A collection of addresses 1793, Bellamy's picturesque magazine 1793, Bentley 1793, Lover of peace 1793, The Antigallican 1793. A collection of addresses -julkaisu koostui useista eri teksteistä, joiden väitetty tarkoitus oli osoittaa Ranskan ja brittijakobiinien toiminnan ja luonteen epäilyttävyys. Muukalaislaki mainittiin ranskalaisen Jacques Brissotin kirjoittamassa raportissa, jossa sitä kritisoitiin; näin ollen maininnan voi tulkita sekä kielteiseksi että myönteiseksi.

³²⁸ Bellamy's picturesque magazine 1793, s. 71; Bentley 1793, s. 51-52; The Antigallican 1793, s. 21

³²⁹ Carpenter 1999, s. 37-39. Sama kritiikki esiintyi myös aineistossa julkaisussa Bellamy's picturesque magazine 1793, s. 71.

³³⁰ Lover of peace 1793, s. 86-89

them were concealed many of the principal actors in those bloody tragedies of France...
(Thomas Richard Bentley)³³¹

Bentleyn kommentista ilmeni selkeästi käsitys lain tarpeellisuudesta ja oikeutuksesta, jotka hän perusteli emigranttien muodostamalla uhalla. Vallankumoukselliset agentit olivat tämän uhan yksi puoli; kuvaamalla heidät "Ranskan veristen tragedioiden" tekijöiksi Bentley loi selkeän implikaation vaarasta saman toistumisesta Britanniassa, mikä itsessään toimi perusteena heitä rajoittavan lain tarpeellisuudelle. Uhan toinen puoli oli yksinkertaisesti emigranttien epätavallisen suuri määrä, jota Bentley piti itsessään aiheellisena syynä olla huolissaan. Hänellä toistuikin parlamentin keskusteluissa esiintynyt tulvaviittaus,³³² joka yhdistyi käsitykseen kansalaisten pelon oikeutuksesta. Vastaavat huolenaiheet ja argumentit esiintyivät myös muilla muukalaislakiin myönteisesti suhtautuneilla kirjoittajilla.³³³

Muukalaislaki oli siis tarpeellinen, koska emigrantit olivat tavalla tai toisella uhka Britannialle ja laki lievensi kyseistä uhkaa. Bentley tuomitsikin eksplisiittisesti Foxin lakialoitteeseen kohdistaman vastustuksen tältä pohjalta.³³⁴ Yhteys parlamentissa käytettyihin vastaaviin perusteluihin oli vahva. Bentley myös nosti kansalaisten mielipiteen – tai tässä tapauksessa pikemminkin pelon – tärkeäksi tekijäksi lain säätämisen puolustuksessa; Fox oli väärässä vastustaessaan lakia osittain juuri kansalaisten päinvastaisten vaatimusten vuoksi. Toisin sanoen kansan tahto oli yksi perustelu muukalaislain säätämisen puolesta, mikä ei ollut täysin yllättävä tai epätavallinen argumentti; demokratia oli jo paikoitellen 1780-luvulla esiintynyt Britannian politiikassa positiivisessa valossa, joskin rajoitetussa ja edelleen varsin klassisessa mielessä.³³⁵ Ottaen lisäksi huomioon, ettei Bentley juurikaan perustellut olettamustaan,³³⁶ kansan yleisiin vaatimuksiin vetoaminen tuskin oli uusi idea.

Sen sijaan *The Antigallican*, vahvasti Ranskan vallankumouksen vastainen pamfletti, suhtautui niin sanottuun tavalliseen kansaan hyvin eri tavalla:

It is to be hoped, that the Act of Parliament to put suspected Emigrants under the power of the Civil Magistrate, and to take away their arms, will be the means to prevent the English mob from learning the use of the dagger, instead of employing their fists.³³⁷

³³¹ Bentley 1793, k. 51

³³² Eng. *influx*. Ibid.

³³³ Bellamy's picturesque magazine 1793, k 71; The Antigallican 1793, k. 21

³³⁴ Bentley 1793, k. 51

³³⁵ Ihalainen 2010, s. 325-330, 334

³³⁶ Bentley 1793, k. 51

³³⁷ The Antigallican 1793, k. 21

Käsite “the English mob” viittasi tässä kontekstissa tavalliseen kansaan tai rahvaaseen. Sana *mob* oli ollut käytössä vähintään 1680-luvulta asti ja tarkoitti vaihtelevasti väkijoukkoa tai tavallista kansaa – yleisesti ottaen paheksuvin tai vähättelevin konnotaatioin.³³⁸ Pamfletin kirjoittajan asenne Britannian tavalliseen kansaan oli siis jossain määrin ylemmydentuntoinen, mitä tuki hänen käsityksensä aatelin parantavasta vaikutuksesta tyypilliselle ihmisluonteelle.³³⁹ Muukalaislaki ei siten ollut tarpeellinen kansan tahdon tai huolen vuoksi; pikemminkin vaarana oli, että ilman sitä brittirahvas ottaisi ranskalaisten väkivaltaisemmat ja verenhimoisemmat tavat omikseen.³⁴⁰ Muukalaislain tarkoitus oli siis estää vallankumouksellisuuden ja väkivaltaisuuksien leviäminen nimenomaan alempien säätyjen keskuuteen.

Kuten parlamentin debateissa, myös näissä muukalaislain kommentaareissa nimenomaan ranskalaiset agentit nostettiin selkeimmäksi uhaksi. Myönteisesti lakiin suhtautuneista julkaisuista sekä *Bellamy's picturesque magazine* (1793) että *A letter to the Rt. Hon. Charles James Fox, upon the dangerous and inflammatory tendency of his late conduct in Parliament* (1793) nimesivät juuri Britannian intressien vastaisesti toimineet maahantulijat syyksi, jonka vuoksi lakia tarvittiin,³⁴¹ ja *The Antigallican* (1793) niin ikään puhui ”epäilyksenalaisista emigranteista”³⁴². Niiden ohella useat muutkin kirjoittajat nostivat agentit niin sanotusti tapetille – joko implisiittisesti tai eksplisiittisesti – vuosien 1793 ja 1794 aikana³⁴³, ja kysymys ranskalaisista agenteista ja heidän toimistaan Britanniassa säilyikin keskeisenä huolenaiheena julkisessa keskustelussa. Tyypillistä näille teksteille oli käsitys agenteista sekasorron ja vallankumouksen levittäjinä, mikä näkyi hyvin esimerkiksi William Milesin kuvauksessa vallankumouksen alkuvaiheista:

That the people of England ... would take the National Assembly for its model, and by adopting its maxims and its laws, lay the foundation of an eternal alliance between the two empires. Such was the language which the principal men in the two great factions at Paris held ... and such the doctrines they authorized the emissaries of all nations, whom they had in England, Scotland, and Ireland, to maintain and promulgate. ...it is evident that the

³³⁸ OED, hakusana *mob*. Viitattu 26.2.2019

³³⁹ *The Antigallican* 1793, k. 48

³⁴⁰ *The Antigallican* 1793, k. 21

³⁴¹ *Bellamy's picturesque magazine* 1793, k. 71; *Bentley* 1793, k. 52

³⁴² *Eng. suspected Emigrants*. *The Antigallican* 1793, k. 21

³⁴³ Esim. *ÆSop an alarmist* 1794, k. 25; *Author of the Flower of the Jacobins* 1793, k. 5,19-20; *James* 1793, k. 27, 51, 108; *Miles* 1794, k. 61-62; *The first report of the Committee of Secrecy of the House of Commons* 1794, k. 2-6; *Wilkinson* 1793, k. 60

project for subverting of the British Constitution was adopted almost as soon as the King of France was dragged in disgraceful triumph from Versailles to Paris. (William Miles)³⁴⁴

Agenttien päämääränä Britanniassa oli siis aiheuttaa kansannousu ja kumota maan perustuslaki – eli käytännössä toistaa Ranskan tapahtumat. Negatiivisten konnotaatioiden yhdistäminen vallankumouksellisten toimintaan,³⁴⁵ Britanniaan kohdistuvan uhan eksplisiittinen nimeäminen sekä myöhemmin tekstissä esiin tullut välinpitämättömyys brittien omia toiveita kohtaan³⁴⁶ toimivat keinoina rakentaa käsitystä ranskalaisista agenteista vieraana uhkana. Yhdistettynä yleisiin raportteihin mantereen väkivaltaisuuksista ja agenttien osallisuudesta niiden lietsomisessa,³⁴⁷ tällaiset kuvaukset heidän toiminnastaan loivatkin julkisessa keskustelussa mielikuvaa agenteista aktiivisina Britannian turvallisuuden ja vallinneen hallinnon horjuttajina. Pelkoa lisäsi Ranskan vallankumoukseen ja sen aatteisiin myönteisesti suhtautuneiden brittiläisten reformiliikkeiden toiminta.³⁴⁸

Vallankumoukselliset eivät kuitenkaan olleet ainoita silmätikkuja agenttikeskustelussa, vaan yhä enenemmän myös emigrantteja syytettiin vastaavasta toiminnasta.³⁴⁹ Muutos oli varsin merkittävä; vaikka aineistosta löytyykin mainintoja emigranttien agenteista ennen vuotta 1793, niitä on suhteessa vähän eikä laisinkaan parlamentin debateissa. Vuosien 1793-1794 aikana vastavallankumoukselliset agentit – tai muutoin epäilyttävästi käyttäytyneet ja juonittelevat emigrantit – saivat aineiston perusteella kuitenkin osakseen aiempaa enemmän huomiota, pääasiassa joko Britannian emigranttiväestöön tai Ranskan vastaiseen sotaan kielteisesti suhtautuneilta kirjoittajilta³⁵⁰ mutta satunnaisesti myös muilta³⁵¹. Ilmiö on siten yhdistettävissä vallankumouksen kannatukseen, emigrantteihin kohdistuneeseen

³⁴⁴ Miles 1794, k. 61-62

³⁴⁵ Esimerkiksi ilmaisu "*in disgraceful triumph*" selkeästi tuomitsee Ludvig XVI:n kohtelun häpeällisenä.

³⁴⁶ Miles 1794, k. 62

³⁴⁷ Esim. Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 19-20; Barruel 1794, k. 3, 22; Hett 1794, k. 9-10; Moore 1794, k. 139-140, 254-255; Wilkinson 1793, k. 60; Young 1793, k. 13

³⁴⁸ Carpenter 1999, s. 36

³⁴⁹ Esim. Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 33; Dalrymple 1793, k. 28; James 1793, k. 27; Moore I 1794, k. 244; Publicola 1794, k. 5-6; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 35; Williams IV 1793, k. 50-51, 87

³⁵⁰ Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 33; James 1793, k. 27; Publicola 1794, k. 5-6; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 35; Williams IV 1793, k. 50-51, 87

³⁵¹ Esim. Moore I 1794, k. 244

epäluuloon sekä sodan syttymiseen Ranskan ja Britannian välille tammikuussa 1793, Ludvig XVI:n teloituksen jälkeen³⁵².

Toisin kuin vallankumoukselliset, joita syytettiin suoranaisestä kapinan lietsonnasta, emigrantteihin kohdistuneet syytökset painottivat pikemminkin heidän rooliaan juonittelussa ja väärän informaation levittämisessä.³⁵³ Varsinkin vallankumoukseen ja Ranskaan myönteisesti suhtautuneiden kirjoittajien mukaan emigrantit valehtelivat kohtaamastaan vainosta ja pyrkivät manipuloimaan Euroopan muita maita Ranskan vastaiseen sotaan saadakseen vanhan asemansa takaisin.³⁵⁴ Tarkoitus oli saattaa emigrantit huonoon valoon ja osoittaa, ettei heidän asiansa ajaminen ollut oikein taikka Britannian oman edun mukaista. Emigranttien toimia kuvailtiin usein tavoilla, jotka olivat omiaan luomaan heistä epäilyttävää, jopa uhkaavaa mielikuvaa:

...the dark intrigues of widely-dispersed emigrants...³⁵⁵

...and there is not a question but that the mind of many had been previously infected by the industrious agents of the emigrant princes ... The enemies of [France] found that they could not overcome by fair and honourable battle, and were therefore reduced to the necessity of sowing discord amongst them. (Charles James)³⁵⁶

Joissain tapauksissa tämän kaltaiset maininnat olivat mantereiden tilanteesta kertovissa teksteissä, jotka eivät sinänsä koskettaneet Britannian emigrantteja. Niiden implikaatiot olivat kuitenkin selvät; jos emigrantit harrastivat tällaista juonittelua muissa maissa, niin miksei Britanniassakin? Siten kuvaukset valheiden levittämisestä, vehkeilystä ja Ranskan vastaisen sodan lietsonnasta³⁵⁷ saattoivatkin toimia keinona luoda epäluuloa emigrantteja kohtaan Britanniassa. Äärimmillään heitä syytettiin niin Ranskan väkivaltaisuuksien aiheuttamisesta kuin niiden sepittämisestäkin,³⁵⁸ millä vietiin pohjaa monelta vastakkaisen puolen argumentilta.

Huoli agenteista, olivat he sitten vallankumouksellisten tai emigranttien asialla, säilyi siis merkittävänä, jopa kasvavana, teemana julkisessa keskustelussa. On kuitenkin vaikea sanoa, kuinka yleinen käsitys heidän aktiivisesta toiminnasta Britanniassa oli.

³⁵² Doyle 2001, s. 52

³⁵³ Esim. James 1793, k. 27, 108; Publicola 1794, k. 5-6; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 35;

³⁵⁴ Esim. Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 33; James 1793, k. 27, 108; Publicola 1794, k. 5-6; Williams III 1793, k. 111, 138

³⁵⁵ Cursory strictures upon the injustice of the present war 1794, k. 33

³⁵⁶ James 1793, k. 27

³⁵⁷ Esim. Cursory strictures upon the injustice of the present war 1794, k. 33; Dumouriez I 1794, k. 43-44; Williams III 1793, k. 111, 138; Williams IV 1793, k. 50-51, 87

³⁵⁸ Esim. James 1793, k. 18, 27, 108

Huomattava osa aineiston julkaisuista ei puhunut agenteista lainkaan ja useissa muissa teksteissä heidät mainittiin lähinnä ohimennen,³⁵⁹ mikä viittaisi siihen, etteivät kaikki kokeneet heitä merkittävänä uhkana. Toisaalta agenttikeskustelu oli silti yksi aineiston yleisimmistä teemoista ja erityisesti vallankumouksellisiin agentteihin kohdistettiin hyvin vahvoja pelkoja³⁶⁰ – eikä ehkä täysin turhaan, sillä Ranskan ulkoministeriö todella tuki kapinallisten agenttien toimintaa Britanniassa³⁶¹. Muukalaislain säätäminen ei hävittänyt näitä pelkoja vallankumouksen ja jakobinismin leviämisestä,³⁶² ja ainakin vielä vuonna 1793 vallankumousvastaiset kirjoittajat esittivät ranskalaisten agenttien olemassaolon enenevässä määrin ilmiselvänä, kaikkien tuntemana asiantilana, jonka kieltäminen oli valehtelua ja implikoi jopa maanpetturuutta³⁶³.

Toinen selkeä muutos aiempaan oli Britannian perustuslain saaman huomion kasvaminen vuosien 1793 ja 1794 aineistoissa. Vielä vuoden 1792 julkaisuissa perustuslaki mainittiin sivuhuomiona vain pari kertaa emigranttien yhteydessä; sen sijaan vuosilta 1793 ja 1794 löytyi useampia ja – mikä tärkeämpää – syvällisempiä perustuslakiin viitatteita tai sitä pidemmin käsitelleitä kommentteja³⁶⁴.

Yhteys, jossa perustuslaki nostettiin useimmiten esiin, oli vallankumouksen aatteiden leviäminen Britanniassa – ennen kaikkea agenttien toimesta – ja sen estämisen tärkeys.³⁶⁵ Tässä suhteessa keskustelu myötäili parlamenttidebatteja; ranskalaisen demokratian torjumisesta oli vuoteen 1793 mennessä tullut keskeinen teema hallinnon ja Britannian poliittisen eliitin keskuudessa,³⁶⁶ ja muukalaislain käsittelyssä olikin korostettu perustuslain puolustamista vallankumousaatteiden rapauttavalta

³⁵⁹ Esim. *ÆSop an alarmist* 1794, k. 25; Dalrymple 1793, k. 28; Moore I 1794, k. 244; Wilkinson 1793, k. 60; Young 1793, k. 13

³⁶⁰ Esim. *Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers* 1793, k. 3-4, 271, 394-395; *Author of the Flower of the Jacobins* 1793, k. 5-6, 19-20; James 1793, k. 27, 51, 108; Miles 1794, k. 61-62

³⁶¹ Guenette 2013, s. 71

³⁶² Carpenter 1999, s. 38-39

³⁶³ Esim. *Bellamy's picturesque magazine* 1793, k. 71; Bentley 1793, k. 52

³⁶⁴ *Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers* 1793, k. 394-395; *Cursory strictures upon the injustice of the present war* 1793, k. 88; Douglas 1793, k. 120; James 1793, k. 53; Jones 1794, k. 59; *London Corresponding Society* 1794, k. 5; Miles 1794, k. 19-20, 61-62; *The first report of the Committee of Secrecy of the House of Commons* 1794, k. 2-6

³⁶⁵ Esim. *Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers* 1793, k. 394-395; James 1793, k. 53; Miles 1794, k. 19-20, 61-62; *The first report of the Committee of Secrecy of the House of Commons* 1794, k. 2-6

³⁶⁶ Ihalainen 2010, s. 374-376,

vaikutukselta. Julkisessa keskustelussa vastaavia ajatuksia tuotiin välillä esiin hyvinkin eksplisiittisesti:

It was endeavoured ... to counteract the poison that had been disseminated, and to restore the minds of the People to that tone of good sense, which had ever been the characteristic of this country. ... by these means falsehood was refuted, sophistry exposed, and sedition repelled; the peculiar happiness of our Constitution was displayed; designs of pretended Reforms were examined; ... The value of our Constitution, and the attachment of the People to it, were never before made so manifest; and it is trusted, the influence of so plain a decision will secure us ... not only against attacks from the seditious, but against the visionary speculations of well-meaning men, who may do as much harm with their virtues, as the former with all their vices and crimes.³⁶⁷

Tässä lojalistisen *Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers* -yhdistyksen³⁶⁸ julkaisussa vallankumouksen aatteet kuvattiin myrkkynä, joka uhkasi sekä tervettä järkeä että Britannian perustuslain ”poikkeuksellista onnea”³⁶⁹. Lisäksi vallankumouksen kannattajien sanoma nimettiin valheiksi, viisasteluksi ja kansankiihotukseksi. Vallankumousaatteisiin siis liitettiin erityisen negatiivisia ja uhkaavia mielikuvia, joilla pyrittiin luomaan käsitystä niiden aiheuttamasta vahingosta; esimerkiksi vertaus myrkkyyyn implikoi jopa metaforista kuolemaa Britannialle. Turvaamalla perustuslaki turvattiin koko maa.

Vallankumousaatteiden leviämisen aiheuttama, perustuslakiin – ja samalla vallinneeseen hallintoon – kohdistunut aktiivinen uhka olikin käsitys, joka toistui aineistossa useita kertoja.³⁷⁰ Perustuslaki sai erityistä huomiota, koska sitä pidettiin Britannian vallitsevan hyvän tilanteen perustana, mikä näkyi tavassa liittää siihen vapauden ja onnen kaltaisia positiivisia ominaisuuksia³⁷¹. Koska perustuslain näin ollen katsottiin taanneen maan kukoistuksen, siihen kohdistunut uhka kohdistui samalla myös yhteiskuntaan laajemmin. Kuvaukset tästä uhasta toimivat siten myös keinona argumentoida sen puolustamisen tärkeyden puolesta, mikä useimmissa tapauksissa tarkoitti nimenomaan vallankumouksen ja sen aatteiden torjumista³⁷².

³⁶⁷ Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 4-5

³⁶⁸ Guenette 2013, s. 69

³⁶⁹ Sanan *happiness* merkitys on tässä yhteydessä jokseenkin vaikea kääntää suomeksi. Se voi viitata sekä onnellisuuteen tunteena että menestykseen tai kukoistukseen (prosperity). (OED, hakusana *happiness*. Viitattu 17.3.2019) Kontekstin perusteella kirjoittaja lienee tarkoittanut juuri jälkimmäistä merkitystä. Olen valinnut käyttää suomennoksessa onni-sanaa konnotaatioiden säilyttämiseksi.

³⁷⁰ Esim. Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 5-6; Miles 1794, k. 61-62; The first report of the Committee of Secrecy of the House of Commons 1794, k. 2-6

³⁷¹ Esim. Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 4-5; Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 6; Jones 1794, k. 59

³⁷² Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 5, 394-395; Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 5-6; James 1793, k. 53; miles 1794, k. 61-62;

Valtaosa aineiston kirjoittajista katsoi, että uhan aiheuttajina olivat aktiivisesti toimineet vallankumoukselliset agentit. Edeltävä lainaus *Association Papers* -pamfletissa havainnollistaa hyvin tyypillisiä käsityksiä. Sanavalinnat *disseminated* ja *attacks from the seditious*³⁷³ selkeästi viittasivat aktiivisiin tekijöihin; vallankumouksen aatteet eivät levinneet itsestään tai sattumanvaraisesti vaan niitä levitettiin tarkoituksella. Maininta kansankiihottajista – *the seditious* – indikoi ennen kaikkea vallankumouksellisia agentteja, kun taas hyvää tarkoittavat visiönäärit lienee viitannut pikemminkin kotimaisiin parlamenttiuudistajiin. Perustuslaki-teema liittyikin olennaisesti laajempaan agenttikeskusteluun muodostaen yhden sen osa-alueen.

Kaikki perustuslakiin viitanneet kirjoittajat eivät kuitenkaan käyttäneet sitä vallankumouksen vastaisessa argumentoinnissa. Esimerkiksi *The Welsh Freeholder's Farewell Epistles to the Right Rev. Samuel Lord Bishop* -pamfletissa dissentteri³⁷⁴ David Jones kritisoi valtaapitäviä turhien sotien käymisestä – mikä tässä tilanteessa kytkeytyi ennen kaikkea Ranskan vastaiseen sotaan – perustuslakiin vedoten:

Our constitution, like reason, in its course has been progressive. From the moment that it ceases to be, thus, progressive, its downfall becomes certain, its ruin unavoidable. ... I will describe to you the persons from whom it has to dread danger; persons in power, deaf to the distresses of the people, profuse of their blood and treasures; fond of engaging in expensive, and unnecessary wars... (David Jones)³⁷⁵

Suurimmassa osassa tapauksia perustuslailla tarkoitettiin, kuten yllä, juuri Britannian perustuslakia. Ajatusta perustuslaista ja sen tärkeydestä voitiin kuitenkin hyödyntää myös yleisemmällä tasolla, kuten yksi Ranskan vastaista sotaa ja emigrantteja kritisoinut kirjoittaja teki esittämällä vallankumoukselliset Ranskan “vanhan vapaan hallitusmuodon”³⁷⁶ palauttajina. Aateli, papisto ja kruunu olivat historian saatossa rapauttaneet kyseisen hallitusmuodon pohjan haaliessaan itselleen lisää valtaa.³⁷⁷ Yhdistämällä vanhan ja puhtaan perustuslain ideaalin Ranskan tilanteeseen kirjoittaja käytti Britannian perustuslailla annettua kunnioitusta keinona puolustaa Ranskan vallankumousta ja arvostella emigrantteja. Ero David Jonesin käsitykseen oli huomattava; Jones painotti perustuslain progressiivisuutta³⁷⁸ sen laadun takaajana ja

³⁷³ Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 4-5

³⁷⁴ Eng. *dissenter*. Englannin kirkkoon kuulumattomat. Joko protestantteja dissenttereitä tai (harvemmin) katolilaisia. (OED, hakusana *dissenter*. Viitattu 10.10.2019). Julkaisun perusteella Jones oli nimenomaan protestantti dissentteri; hän kritisoi katolisuutta vahvasti. Jones 1794, k. 15

³⁷⁵ Jones 1794, k. 59

³⁷⁶ Eng. *ancient free constitution*. Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 88

³⁷⁷ Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 88

³⁷⁸ Progressiivinen merkityksessä kehittyvä.

sitoi sen kehityksen metaforisesti järkeen³⁷⁹. Kyseinen ero on erityisen mielenkiintoinen, koska molemmat julkaisut kritisoivat niin Ranskan vastaista sotaa kuin emigranttejakin – vain hyvin erilaisista lähtökohdista.

Agentit ja vallankumouksen aatteiden leviäminen olivat merkittäviä teemoja emigranteista käydyssä julkisessa keskustelussa, mutta ne muodostivat vain yhden osan laajempaa kokonaisuutta. Kuten jo vuoden 1792 aineistosta sekä parlamentin debateista on tullut selväksi, agentteja pidettiin useimmiten muista emigranteista erillisenä ryhmänä ja vastaava suhtautuminen jatkui pitkälti vuosien 1793 ja 1794 aineistoissa. Agentit olivatkin monella tapaa erikoiskysymys, jolla oli kyllä vaikutusta käsityksiin emigranteista mutta joka ei yksin määritellyt heihin kohdistettuja suhtautumistapoja. Emigranttikäsitykset ja niiden kehittyminen yleisemmällä tasolla vuosien 1793-1794 aikana oli monitahoisempi aihe.

4.2. Hyvät, pahat emigrantit – käsitykset emigranteista monipuolistuvat

Sekä parlamenttidebateissa että aiemmassa julkisessa keskustelussa emigrantit oli esitetty pääasiassa kahdella toisiinsa liittyvällä tavalla: joko pakolaisina tai vastavallankumouksellisina. Lukuun ottamatta agentteja, jotka muodostivat oman ryhmänsä, emigrantteja oli ennen syksyä 1792 kuvattu varsin yhtenäisenä joukkona. Heillä oli pitkälti samat motiivit ja tavoitteet, ja heidän vähintäänkin implikoitiin olleen samaa yhteiskuntaluokkaa, aatelia – ja tyypillisesti juuri vastavallankumouksellista aatelia. Vasta syksyn 1792 emigraatioaalto ja sen mukana maahan saapuneet ranskalaiset papit muuttivat merkittävästi brittien käsityksiä siitä, keitä emigrantit olivat.

Vuosien 1793 ja 1794 aikana tämä yhtenäisyyden kuva jatkoi pirstaloitumistaan. Ensinnäkin emigrantti-sanaa käytettiin yhä enenevästi kuvaamaan kaikkia Ranskasta paenneita, ei ainoastaan vastavallankumouksellisia. Toisekseen, käsitykset siitä, keitä emigrantit olivat, muuttuivat ja monipuolistuivat aiemmasta jatkaen jo syksyllä 1792 alkanutta kehityskulkua. Erityisesti Britanniassa olleiden emigranttien määrän kasvu ja tulokkaiden taustojen ilmeinen monipuolistuminen loppuvuodesta 1792 eteenpäin³⁸⁰ – joskin jälkimmäisen ajoittaminen tarkasti on vaikeaa – vaikuttivat vahvasti vuosien 1793 ja 1794 emigranttikeskusteluun.

³⁷⁹ Jones 1794, k. 59

³⁸⁰ Carpenter 1999, s. 27-31, 87-88; Guenetter 2013, s. 34

Suurin osa kirjoittajista yhdisti emigrantit edelleen ennen kaikkea Ranskan aateliin ja vastavallankumoukseen, mikä näkyi selkeästi asiayhteyksistä, joissa heidät mainittiin. Emigrantit esitettiin usein – eksplisiittisesti tai implisiittisesti – vastavallankumouksen aktiivisina ajajina; he sotivat Ranskaa vastaan ja pyrkivät levittämään vallankumouksen vastaista sanomaa Britanniassa ja mantereella.³⁸¹ Merkittävä osa teksteistä avoimesti identifioi heidät aatelisiksi, ja muissakin tapauksissa viittaukset aseman ja omaisuuden menettämiseen indikoivat yleensä aristokraattista asemaa. Osassa julkaisuista papisto tosin nostettiin aatelin rinnalle, mutta yleisesti ottaen mielikuva emigranteista aatelisina ja vastavallankumouksellisina säilyi vahvana.³⁸² Tämä ei sinänsä ollut virheellinen tulkinta, sillä emigrantit olivat usein aatelia ja monet heistä olivat tavalla tai toisella mukana vallankumouksen vastaisessa toiminnassa. Suurin osa emigranteista oli silti poliittisesti passiivisia, myös aatelin piirissä.³⁸³

Kaikki emigrantit eivät kuitenkaan kuuluneet Ranskan vanhaan aateliin, vaan heidän joukossaan oli runsaasti myös muiden säätyjen edustajia. Papisto oli näistä muista ryhmistä ilmeisin ja sai eniten huomiota, mutta lisäksi Britanniaan saapui muun muassa palvelusväkeä, käsityöläisiä ja sotilaita.³⁸⁴ Lontoon julkisessa keskustelussa emigranttien väliset yhteiskunnalliset erot alkoivatkin vähitellen ilmetä emigranttiväestön tilanteen kuvauksissa, joskin huomio pysyi yhä vahvasti ylemmissä säädyissä, aatelissa ja papistossa. Esimerkiksi Horatius Publicola -nimimerkillä esiintynyt kirjoittaja erotteli emigrantteja seuraavasti:

...the chiefs of the French emigrants, formerly distinguished in that country by the title of *High Nobility (Haute Noblesse)*, are the principal instigators of the expeditions to the interior of France. They despise both the middling and the lower class of the French Emigrant Nobles, and affect even now to treat them with that haughtiness and disdain with which they formerly treated them in France... (Horatius Publicola)³⁸⁵

Publicola siis jakoi emigrantit ryhmiin säätyaseman perusteella. Jaossa kuitenkin huomioitiin ainoastaan aatelin sisäiset erot, eikä muita – alempia – säätyjä mainittu,

³⁸¹ Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 33; Dalrymple 1793, k. 28; Gerrald 1793, k. 55; Miles 1794, k. 19-20; Money 1794, k. 118-120; Moore I 1794, k. 109, 244; Moore II 1794, k. 98, 290; Pigott 1794, k. 53; Publicola 1794, k. 5, 38; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 31-33, 40-41; Vaughan 1793, k. 34; Williams III 1793, k. 48-52

³⁸² Esim. An Answer to Mr. Pitt's speech 1793, k. 44; Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 19-20, 37; Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 33, 88; Bowles I 1794, k. 33; Miles 1794, k. 4, 16, 19-20; Moore I 1794, k. 380; Moore II 1794, k. 288-291; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 31; Vansittart 1793, k. 39; Wilkinson 1793, k. 72-73

³⁸³ Guenette 2013, s. 5-8, 21, 36-38

³⁸⁴ Carpenter 1999, s. 9-10, 25, 32-33; Whittaker 2012, s. 4-5

³⁸⁵ Publicola 1794, k. 87-88

mikä oli varsin tyypillistä. Papistoa lukuun ottamatta viittaukset alempien säätyjen emigrantteihin olivatkin hyvin vähäisiä ja rajoittuivat lähinnä epäsuoriin sivuhuomautuksiin.³⁸⁶ Vaikka tällaiset maininnat kyllä todistavat, että emigranttien tiedettiin edustavan yhteiskunnan laajempaa kirjoa, niiden vähäisyys yhdistettynä aatelin ja papiston saamaan huomioon osoitti silti vahvempaa taipumusta assosoida emigrantit Ranskan ylempiin säätyihin. Varsinkin vastavallankumoukselliset emigrantit käsitettiin Britanniassa juuri aatelin jäseniksi.³⁸⁷ Kyseisen mielikuvan yleisyys julkisessa keskustelussa myös omalta osaltaan vahvisti käsitystä entisestään.

Kyseenalaisempi vaikutus sen sijaan oli kuvauksilla emigranttien taloudellisesta ahdingosta ja heidän tilanteensa kurjuudesta. Sekä Britanniaan saapuneiden että mantereella olleiden emigranttien köyhyyttä ja ahdinkoa kommentoitiin monissa julkaisuissa, ja yleisesti ottaen heidät esitettiin selkeästi vararikkoisina.³⁸⁸ Joissain aineiston julkaisuissa tuotiin kuitenkin esiin emigranttien välillä vallinneita varallisuuseroja. Suurin osa ranskalaisista pakolaisista oli näidenkin tekstien mukaan köyhiä, mutta kuvauksissa esiintyi myös viittauksia emigrantteihin, joiden taloudellinen tilanne vaikutti keskimääräistä paremmalta.³⁸⁹ Äärimmillään joidenkin kerrottiin elävän jopa ylenpalttisesti.³⁹⁰ Onkin mahdollista, että jotkut näistä kuvauksista itse asiassa implikoivat varallisuuserojen lisäksi eroja yhteiskunnallisessa asemassa. Toisaalta merkittävä osa alkuvuoden 1792 jälkeen emigroituneesta aatelista menetti omaisuutensa paetessaan Ranskasta,³⁹¹ eikä köyhillä emigranteilla siten välttämättä tarkoitettu alempien säätyjen edustajia vaan pikemminkin köyhtyneitä aristokraatteja.

On näin ollen jokseenkin epäselvää, missä määrin emigrantteihin luettiin kuuluvaksi myös alempien säätyjen – käytännössä rahvaan – edustajia. Heidän kyllä selkeästi tiedettiin saapuneen maahan; avustusjärjestöjen listoilla oli ainakin vuodesta 1794 alkaen palvelusväkeä, ja jo 1793 ranskalaisten palvelijoiden palkkaaminen aiheutti

³⁸⁶ Esim. Vansittart 1793, k. 39

³⁸⁷ Esim. Publicola 1794, k. 5, 87-89; Stuart 1794, k. 25, 37-38; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 31-33, 40-41

³⁸⁸ Esim. Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 295; Barruel 1794, k. 3; Burney 1793, k. 7-8, 11; De Coetlogon 1793, k. 1-3; Eye-witness of the Fact 1793, k. 5; Hett 1794, k. 9-10; Jones 1794, k. 3-4, 17; Parker 1793, k. 7; Vaux 1793, k. 1-2; Williams III 1793, k. 208

³⁸⁹ Esim. Miles 1794, k. 4; Pigott 1794, k. 53; Piozzi 1794, k. 359-360; Williams IV 1793, k. 212

³⁹⁰ Williams IV 1793, k. 212

³⁹¹ Carpenter 1999, s. 25, 53

näärä kotimaisen palvelusväen keskuudessa.³⁹² Eksplisiittiset maininnat kolmannen säädyn emigranteista vaikuttavat kuitenkin pitkälti puuttuneen julkisesta keskustelusta vuosina 1793-1794, minkä vuoksi emigraatio näyttäytyi vahvasti yläluokkaisena.

Varmaa sen sijaan on, että brittien käsitykset emigroituneesta ranskalaisesta aatelista muuttuivat vuosien 1793 ja 1794 aikana selkeästi monimuotoisemmiksi. Erilaiset jaottelut – esimerkiksi ylhäis- ja alhaisaateliin – sekä varallisuuserojen huomioiminen osoittavat, että heitä pidettiin heterogeenisempänä joukkona kuin aiemmin. Lisäksi mielikuva emigranttien yhtenäisistä motiiveista ja tavoitteista alkoi säröillä. Aiemmin erot niissä olivat pitkälti olleet kirjoittajien välisiä; nyt sama kirjoittaja saattoi antaa emigranteille – yleensä siis emigranttiaatelille – useita eri motiiveja ja tavoitteita.³⁹³ Joissain tapauksissa heidät asetettiin jopa eksplisiittisesti vastakkain, kuten jo edellä lainattu Horatius Publicola teki.³⁹⁴ Eri vaiheessa emigroituneiden emigranttien näkemykset ja tavoitteet erosivatkin toisistaan huomattavasti, ja huolimatta yrityksistä yhdistää eri ryhmittymät vastavallankumouksen taakse, heidän sisäiset eronsa säilyivät huomattavina. Britanniassa vähintäänkin maan eliitti tuli näistä eroista tietoiseksi.³⁹⁵

Huomattava poikkeus käsityksissä emigranttien säätyidentiteetistä oli papisto. Heistä oli puhuttu erillisenä ryhmänä jonkin verran jo vuoden 1792 puolella,³⁹⁶ mutta vuosien 1793-1794 aikana emigranttipapisto erottui selkeästi omaksi keskustelunaiheekseen ja sai osakseen merkittävästi huomiota. Merkittävä tekijä tässä kehityksessä oli avustusjärjestöjen – erityisesti Wilmot-komitean – päätös keskittyä nimenomaan emigranttipapiston auttamiseen, sillä niiden toiminta nosti erityisesti papiston tilanteen julkisuuteen.³⁹⁷ Näin ollen yleinen käsitys emigranteista tulikin sisältämään kaksi pääryhmää: aatelin ja papiston.

Sekä käsitykset emigranttipapistosta että suhtautuminen heihin vaihteli paljon Lontoon julkisessa keskustelussa. Toisin kuin ranskalaisen aatelin kohdalla, papistoa ei juurikaan jaettu erilaisiin alaryhmiin; agenteja mainittiin tuskin lainkaan heidän

³⁹² Carpenter 1999, s. 162, 199

³⁹³ Association of the Inhabitants of the City of Chester 1793, k. 5; Vansittart 1793, k. 39; Williams IV 1793, k. 242-243

³⁹⁴ Publicola 1794, k. 87-88

³⁹⁵ Guenette 2013, s. 7-9, 71-73; Pestel 2017a, s. 62-63

³⁹⁶ Koska tutkielman aineisto koostuu pääasiassa pidemmistä teksteistä – sanomalehtien ja lyhyiden pamflettien sijaan – julkisen keskustelun muutokset näkyvät siinä lievällä viiveellä. Tämän vuoksi papiston saaman huomion lisääntyminen näkyy vain osittain vuoden 1792 materiaalissa.

³⁹⁷ Carpenter 1999, s. 32-33, 44-47; Shaw 2013, s. 24-26

yhteydessään – mikä viitanee siihen, ettei agenttien uskottu olleen pappeja – eikä aineistosta myöskään löydy kuvauksia säädyn sisäisten intressien ristiriitaisuuksista. Emigranttipapisto siis käsitettiin yleisesti ottaen hyvin yhtenäiseksi, homogeeniseksi ryhmäksi. Äärimmillään tämä käsitys yhtenäisyydestä kattoi myös heidän toimintansa ja motiivinsa:

...but to find a similar instance of a whole body of men, thus repelling every allurement of protection and preferment, of home, country, friends, fortune, possessions, for the still calls of piety, and private dictates of conscience, precedent may be defied, and the annals of virtue explored in vain. (Fanny Burney)³⁹⁸

Fanny Burney kirjoitti nimenomaan emigranttipapistosta,³⁹⁹ ja hänen leimallisen sympaattinen ja yhtenäinen kuvaus heistä oli osa avustusjärjestöjen kampanjointia, johon Burney osallistui aktiivisesti.⁴⁰⁰ Kampanjoiden onnistumisen kannalta oli luonnollisesti hyödyllistä esittää kaikki maahan saapuneet ranskalaiset papit hyvässä valossa, mikä varmasti vähensi halukkuutta mainita heidän sisäisiä erojaan. Burney ei esimerkiksi millään lailla maininnut Ranskan perustuslaillista papistoa, vaikka uskollisuudenvalan vannoneitakin pappeja tiedetään hakeutuneen Britanniaan turvaan⁴⁰¹. Vastaavat motiivit lienee vaikuttaneet muidenkin emigranttipapiston auttamisen kannalla olleiden kirjoittajien kuvauksiin vahvistaen siten mielikuvaa ryhmän yhtenäisyydestä.

Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että kaikki kuvaukset emigranttipapistosta olisivat olleet samankaltaisia, sillä eri kirjoittajien *välillä* heidän luonteestaan ja teoistaan esiintyi räikeitäkin mielipide-eroja. Näihin eroihin sisältyi paitsi erimielisyyksiä papiston toimista ja motiiveista, myös heidän luonteenlaadustaan ja tilanteestaan. Merkittävin yksittäinen tekijä, joka vaikutti eri kirjoittajien suhtautumistapoihin, oli heidän antikatolisuutensa taso.

Antikatolisuudella oli pitkä, uskonpuhdistusajasta periytyvä historia Britanniassa – ennen kaikkea Englannissa – ja varsinkin 1700-luvun alkupuoliskolla protestantismilla ja katolisuuden vastustamisella oli tärkeä rooli maan itseymmärryksessä.⁴⁰² Tämä katolisuuden ja protestantismin vastakkainasettelu muodosti pohjan brittien asenteille Ranskaa kohtaan. Vielä vuosisadan lopullakin Ranska assosioitiin vanhoihin katolisiin

³⁹⁸ Burney 1793, k. 14-15

³⁹⁹ Burney 1793, k. 7-8

⁴⁰⁰ Shaw 2013, s. 24-26

⁴⁰¹ Carpenter 1999, s. 35

⁴⁰² Ihalainen 2002, s. 96-100; Kumar 2003, s. 62, 127-128

stereotypioihin – kuten absolutismiin, orjuuteen, epäoikeudenmukaisuuteen tai köyhyyteen – ja nämä antikataliset asenteet vaikuttivat siten brittien käsityksiin ranskalaisista.⁴⁰³ Emigranttikeskustelussa erityisen vahvasti tätä antikatalista näkökantaa edusti metodisti Michael Nash, joka syytti pamfletissaan Ranskan katolista papistoa vääräuskoisuudesta ja suoranaisestä murhanhimesta:

...by dreadful experience have proved them to be a treacherous and bloodthirsty people in all ages; a people of fiercer cruelty against the doctrines of Christ, and deeper treachery than any on the earth: ... under the idea of doing God service, [they] can coolly and deliberately imbrue their hands in the blood, not only of strangers and enemies, but of their nearest relatives and dearest friends, and violate the most sacred ties of humanity and friendship. (Michael Nash)⁴⁰⁴

Nash loi katolisista papeista äärimmäisen negatiivisen ja ennen kaikkea uhkaavan mielikuvan; he eivät vain vääristelleet kristinuskoa, vaan olivat myös julmia ja petollisia. Tekstissä aiemmin esiintyneet viittaukset muun muassa ”paavinuskoisten” verenhimoon ja katolilaisiin Kristuksen vihollisina⁴⁰⁵ osoittavat, että Nash piti kyseisiä ominaisuuksia nimenomaan katolisuuden seurauksina. Näin ollen myös emigranttipapit olivat luonteeltaan huonoja, jopa pahoja. Lisäksi Nash vertasi Britanniaan saapunutta ranskalaista papistoa sairauteen implikoiden heidän levittävän maahan syntejä ja argumentoi, että heidät tulisi joko karkottaa maasta tai jättää kuolemaan kaduille.⁴⁰⁶ Erityisesti ajatus emigranttipapistosta syntien levittäjänä heijasteli mielenkiintoisella tavalla vallankumouksen agentteihin kohdistettuja epäluuloja; tässä tapauksessa väärät aatteet vain olivat katolisuuden vääriä oppeja ja agentit olivat katolisia pappeja.⁴⁰⁷

Nash edusti käsitysten ääripäätä ja saikin osakseen kritiikkiä.⁴⁰⁸ Hän ei kuitenkaan ollut ainoa negatiivisesti katolisuuteen ja sen vuoksi negatiivisesti myös emigranttipapistoon suhtautunut kirjoittaja, vaan vastaavanlaisia näkemyksiä esiintyi muuallakin aineistossa.⁴⁰⁹ Tyypillistä näille negatiivisille käsityksille oli katolisuuden vaikutus moraalialia rappeuttavana tekijänä, mikä kirjoittajien mukaan johti suoraan

⁴⁰³ Conway 2001, s. 886, Ihalainen 2005, s. 589-590, 595

⁴⁰⁴ Nash I 1793, k. 16

⁴⁰⁵ Nash I 1793, k. 11-14

⁴⁰⁶ Nash I 1793, k. 7-8, 22

⁴⁰⁷ Nash keskittyi kritiikissään papistoon, mutta hän suhtautui negatiivisesti myös maallikkoemigrantteihin, eikä halunnut heittääkään Britanniaan. Nash I 1793, k. 21-22

⁴⁰⁸ Parker I 1793; Parker II 1793

⁴⁰⁹ Esim. Jones 1794, k. 15; Miles 1794, k. 5-6; Pigott 1794, k. 54; Wilkinson 1793, k. 49-50, 65

Ranskan papiston rappeutumiseen ja heidän moraalinsa turmeltumiseen.⁴¹⁰ Muutama kirjoittaja⁴¹¹ itse asiassa esitti heidän huonon tilanteensa – ja Ranskan tapahtumien yleisemmin – johtuneen juuri tästä rappeutumisesta:

If the church of Rome, while professing greater purity, had not shewn itself more corrupt and depraved in practice than any other; ... it would have stood to the last moment of recorded time ... But its vices have worked its destruction; and it is not a random conjecture to say, that if its pastors in France had observed that simplicity of manners which belongs exclusively to minds that are ingenuous and incorrupt, the laity would have followed the example, and the nation have been preserved from all the terrible calamities which a contrary conduct has entailed on it. (William Augustus Miles)⁴¹²

Toisin sanoen Ranskan papisto aiheutti oman ahdinkonsa. Pamfletin kirjoittaja, William Miles, yhdisti lisäksi katolisuuden ja despotismin ja katsoi, että juuri katolisen kirkon despoottinen toiminta johti Ranskan vallankumoukseen – tosin osa syystä meni myös aatelin harteille.⁴¹³ Korostamalla näin despotismia Miles satoi katolisuuden ja politiikan toisiinsa. Hän kiinnittikin selkeästi enemmän huomiota Ranskan poliittiseen tilanteeseen kuin esimerkiksi Nash, joka piti vallankumousta lähinnä Jumalan rangaistuksena katolisille⁴¹⁴. Tässä suhteessa he edustivatkin negatiivisen näkökannan kahta eri laitaa; Nashin lähtökohtana oli ennen kaikkea katolisuuden vastustaminen, kun taas Miles yhdisti antikatolisuuden muuhun poliittiseen ajatteluun ja vallankumousmyönteisyyteen, joka näkyi hänellä papiston ja aatelin huonojen tekojen nostamisessa valokeilaan.⁴¹⁵

Kielteisesti emigranttipappeihin suhtautuneet kirjoittajat siis paitsi kyseenalaistivat heidän luonteenlaatunsa, myös kritisoivat heidän toimiaan. Milesin ja Nashin edustama kanta⁴¹⁶ oli aineistossa yleisin, mutta papistoa syytettiin myös suoraan Ranskan väkivaltaisuuksien aiheuttamisesta ja itseensä kohdistuneen vainon sepittämisestä⁴¹⁷. Toisaalta osa näkemyksistä oli lievempiä. Esimerkiksi David Jones suhtautui ranskalaiseen papistoon suopeammin – joskin alentuvasti – eikä syyttänyt sitä vallankumouksesta, vaikka pitikin emigranttipappien maastapakoa omatunnon sijaan oman edun ajamana.⁴¹⁸ Kaikille kielteisen kannan edustajille oli silti yhteistä

⁴¹⁰ Esim. Jones 1794, k. 15; Miles 1794, k. 4; Nash I 1793, k. 5, 7; Wilkinson 1793, k. 49-50, 65

⁴¹¹ Esim. James 1793, k. 18; Miles 1794, k. 20-21

⁴¹² Miles 1794, k. 20-21

⁴¹³ Miles 1794, k. 19-21

⁴¹⁴ Nash I 1793, k. 17

⁴¹⁵ Miles 1794, k. 4-6, 16, 19-21

⁴¹⁶ Papiston huono käytös ja katolisen kirkon ominaisuudet johtivat tahattomasti vallankumoukseen.

⁴¹⁷ James 1793, k. 18, 108

⁴¹⁸ Jones 1794, k. 15-17

jonkinasteinen antipatia katolisuutta ja ranskalaisia pappeja kohtaan, johon liittyi myös epäluuloa emigranttipapiston auttamisen huonoista seurauksista⁴¹⁹.

Emigraation antikatoliset kriitikot lienevät kuitenkin olleen vähemmistössä; vanhoista ennakkoluuloista huolimatta emigranttipapisto sai Britanniassa nimittäin osakseen runsaasti tukea ja myötätuntoa.⁴²⁰ Jopa osa katolisuuteen negatiivisesti suhtautuneista kirjoittajista puhui Ranskan papistosta suopeaan sävyyn,⁴²¹ ja myönteinen suhtautuminen näkyikin tutkielman aineistossa vahvana juonteena. Tyypillistä sille oli erityisesti antikatolisten stereotyyppien puute tai jopa niiden suoranainen torjuminen.

Myönteisesti emigranttipapistoon suhtautuneet kirjoittajat pyrkivät kuvaamaan heidät hyvin positiivisessa valossa. Ranskalaisen Abbé Barruelin kirjoittama "*Abstract of the history of the clergy during the revolution in France*" tiivistä tehokkaasti mielikuvan hyveellisestä mutta ankarasti vainotusta papistosta yhteen tekstin kohtaan:

M. d'Argentré, bishop of Limoges, that benevolent prelate, so universally beloved for his humane and civil qualities, so respected for his religious virtues, had ... a most narrow escape from the malice of Guai de Vernon, his intruder successor, who ... sent patterns of a pike to arm the people against the clergy. The Jacobins threatened to exterminate all the nonjuring priests, or send them, with the wives, children, and parents of the emigrants, against the Austrian cannon. (Abbé Barruel)⁴²²

Lainauksessa Barruel vertasi emigranttipappia, piispa d'Argentréa, hänen asemansa saaneeseen perustuslailliseen Guai de Vernoniin. Vaikka kyseessä oli yksittäinen esimerkkitapaus, se kuitenkin rakensi yleisempää mielikuvaa ranskalaisesta papistosta – erityisesti emigranttipapistosta, sillä toisin kuin käytännössä kaikki muut aineiston kirjoittajat, Barruel huomioi eksplisiittisesti perustuslaillisen papiston olemassaolon. D'Argentré toimi siis malliesimerkkinä sekä Ranskan tilanteesta että emigranttipapeista, jolloin häneen liitetyt hyvät ominaisuudet, kuten inhimillisyys ja hyveellisyys, implisiittisesti koskivat emigranttipapistoa yleisemmin. Vastaavia ominaisuuksia esiintyi myös joillain brittikirjoittajilla,⁴²³ minkä ohella Barruelin teoksen alkupuhe oli mitä ilmeisimminkin britin kirjoittama⁴²⁴, joten kyseessä ei ollut erikoistapaus Barruelin ranskalaisesta taustasta huolimatta.

⁴¹⁹ Esim. James 1793, k. 18, 51, 108; Nash I 1793, k. 7-9, 22; Pigott 1794, k. 53-54

⁴²⁰ Carpenter 1999, s. 33-34, 47

⁴²¹ Esim. Hopes and expectations 1793, k. 2, 7, 9-10; Parker 1793, k. 5

⁴²² Barruel 1794, k. 22

⁴²³ Burney 1793, k. 7-8, 14-15; Case of the suffering clergy of France 1793, k. 1; Nares 1793, k. 25-26

⁴²⁴ Barruel 1794, k. 2-9

Hyveellisyyden ohella emigranttipapiston myönteisissä kuvauksissa painotettiin uskonnon ja uskonnollisuuden merkitystä. Viittaukset hartauteen tai vanhurskauteen⁴²⁵ sekä ranskalaisista papeista puhuminen “kanssakristittyinä”⁴²⁶ tai “pyhinä miehinä”⁴²⁷ kytkivät heidät positiivisella tavalla kristinuskuun ja sen arvoihin. Uutiset kansalliskokouksen yrityksistä puuttua uskonnon – käytännössä kristinuskon – harjoittamiseen ja lopulta lakkauttaa se kokonaan vuosien 1793-1794 aikana⁴²⁸ vain vahvistivat tätä mielikuvaa. Aineiston julkaisuissa Ranskan ateismia pidettiin selkeästi pahana⁴²⁹ ja se aiheuttikin järkytystä Britanniassa⁴³⁰. Näin ollen katolinen emigranttipapisto vertautui ateistisiin jakobiineihin; he olivat hyviä, koska he olivat uskonnollisia. Katolisuus kuvattiin osana kristinuskoa, ei sen vääristymänä. Ero edellä kuvattuihin antikatalisiin näkökantoihin ja vanhoihin ennakkoluuloihin oli huomattava.

Maallistamisliike ja katolisen kirkon toiminnan rajoitukset Ranskassa johtivat lisäksi siihen, että käsitykset emigranttipapeista vallankumouksen uhreina vahvistuivat Britanniassa. Myönteisesti papistoon suhtautuneet kirjoittajat antoivat tavallisesti heidän Ranskasta lähdön syyksi omatunnon,⁴³¹ millä tarkoitettiin heidän valintaansa olla uskonnollisen vakaumuksen nojalla vannomatta uskollisuutta Ranskan uudelle perustuslaille⁴³². Merkittävä osa valasta kieltäytyneistä uhmakkaista papeista joutui lähtemään tai pakenemaan Ranskasta siviilihallintolain voimaan tuloa seuranneina vuosina, kunnes lopulta tilanne kärjistyi vuoden 1792 jälkipuoliskolla maastakarkotuksiin ja jo aiemmin mainittuun syyskuun verilöylyyn.⁴³³ Tämä kehitys oli omiaan luomaan Britanniassa mielikuvaa emigranttipapeista uskonsa vuoksi vainottuina, viattomina vallankumouksen uhreina.⁴³⁴ Maininnat vainosta ja pakenemisestä lisääntyivätkin vuosien 1793 ja 1794 aineistoissa, mikä viittasi kyseisen

⁴²⁵ Esim. Burney 1793, k. 8; Moore 1794, k. 429-430

⁴²⁶ Eng. *fellow-christians*. Barruel 1794, k. 2

⁴²⁷ Eng. *these holy men*. Burney 1793, k. 19-20

⁴²⁸ Tallet 1991, s. 1-7; Doyle 2001, s. 56-58, 70-71

⁴²⁹ Esim. Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 37; Barruel 1794, k. 7-8; Bentley 1793, k. 52; Burney 1793, k. 14; De Coetlogon 1793, k. 3-6

⁴³⁰ Ihalainen 2002, p. 105

⁴³¹ Esim. Association of the Inhabitants of the City of Chester 1793, k. 5; Burney 1793, k. 14-15; Jones 1794, k. 6, 17

⁴³² Doyle 2001, s. 46-47

⁴³³ Carpenter 1999, s. 27; McPhee 2002, s. 97-98

⁴³⁴ Esim. Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 19-20; Burney 1793, k. 8-9, 14; Jones 1794, k. 3-4; Moore 1794, k. 429-430; Parker 1793, k. 3. Jones on itse asiassa kriittinen emigranttipapistoa kohtaan, mutta julkaisu alkaa kopiolla heitä puolustavasta kirjeestä.

mielikuvan vahvistuneen reaktiona Ranskassa vallinneeseen terrorismiin ja, papiston kohdalla, kristinuskon vastaiseen liikkeeseen osana sitä⁴³⁵.

Leimallinen piirre emigranttipapistosta käydyssä keskustelussa oli lisäksi kirjoittajien tapa erottaa heidät implisiittisesti tai eksplisiittisesti muista emigranteista. Tyypillinen ja kaikkein merkittävin ero, joka papiston ja muiden emigranttien välillä tehtiin, oli heidän vähäinen osallistumisensa vastavallankumoukseen. Vaikka kaikkia muitakaan emigrantteja ei aina suoraan liitetty vastavallankumoukseen,⁴³⁶ papiston kohdalla viittaukset siihen olivat erityisen vähäisiä. Vain muutama, tyypillisesti joko vallankumousta kannattanut tai katolisuutta vastustanut teksti esitti eriäviä väitteitä.⁴³⁷ Muutoin papistoa ei yhdistetty vastavallankumoukseen eikä varsinkaan täydessä vauhdissa olleeseen⁴³⁸ Ranskan vastaiseen sotaan. Koska etenkin aatelin kytkökset vallankumouksen vastaiseen toimintaan olivat brittien mielissä tiiviit – usein tiiviimmät kuin todellisuudessa⁴³⁹ – tämä tarkoitti samalla sitä, että emigranttipapiston katsottiin varsin yleisesti muodostaneen heistä erillisen ryhmän. Toisaalta osa kirjoittajista jakoi papiston ja aatelin erilleen yksinkertaisesti säätyaseman vuoksi.⁴⁴⁰ Tämä oli erityisesti tyypillistä ranskalaisten pappien auttamista kannattaneille kirjoittajille,⁴⁴¹ mikä johtui ennen kaikkea johtavien avustusjärjestöjen päätöksestä keskittyä nimenomaan papiston auttamiseen.⁴⁴²

Viimeinen huomattava muutos emigranttikäsityksissä vuosien 1793-1794 aineistossa liittyi vallankumouksellisten emigroitumiseen. Ranskan poliittisten muutosten myötä myös alun perin vallankumoukseen osallistuneita henkilöitä – mukaan lukien kansalliskokouksen jäseniä – alkoi emigroitua, ja ensimmäiset heistä saapuivatkin Britanniaan jo vuonna 1792.⁴⁴³ Tämä kehitys alkoi vähitellen näkyä myös Lontoon julkisessa keskustelussa. Toisin kuin aiemmassa aineistossa, jossa emigrantit oli lähes

⁴³⁵ Tallet 1991, s. 1-7; Doyle 2001, s. 52-55, 70-71

⁴³⁶ Esim. *ÆSop an alarmist* 1794, k. 25; Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 271; Bentley 1793, k. 51; Dornford 1793, k. 19, 54; *The Freemasons' magazine* 1793, k. 301

⁴³⁷ Esim. James 1793, k. 108; Williams IV 1793, k. 87

⁴³⁸ McPhee 2002, s. 100, 105-106

⁴³⁹ Guenette 2013, s. 7, 23-24

⁴⁴⁰ Esim. Barruel 1794, k. 2-4, 57-58; Burney 1793, k. 7-8; Miles 1794, k. 4; Vaux 1793, k. 1; Williams III 1793, k. 111, 208; Williams IV 1793, k. 87

⁴⁴¹ Barruel 1794, k. 2-4, 57-58; Burney 1793, k. 7-8; *Case of the suffering clergy of France* 1793, k. 1-2; *De Coetlogon* 1793, k. 1-3

⁴⁴² Carpenter 1999, s. 32-33. Pappien tilanne oli keskimäärin akuutimpi kuin muiden tulokkaiden, ja lisäksi osa järjestöjen johtohenkilöistä epäili brittien halukkuutta auttaa maallikkoemigranteja, joista merkittävä osa oli ranskalaisia aristokraatteja.

⁴⁴³ Carpenter 1999, s. 25-26; Guenette 2013, s. 43-45

aina esitetty vallankumousta pakeneviksi vanhan hallinnon kannattajiksi – joskaan ei välttämättä varsinaisiksi vastavallankumouksellisiksi – nyt muutama kirjoittaja nosti esiin emigranttijakobiinien olemassaolon.⁴⁴⁴ Josiah Dornford kirjoitti:

We have seen the prevailing party of the first assembly driven into exile, and those, who succeeded them, seeking refuge in the same hospitable asylum, which received the objects of their vengeance. (Josiah Dornford)⁴⁴⁵

Lainauksesta ilmenee heti, ettei Dornford tarkoittanut vallankumouksellisia agenteja; pakenijat identifioitiin eksplisiittisesti entisiksi vallankumouksellisiksi ja agenteista poiketen he tulivat Britanniaan turvapaikan perässä, eivät levittämään vallankumouksen aatteita. Ero agenttikeskustelun tyypillisiin piirteisiin oli siis merkittävä. Kyseessä olikin erillinen keskustelunaihe, jota leimasi käsitys laajemmasta jakobiinien emigroitumisesta.⁴⁴⁶ Koska aineiston kirjoittajista vain harva käsitteli aihetta, yleistyksien tekeminen heidän perusteellaan on epävarmaa. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että näissä piireissä emigranttijakobiinien osuuden ajateltiin olleen varsin merkittävä; sekä *Bellamy's picturesque magazine* että *A letter to the Member of the House of Commons* – joissa aiheesta puhuttiin eniten – esittivät ainoastaan ensimmäisen emigranttiaallon sekä papiston olleen syyttömiä vallankumoukseen. Kaikki muut olivat tavalla tai toisella osallistuneet Ranskan kauheuksiin.⁴⁴⁷

Vaikka näkökanta ei kaikesta päätellen ollut erityisen yleinen, se omalta osaltaan kuitenkin mursi entisestään käsitystä emigranteista yhtenäisenä ryhmänä. Toisin kuin agentit, jotka yleensä erotettiin omaksi ryhmäkseen, jakobiinit olivat tämän näkemyksen mukaan merkittävä osa emigrantteja, eivät heistä erillinen ryhmittymä. Huomioimalla heidät eksplisiittisesti sekä eri näkökantojen väliset erot että käsitys ryhmän sisäisestä heterogeenisyydestä vahvistuivat. Tämä olikin tyypillistä vuosien 1793-1794 aikana käydylle julkiselle keskustelulle; niin säätyeroista kuin vähemmässä määrin myös agenteista käyty keskustelu indikoi yleistä käsitysten monipuolistumista.

Emigranttien määrän radikaali kasvu Britanniassa syksystä 1792 alkaen teki emigraatiosta ajankohtaisen ja ennen kaikkea erittäin näkyvän ilmiön. Sen seurauksena brittiläinen yhteiskunta tuli kosketuksiin emigranttien kanssa tavalla, joka

⁴⁴⁴ Esim. *Bellamy's picturesque magazine* 1793, k. 71; Bentley 1794, k. 64-65; Dornford 1793, k. 19; Dumouriez I 1794, k. 4-5, 14-15, 33

⁴⁴⁵ Dornford 1793, k. 19

⁴⁴⁶ *Bellamy's picturesque magazine* 1793, k. 71; Bentley 1794, k. 64-65; Dornford 1793, k. 19

⁴⁴⁷ *Bellamy's picturesque magazine* 1793, k. 71; Bentley 1794, k. 64-65

poikkesi merkittävästi aiemmasta ja johti tilanteen pitkittyessä syvällisempään keskusteluun siitä, keitä emigrantit oikein olivat. Suhtautuminen vallankumoukseen oli edelleen merkittävin yksittäinen vaikuttaja eri käsitysten takana, mutta emigranttien läheisyydellä ja vilkastuneella julkisella keskustelulla oli näkyvä vaikutus aiheen monipuolistumisessa. Emigrantit olivat paitsi vastavallankumouksellisia aristokraatteja ja jakobiinien agentteja, myös vainottuja pappeja, pakenevia aatelisia, entisiä vallankumouksellisia ja satunnaisesti jopa kolmannen säädyn edustajia. Britanniaan hakeutuneiden pakolaisten suurella määrällä oli kuitenkin muitakin seurauksia kuin vain heistä käydyn julkisen keskustelun monipuolistuminen. Seurauksista merkittävimmäksi ja akuuteimmaksi muodostui loppuvuoden 1792 kuluessa kysymys emigranttien auttamisesta.

4.3. Sympatiaa ja vihamielisyyttä – julkinen keskustelu emigranttien auttamisesta

Syksyllä 1792 maahan rantautunut pakolaistulva oli yleisesti ottaen saanut Britanniassa myötätuntoisen ja avuliaan vastaanoton. Britit eliitistä työväkeen olivat tarjonneet apua hädänalaisille tulokkaille; majapaikkoja, tarvikkeita, rahaa ja sairaanhoitoa.⁴⁴⁸ Syyskuusta alkaen maahan syntyneet useat avustusjärjestöt olivat nopeasti järjestäneet varainkeruita ja ottaneet emigranttien tilanteen kohentamisen kontolleen. Niiden johtohahmoina ja tärkeimpinä tukijoina oli huomattava määrä Britannian poliittista ja yhteiskunnallista eliittiä, ja juuri heidän tukensa oli elintärkeä avustusliikkeen onnistumisessa emigranttien avuntarpeen pitkittyessä. Verkostojensa ja julkisten vetoomusten avulla järjestöjen aktiivihenkilöiden onnistui ylläpitää avustustoiminta käynnissä läpi vuoden 1793 huolimatta lahjoitusten vähenemisestä. He saivat hallinnon ja kuninkaan tukemaan emigranttien puolesta järjestettävää kansallista kirkolliskeräystä, kun varat alkoivat keväällä huveta, ja toteuttivat syksyllä maan yläluokkaisille naisille kohdistetun varainkeruukampanjan. Yhteensä järjestöt keräsivät vuoden aikana 70 000 puntaa.⁴⁴⁹ Joulukuussa 1793 emigranttien ylläpito siirtyi avustusjärjestöiltä Britannian hallitukselle, ja Carpenter pitää todennäköisenä, ettei niin olisi käynyt, mikäli maan eliitti ei olisi osallistumisellaan emigranttien auttamiseen luonut sille painetta.⁴⁵⁰

⁴⁴⁸ Carpenter 1999, s. 29-31; Whittaker 2012, s. 23-24;

⁴⁴⁹ Carpenter 1999, s. 32-33, 43-48, 159; Shaw 2013, s. 26

⁴⁵⁰ Carpenter 1999, s. 48

Emigranttien avuntarpeen vakavuudesta ja avustustoiminnan laajuudesta johtuen aihe saikin osakseen merkittävästi julkista huomiota vuosien 1793-1794 aikana. Entistä useampi kirjoittaja otti kantaa paitsi itse varainkeruukampanjoihin, myös emigranttien auttamiseen yleisemmällä tasolla. Huolimatta laajamittaisesta sympatiasta, jota Britanniassa tunnettiin emigrantteja kohtaan,⁴⁵¹ kaikki eivät heidän auttamistaan kannattaneet. Erot julkisuudessa esitettyjen mielipiteiden välillä kasvoivat, ja yhä useammin emigranttien ympärillä pyörinyt keskustelu sai väittelyn piirteitä. Erityisen paljon vaikutusta tässä keskustelussa saivat erilaiset emigranttikäsitykset ja asennoituminen vallankumoukseen; suhtautuminen emigranttien auttamiseen riippui pitkälti näistä kahdesta tekijästä. Kuten on tullut ilmi, koko tarkastelussa olevan ajanjakson aikana myönteisyys emigranttien ja kielteisyys vallankumouksen suhteen tyypillisesti korreloivat toisiaan, ja ne myös vastaavasti ennakoivat myönteistä suhtautumista Britanniassa olleiden emigranttien auttamiseen; ja päinvastoin.

Kielteinen kanta perustui pohjimmiltaan negatiivisille emigranttikäsityksille. Eri kirjoittajien käyttämien – usein epäsuorien – argumenttien yksityiskohdat vaihtelivat, mutta yleisesti ottaen avunannon kritiikki kumpusi käsityksistä emigranttien huonosta luonteesta tai vääristä teoista.⁴⁵² Emigranttien kuvaaminen esimerkiksi verenhimoisina, petollisina tai muuten moraalisesti rappeutuneina⁴⁵³ ilmensi olemassa olleita vahvoja negatiivisia asenteita ja implikoi kielteistä suhtautumista emigranttien auttamiseen, mainittiin avustustoimet tai ei. Epätoivotut ominaisuudet toimivat tällöin epäsuorasti perusteina avun epäämiselle; emigrantit eivät ansainneet apua, koska he olivat tavalla tai toisella huonoja. Tällainen ajattelutapa liittyi jo aiemmin esiin tulleeseen näkökantaan, jonka mukaan emigranttien olisi tullut käyttäytyä oikealla tavalla ansaitakseen brittien avun ja joka säilyi varsin vahvana myös vuosien 1793-1794 aineistossa⁴⁵⁴.

⁴⁵¹ Carpenter 1999, s.32-33, 159; Shaw 2013, s. 24

⁴⁵² Esim. Bellamy's picturesque magazine 1793, k. 71-72; James 1793, k. 18, 108; Jones 1794, k. 14-15; London Corresponding Society 1794, k. 5; Miles 1794, k. 4-6, 16; Nash I 1793, k. 7-8, 11, 16; Nash II 1793, k. 8; Politics for the people 1794, k. 455-456

⁴⁵³ Esim. Cursory strictures upon the injustice of the present war 1793, k. 84; James 1793, k. 72; Jones 1794, k. 15; London Corresponding Society 1794, k. 5; Miles 1794, k. 4-6; Nash I 1793, k. 11; The Antigallican 1793, k. 21

⁴⁵⁴ Esim. Bellamy's picturesque magazine 1793, k. 71-73; Burney 1793, k. 7-9, 11, 14-15; Hopes and expectations 1793, 7-8; Jones 1794, k. 6, 12-15; Nash I 1793, k. 5, 11; Politics for the people 1794, k. 188-121, 455-456

Ajatukseen avun ehdollisuudesta ja ansaitsemisesta liittyi joillain kirjoittajilla aiemmin mainittu käsitys emigranteista vallankumouksen perimmäisinä aiheuttajina.⁴⁵⁵ William Milesin julkaisussa *The Author of The Letter to the Duke of Grafton Vindicated from the Charge of Democracy* kyseinen näkemys nousi esiin erityisen vahvasti:

...an itinerant Priesthood and Noblesse ... that their scandalous profligacy, insolence and vexations, provoked and justified the revolution of which they are the victims, and that it is owing to the intrigues, cabals, and falsehoods of those worst of miscreants, that Europe is involved in a series of calamities... (William Miles)⁴⁵⁶

Milesin mukaan Ranskan papiston ja aatelin huonot tavat siis johtivat vallankumoukseen ja – mikä tärkeämpää – oikeuttivat sen. Näin ollen vaikka he olivatkin joutuneet vallankumouksen uhreiksi, aateli ja papisto ansaitsivat kohtalonsa. Vielä eksplisiittisemmin Miles esitti näkemyksen puhuessaan nimenomaan maasta paenneista emigranteista, jotka “ensimmäisen levottomuuden sattuessa” hylkäsivät maansa, hallitsijansa ja perheensä.⁴⁵⁷ Tällainen käytös implikoi pelkuruutta, kunniattomuutta ja oman edun tavoittelua. Varsinkin oman edun vuoksi emigroituminen oli Milesin mukaan tuomittavaa ja niin tehneet ansaitsivat kärsiä.⁴⁵⁸ Toisin sanoen emigrantit – tai ainakaan iso osa heistä – eivät ansainneet apua briteiltä.

Vastaavaan argumenttiin nojautuivat myös ranskalaista papistoa kritisoineet kirjoittajat. Antikatoliset käsitykset heidän rappiollisuudesta ja syyllisyydestä vallankumouksen syttymiseen⁴⁵⁹ vastasivat läheisesti Milesin ja muiden saman mielisten⁴⁶⁰ näkökantoja emigranteista yleisemmin. Jyrkimmillään pelkkä katolisuus teki heidän auttamisestaan sopimatonta, jopa rikollista.⁴⁶¹ Katolinen emigranttipapisto myös nähtiin suoranaisena uhkana Britannialle:

...a horde of *emigrant papists*, poured in on their country? (Charles Pigott)⁴⁶²

...those who would cut our throats... (Michael Nash)⁴⁶³

⁴⁵⁵ Esim. Bellamy's picturesque magazine 1793, k. 71-73; James 1793, k. 40; Miles 1794, k. 4-5; Nash I 1793, k. 28

⁴⁵⁶ Miles 1794, k. 4-5

⁴⁵⁷ Miles 1794, k. 16

⁴⁵⁸ Miles 1794, k. 16

⁴⁵⁹ Esim. James 1793, k. 18; Jones 1794, k. 14-15; Nash I 1793, k. 5, 7-8, 17, 28-29

⁴⁶⁰ Esim. Bellamy's picturesque magazine 1793, k. 71-73; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 30-33

⁴⁶¹ Esim. Miles 1794, k. 5-6; Nash I 1793, k. 2, 7-8; Nash II 1793, k. 5-6

⁴⁶² Pigott 1794, k. 54

⁴⁶³ Nash I 1793, k. 22

Katolisuudelle näissä teksteissä annettu painoarvo sekä viittaukset katolisten tekemiin veritekoihin⁴⁶⁴ liittivät uhkakuvat olennaisella tavalla juuri uskonnollisiin ennakkoluuloihin. Kuten aiemmin sanottu, tämä oli jokseenkin epätavallista, sillä yleisesti ottaen uskonnollisten erojen vaikutus jäi emigranttikysymyksessä taka-alalle.⁴⁶⁵

Emigranttien – myös muiden kuin papiston – aiheuttama mahdollinen uhka ja sen pelko oli kuitenkin toinen merkittävä syy, jonka vuoksi osa briteistä suhtautui torjuvasti heidän auttamiseensa. Vaikka ääripään väitteet kohdistuivatkin pääasiassa papistoon,⁴⁶⁶ myös maallikkoemigrantit saivat osakseen epäluuloa:

Are not the eight thousand emigrants as dangerous to the peace and comfort of this island, as their fighting countrymen abroad? Little I believe is necessary to unravel the mystery; but if administration has been imposed upon by the artful machinations of foreign intrigue and exiled policy, it is the duty of every well-meaning subject to counteract their intent. (Charles James)⁴⁶⁷

Charles James esitti hyvin suoraan, että Britanniaan paenneet emigrantit olivat vaaraksi maan rauhalle ja hyvinvoinnille. He juonittelivat ja yrittivät taivutella Britannian hallintoa asiansa puolelle, minkä lisäksi he pyrkivät vaikuttamaan kansaan levittämällä omaa versiotaan Ranskan tapahtumista⁴⁶⁸. James olikin yksi niistä kirjoittajista, jotka suhtautuivat epäluuloisesti emigranttien agentteihin,⁴⁶⁹ ja hänen näkemyksensä emigranttien juonitteluillaan aiheuttamasta uhasta nojasi kyseiselle epäluulolle. Toisin kuin useat emigranttimyönteiset kirjoittajat tai parlamentin enemmistö, hän ei kuitenkaan tehnyt merkittävää eroa agenttien ja muiden emigranttien välille, vaan esitti kaikki emigrantit yhtäläisenä uhkana. Heidän pyrkimyksensä oli torjuttava Britannian turvallisuuden takaamiseksi. Tämä implikoi torjuvaa suhtautumista avustustoimenpiteisiin, vaikka suoraan James ei niitä kommentoinutkaan. Britannian turvallisuutta korostaneissa teksteissä vastaavanlainen implisiittisesti kielteinen suhtautuminen emigranttien auttamiseen olikin varsin yleinen.⁴⁷⁰

⁴⁶⁴ Nash I 1793, k. 11, 16, 27-28

⁴⁶⁵ Carpenter 1999, s. 34

⁴⁶⁶ Esim. James 1793, k. 18; Nash I 1793, k. 22; Nash II 1793, k. 8; Pigott 1794, k. 54

⁴⁶⁷ James 1793, k. 51

⁴⁶⁸ James 1793, k. 108

⁴⁶⁹ James 1793, k. 27

⁴⁷⁰ Esim. Eye-witness of the Fact 1793, k. 6; James 1793, k. 18, 27; London Corresponding Society 1794, k. 5; The Antigallican 1793, k. 21

Edellä esitetyt eri perustelut eivät myöskään esiintyneet irrallisina, vaan monin osin liittyivät läheisesti toisiinsa. Esimerkiksi emigranttien – tai yleisemmin ranskalaisten – huonoa luonteenlaatua saatettiin siten pitää syynä paitsi vallankumouksen syttymiselle tai radikalisoitumiselle, myös perusteena oletukselle heidän aiheuttamastaan uhasta.⁴⁷¹ Näin negatiivisten käsitysten, antikatalisisuuden ja pelon pohjalle rakentunut epäluuloinen ja torjuva asenne perusteltiin sillä, että emigrantit käyttäytyivät väärällä tavalla, ansaitsivat tilanteensa tai olivat vaaraksi Britannialle. Myös emigroitumisen perustelut saatettiin kiistää,⁴⁷² mikä luonnollisesti heikensi emigranttien pakolaisuuteen perustunutta⁴⁷³ oikeutta turvapaikkaan ja apuun.

Viimeinen – mutta ei vähäisin – kritiikki kohdistui varainkeruukampanjoihin, jotka kriitikoiden mukaan veivät resursseja Britannian omilta köyhiltä. Argumentit nojasivat tyypillisesti ajatukselle omien auttamisesta ensin, mikä yhdistyi useimmissa tapauksissa negatiivisiin emigranttikäsityksiin.⁴⁷⁴ Esimerkiksi yksi äänekkäimmistä ja kovasanaisimmista emigranttien kritikoista, jo aiemmin mainittu Michael Nash, kirjoitti:

...little did men then think that we were to be billeted with three thousand Romish priests, besides thousands of the laity, the implacable enemies of our country and religion; and much less that Mr. Romaine would be foremost to encourage them, like locusts, to come and consume the substance of our poor. (Michael Nash)⁴⁷⁵

Nashin käyttämät sanavalinnat ja kielikuvat olivat paljonpuhuvia. *Billet* tarkoitti majoittamista ja viittasi ennen kaikkea sotilaiden majoittamiseen.⁴⁷⁶ Konnotaationa emigranttien auttamisessa oli siten paitsi rasitus, myös sotilaallisuus, jota katolisten ranskalaisten kuvaaminen brittien leppymättöminä vihollisina vain vahvisti. Kulkusirkkavertaus oli vielä tätäkin vahvempi kannanotto; emigrantit olivat tuholaisia, jotka uhkasivat Britannian köyhän väestön toimeentuloa. Nash konstruoikin erittäin vahvaa me-he -asettelua ja pyrki asettamaan laiskat emigrantit vastakkain “ahkerien

⁴⁷¹ Esim. Bellamy's picturesque magazine 1793, k. 71-72; James 1793, k. 18, 40, 51; Miles 1794, k. 3-4, 19-20; Nash I 1793, k. 11, 16, 27-28; Stuart 1794, k. 25; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 30-33;

⁴⁷² Esim. James 1793, k. 108; Jones 1794, k. 17; Stuart 1794, k. 37; The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated 1794, k. 30-33

⁴⁷³ Esim. Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 271, 295; Barruel 1794, k. 9; Burney 1793, k. 7-9; Hopes and expectations 1793, k. 14-15; Moore I 1794, k. 429-430; Moore II 1794, k. 139-140, 261

⁴⁷⁴ Esim. Coghlan 1794, k. 8; Nash I 1793, k. 28-29; Nash 1794, k. 5-6; Pigott 1794, k. 53-54; Politics for the people 1794, k. 455-456

⁴⁷⁵ Nash I 1793, k. 27

⁴⁷⁶ OED, hakusana *billet*. Viitattu 1.5.2019

ja kelpojen”⁴⁷⁷ brittien kanssa.⁴⁷⁸ Juuri resurssien riittämättömyys olikin keskeisessä asemassa lähestulkoon kaikissa emigranttien taloudellista avustamista kritisoineissa kirjoituksissa. Sen pohjalta argumentoitiin, että jompikumpi ryhmä – joko emigrantit tai Britannian köyhät – olisi joka tapauksessa laitettava toisen edelle, koska molemmille ei resursseja riittäisi. Käsityksiä emigranttien huonosta luonteesta, emigraation ja vastavallankumouksen aiheettomuudesta, brittien ahkeruudesta sekä omien kansalaisten etuoikeuksista käytettiin puolestaan perusteina kohdentaa apu brittiköyhälistölle emigranttien sijaan.⁴⁷⁹

Vetoamalla negatiivisiin emigranttikäsityksiin tai omien köyhien ahdinkoon kriitikot myös kiersivät hyväntekeväisyyden velvoitetta. Hädänalaisten auttaminen oli selkeästi tärkeä arvo ja siihen vetoaminen toimiva argumentti, mikä näkyi erityisesti emigranttien auttamista kannattaneissa mutta myös joissain sitä vastustaneissa teksteissä.⁴⁸⁰ Esimerkiksi Nash kirjoitti, että emigranttien auttaminen ei ollut todellista hyväntahtoisuutta tai sympatiaa vaan pikemminkin puolueellisuutta ja että se johtaisi viime kädessä pahaan. Hän myös vetosi, että oikeudenmukaisuuden olisi tultava ennen anteliaisuutta.⁴⁸¹ Nämä kommentit siis eksplisiittisesti perustelivat, miksi hyväntekeväisyys – jota Nash kuitenkin kannatti yleisesti ottaen⁴⁸² – ei tässä spesifissä tapauksessa ollut hyvä asia. Muilla kirjoittajilla kuvaukset emigranttien huonoista ominaisuuksista ja heidän auttamisensa negatiivisista seurauksista toimittivat implisiittisemmin samaa virkaa.⁴⁸³

Nashin edustama näkökanta ei kuitenkaan jäänyt vaille kritiikkiä. David Parker, joka kirjoitti ainakin kaksi vastinetta Nashille, syytti tätä katkeruudesta, pahansuopuudesta ja fanaattisuudesta.⁴⁸⁴ Hän painotti anteliaisuutta ja hyväntahtoisuutta inhimillisyyden

⁴⁷⁷ Eng. *industrious and worthy*.

⁴⁷⁸ Nash I 1793, k. 27-28

⁴⁷⁹ Esim. Coghlan I 1794, k. 7-8; Nash I 1793, k. 27-28; Pigott 1794, k. 53; *Politics for the people* vol 1 1794, k. 118-121

⁴⁸⁰ Esim. Barruel 1794, k. 9, 57-58; Burney 1793, k. 4, 11; *Hopes and expectations* 1793, k. 2, Jones 1794, k. 12-13;

⁴⁸¹ Nash I 1793, k. 20; Nash II 1793, k. 5-6, 8

⁴⁸² Nash I 1793, k. 20

⁴⁸³ Esim. *Bellamy's picturesque magazine* 1793, k. 71-72; James 1793, k. 18, 51, 72, 118; Miles 1794, k. 3-4; Stuart 1794, k. 25, 37-38; *The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated* 1794, k. 30-31

⁴⁸⁴ Parker I 1793, k. 5; Parker II 1793, otsikko: A friendly hint at parting to an unbridled fanatic, or the Author of a cake of barley meal

nimissä; niiden vuoksi emigrantteja tuli auttaa katolisuudesta huolimatta.⁴⁸⁵ Parkerin kritiikki Nashia kohtaan kohdistuikin siten ennen kaikkea Nashin suvaitsemattomuuteen. Tämä inhimillisyyteen ja humanitäärisiin arvoihin vetoaminen oli osa laajempaa suuntausta, joka vaikutti brittien suhtautumiseen emigrantteihin.⁴⁸⁶

Toinen kritiikin kohde liittyi käsityksiin emigranttien tilanteesta, joka pysyi syksyn 1792 jälkeen keskimäärin heikkona.⁴⁸⁷ Emigrantteihin myötämielisesti suhtautuneet kirjoittajat tunnustivat yleensä tilanteen vakavuuden,⁴⁸⁸ mutta osa varainkeruukampanjoiden kritikoista sen sijaan kyseenalaisti emigranttien todellisen avuntarpeen ja piti hätäaputoimia siten tarpeettomina. Avustusjärjestöt pyrkivät puolestaan ennakoimaan ja vastaamaan tähän kritiikkiin emigranttien auttamista promoteineilla mielipidekampanjoilla.⁴⁸⁹ Esimerkiksi Fanny Burney kohdisti huomionsa nimenomaan emigranttien tilanteeseen ja luonteeseen pyrkien puolustamaan heidän oikeuttaan brittien apuun. Hän kritisoi käsityksiä, joiden mukaan emigrantit joko eivät tarvinneet apua tai olivat ansainneet tilanteensa huonolla käytöksellään, ja kiisti niiden todenmukaisuuden.⁴⁹⁰ Burney puhui ennen kaikkea emigranttipapistosta, mutta hänen hyväntekeväisyyden puolustus päti monelta osin myös muihin emigrantteihin.

Myönteisesti emigranttien auttamiseen suhtautuneet kirjoittajat siis korostivat humaaneja arvoja ja emigranttien avuntarvetta. Tyypillistä tälle näkökannalle olikin emigranttien esittäminen vallankumouksen uhreina, jotka olivat – ainakin pääasiassa – syyttömiä omaan tilanteeseensa.⁴⁹¹ Ranskan levottomuudet, kansalliskokouksen säätämät emigranttien vastaiset lait sekä vallankumouksen radikalisoituminen ja kesällä 1793 alkanut terrori⁴⁹² nostettiin vahvasti esiin, sillä emigrantteihin kohdistuneen vaaran ja sorron korostaminen paitsi herätti sympatiaa myös toimi

⁴⁸⁵ Parker I 1793, k. 2, 5, 7

⁴⁸⁶ Shaw 2013, s. 19-20, 24, 31-32

⁴⁸⁷ Carpenter 1999, s. 53-55; Whittaker 2012, s. 20-22

⁴⁸⁸ Esim. Burney 1793, k. 7-8; Eye-witness of the Fact 1793, k. 5; Parker I 1793, k. 7; Vaux 1793, k. 5

⁴⁸⁹ Whittaker 2012, s. 27-28; Shaw 2013, s. 31-32

⁴⁹⁰ Burney 1793, k. 11

⁴⁹¹ Esim. Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers 1793, k. 271; Association of the Inhabitants of the City of Chester 1793, k. 4-5; Author of the Flower of the Jacobins 1793, k. 19-20; Barruel 1794, k. 3; Bentley 1793, k. 52; Burney 1793, k. 11; Moore I 1794, k. 403-404, 429-430

⁴⁹² Carpenter 1999, s. xviii; Doyle 2001, s. 52-58

perusteena pakolaisuudelle⁴⁹³. Esimerkiksi vallankumouskriittisessä *Association Papers* -julkaisussa emigrantteja kuvattiin seuraavasti:

Their National Convention pursues with unrelenting severity the fearful emigrant, whose only guilt is, that he sought for an asylum in a foreign land, at an hour of universal dismay and danger; at an hour they themselves acknowledge the magistracy was unable to protect the lives of unoffending citizens.⁴⁹⁴

Ranskan vaarallinen tilanne ja emigranttien lainkuuliaisuus⁴⁹⁵ toimivat näin ollen eksplisiittisesti perusteina pakolaisuudelle. Pätevälle perusteelle rakentunut oikeutus oli tärkeä, koska ilman hyvää syytä lähtöön emigrantit eivät olleet pakolaisia eivätkä siten olisi ansainneet samalla tavalla apua. Tämä näkyi erityisesti teksteissä, jotka hyödynsivät mielikuvia emigranttien kohtaamasta sorrosta ja kurjuudesta vedotessaan heidän auttamisensa puolesta:

The Nobility and Clergy of a great Empire, brought, by their loyalty, to the most dreadful misery, must certainly have a claim to the general admiration and pity. - Enmity, or rather *prejudice*, must cease, and all honest men, must be their friends. (Charles Grant, vicomte de Vaux)⁴⁹⁶

Myönteinen suhtautuminen emigrantteihin kytkeytyikin lähes aina käsitykseen heidän Ranskassa kohtaamastaan sorrosta tai vainosta.⁴⁹⁷ Varsinkin avustustoimintaan osallistuneiden kirjoittajien kohdalla vaaran korostamisessa oli kyse tietoisesta keinosta herättää briteissä auttamistahtoa. Useissa tapauksissa sekä kuvaukset emigranttien tilanteen kurjuudesta että vetoamukset heidän auttamisensa puolesta yhdistettiin lisäksi mielikuviin brittien omasta anteliaisuudesta ja hyvydestä,⁴⁹⁸ jolloin brittiläisyyttä ja brittien omakuvaa käytettiin argumentaation keinona samalla tavalla kuin parlamentin debateissa. Toisaalta brittien hyviä ominaisuuksia voitiin käyttää myös asettamaan velvoitteita emigranteille.⁴⁹⁹

⁴⁹³ Esim. *Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers* 1793, k. 271; *Author of the Flower of the Jacobins* 1793, k. 19-22; *Barruel* 1794, k. 3, 22; *Bentley* 1793, k. 52; *Burney* 1793, k. 8-9; *Hett* 1794, k. 10; *Hopes and expectations* 1793, k. 14-15; *Moore I* 1794, k. 429-430; *The Freemasons' magazine* 1793, k. 73, 266-267; *Vansittart* 1793, k. 39; *Young* 1793, k. 13

⁴⁹⁴ *Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers* 1793, k. 271

⁴⁹⁵ Eng. *unoffending*. Käännös on jokseenkin epätarkka.

⁴⁹⁶ *Vaux* 1793, k. 1

⁴⁹⁷ Esim. *Association of the Inhabitants of the City of Chester* 1793, k. 4-5; *Author of the Flower of the Jacobins* 1793, k. 19-22; *Burney* 1793, k. 11; *Hopes and expectations* 1793, k. 14-15; *Moore I* 1794, k. 429-430; *Parker* 1793, k. 3; *Vansittart* 1793, k. 39; *Vaux* 1793, k. 1

⁴⁹⁸ Esim. *Barruel* 1794, k. 57-58; *Burney* 1793, k. 13, 19, 22; *Hett* 1794, k. 9-10; *Hopes and expectations*, k. 2, 7-8; *Vaux* 1793, k. 1-2

⁴⁹⁹ Esim. *ÆSop an alarmist* 1794, k. 25

Emigranttien avustuksen siirtyminen maan hallinnolle joulukuussa 1793⁵⁰⁰ ei lopettanut aiheesta käytyä julkista keskustelua. Moni kirjoittaja debatin molemmilta puolilta kommentoi avustustoimia vielä vuonna 1794,⁵⁰¹ eikä argumenttien tyyli tai teemat vaikuttane juurikaan muuttuneen vuodesta 1793. Lähdeaineiston luonteen takia osa julkaisuista saattaa tosin olla jonkin verran vanhentuneita; esimerkiksi *Politics for the people* -teoksessa kritisoitiin emigranttien auttamista yksityisillä varainkeruukampanjoilla,⁵⁰² joista suurimmat olivat ajoittuneet vuodelle 1793. On kuitenkin mahdollista, että kritiikki kohdistui myöhemmin järjestettyihin pienempiin varainkeruisiin, sillä vapaaehtoinen avustustoiminta ei loppunut hallinnon astuttua mukaan kuvioihin vaan yksityisiä varainkeruita järjestettiin vuoden 1793 jälkeenkin.⁵⁰³

Britannian hallinto jatkoi emigranteille suunnattuja tukitoimia läpi koko emigraation. Avustettavien määrä säilyi sadoissa tai tuhansissa aina vuoteen 1802 asti, jolloin Napoleonin ja paavi Pius VII:n konkordaatti mahdollisti kotimaahan palaamisen valtaosalle emigranteista ja käytännössä päätti heidän avuntarpeensa Britanniassa. Jäljelle jääneet muutama tuhat emigranttia – lähinnä Bourbon-suvun jäseniä ja heidän kannattajiaan – jatkoivat maanpakolaisuuttaan Ludvig XVIII:n valtaannousuun saakka, mutta heille vuosien 1802-1814 aikana myönnetyn avun määrä oli häviävän pieni.⁵⁰⁴ Brittiyhteiskunnan emigranteille suoma rahallinen tuki päättyi siis käytännöllisesti katsoen vuoteen 1802.

Emigranttien saama hätäapu oli huomattava ja jo omana aikanaan arvostettu voimainponnistus, joka on sittemmin leimannut mielikuvia myös Britannian historiankirjoituksessa. Kieltämättä britit tarjosivatkin emigranteille huomattavan määrän apua niin yksityishenkilöiden, järjestöjen kuin maan hallinnonkin taholta.⁵⁰⁵ Auttamishalu ei kuitenkaan ollut Britanniassa universaali, kuten julkisen keskustelun analyysi on osoittanut. Emigrantteihin suhtauduttiin myös epäillen ja vihamielisesti, ja avustustoimia kritisoitiin. Vaikka merkittävimmät sympatian osoitukset ja vahvin avustustoimien puolustus tuli maan eliitiltä, heidänkään rivinsä eivät olleet aukottomat – varsinkaan hallinnon puolella. Parlamentin ja hallituksen toimet läpi 1790-luvun

⁵⁰⁰ Carpenter 1999, s. 48

⁵⁰¹ Barruel 1794, k. 2-4, 57-58; Coghlan I 1794, k. 7-8; Jones 1794, k. 12-18; Nash 1794, k. 5-6; Pigott 1794, k. 53-54; *Politics for the people* 1794, k. 118-121, 455-456

⁵⁰² *Politics for the people* 1794, k. 455-456

⁵⁰³ Carpenter 1999, s. 94-95

⁵⁰⁴ Carpenter 1999, s. 43, 177-181, 205

⁵⁰⁵ Carpenter 1999, s. 177-178

viittaavat epäluulojen pitkäkestoisuuteen ja yrityksiin säästää rahaa pikemminkin kuin haluun auttaa maahan saapuneita pakolaisia.⁵⁰⁶ Juuri tämä asenteiden ja pyrkimyksien monitahoisuus olikin julkisen keskustelun leimallisin piirre emigraation alkuvuosien aikana.

5. Päätäntö

Ranskan suuri vallankumous sysäsi käyntiin pakolaisliikkeen, jollaista Länsi-Eurooppa ei ollut kokenut lähes sataan vuoteen. Aluksi lähtijät olivat lähinnä äärirojalisteja monarkian kannattajia, mutta vallankumouksen edetessä yhä useampi seurasi heidän esimerkkiään ja jätti kotimaansa. Osa lähti liittyäkseen vastavallankumoukseen, ja juuri vastavallankumous onkin sittemmin leimannut emigraatiota historiankirjoituksessa. Monille ranskalaisille kyseessä oli kuitenkin pakon sanelama valinta. He pakenivat levottomuuksia ja väkivaltaa tai seurasivat työnantajiaan elantonsa perässä. Osan kansalliskokous karkotti. Toisin kuin hugenoteille sata vuotta aiemmin, lähtö ei suurimmalle osalle emigranteista ollut lopullinen; useimmat heistä palasivat Ranskaan jossain vaiheessa Bastiljin valtausta seuranneen viidentoista vuoden aikana. Monelle emigraatio oli silti pitkä ja vaikea kokemus, ja sen seuraukset näkyivät kauan vuoden 1814 jälkeenkin.

Britanniassa emigraatio alkoi näkyä pian vallankumouksen alun jälkeen. Ensimmäiset tulokkaat olivat pääasiassa yläluokkaisia ja omavaraisia, eivätkä he herättäneet sen suurempaa julkista huomiota. Vasta emigranttien määrän selkeä kasvu vuoden 1791 lopun jälkeen varsinaisesti aloitti heistä käydyn julkisen keskustelun. Huomion lisääntyminen johtui paitsi maahan hakeutuneiden emigranttien kasvavasta määrästä, myös vallankumouksen ulko- ja sisäpoliittisista seurauksista Britanniassa, sitä kohtaan tunnetun huolen kasvusta sekä emigranttien omasta kirjallisesta toiminnasta. Syksyllä 1792 uusi, aiempaa suurempi pakolaistulva kriisiytti tilanteen ja teki emigranteista päivänpolttavan puheenaiheen niin eliitin kuin alempien säätyjenkin keskuudessa. Emigraatiosta tuli ongelma, jota ei voitu enää sivuuttaa.

Suhtautuminen emigrantteihin vaihteli Britanniassa suuresti vuosina 1789-1794 ja riippui ennen kaikkea poliittisen tilanteen kehityksestä. Ensimmäisen kahden vuoden välinpitämätön tai lievästi kriittinen asenne johtui ennen kaikkea siitä, ettei emigranteilla erityisemmin ollut vaikutusta maan poliittiselle tilanteelle eikä

⁵⁰⁶ Carpenter 1999, s. 47-48; Whittaker 2012, s. 52

vallankumous vielä saanut samassa määrin huomiota kuin myöhemmin. Vallankumouksen vähitellen radikalisoituessa se alkoi kuitenkin saada osakseen yhä enemmän kritiikkiä. Samalla emigrantteja kohtaan osoitettu myötätunto lisääntyi. Varhaisimmat emigrantteja puolustavat kommentit liittyivätkin nimenomaan säätyerioikeuksien lakkauttamisen koettuun epäoikeudenmukaisuuteen. Kansalliskokouksen toimien muuttuessa yhä jyrkemmiksi ja ulkopoliittisen tilanteen kiristyessä asenteet Britanniassa kääntyivät vallankumouksen vastaisiksi ja siten emigrantteja kohtaan myönteisemmiksi.

Tässä varhaisessa vaiheessa emigrantit käsitettiin vielä ensisijaisesti vastavallankumouksellisiksi. Se oli vahva mielikuva, jolla oli pitkään paljon vaikutusta emigranteista vallinneisiin asenteisiin. Vallankumouksesta käydyn keskustelun polarisoituessa Britanniassa yhä selvemmin sen vastustajiin ja kannattajiin juuri käsitys emigranttien vastavallankumouksellisuudesta usein määritti eri puhujien suhtautumisen heihin. Vallankumouksen vastustajat osoittivat tyypillisesti sympatiaa emigrantteja kohtaan, kun taas sen kannattajat yleensä tuomitsivat heidät. Tämä jako säilyi vahvana vielä sittenkin, kun kansalliskokouksen jyrkkenevät emigranttien ja Britannian vastaiset toimet sekä loppuvuoden 1792 väkivaltaisuudet johtivat pakolaiskeskeisen emigranttikäsityksen muotoutumiseen Britanniassa syksyllä 1792.

Emigranteista vallinneet käsitykset olivat siis alusta alkaen poliittisesti määrittäneitä. Julkinen keskustelu on osoittanut, että suhtautuminen asteittain radikalisoituneeseen vallankumoukseen oli tärkein yksittäinen tekijä, joka vaikutti suhtautumiseen emigrantteihin. Muutokset ensimmäisessä johtivat muutoksiin jälkimmäisessä. Niiden välinen suhde ei kuitenkaan ollut täysin suoraviivainen; negatiivinen ja torjuva asenne vallankumoukseen ei aina suoraan johtanut positiiviseen ja auttavaan asenteeseen emigrantteja kohtaan. Erityisesti pakolaisten määrän radikaali kasvu vuosien 1792-1793 aikana aiheutti epäluuloa ja huolta niin vallankumouksen vastustajissa kuin kannattajissakin. Keskeiseksi kysymykseksi nousi emigranttien mahdollisesti Britannialle aiheuttama uhka. Näin sisäpolitiikka kietoutui ulkopoliittikkaan ja käynnisti ehkä tärkeimmän emigranteista Britanniassa käydyn keskustelun: mitä heidän suhteensa pitäisi tehdä?

Maan hallinto reagoi hälyttävän suurena pidettyyn pakolaismäärään säätämällä vuodenvaihteessa 1792-1793 maahanmuuttoa ja maassa oleskelevia ulkomaalaisia rajoittaneen muukalaislain. Se oli ennen kaikkea vastatoimi ranskalaisille agenteille ja

vakoojille, joiden väitettiin saapuneen maahan muiden emigranttien mukana ja aikovan horjuttaa hallintoa. Muutamassa viikossa läpiviety lakialoite osoittaakin, kuinka laajaa huolta emigranttien sisäpoliittisista vaikutuksista tunnettiin maan poliittisen eliitin keskuudessa.

Muukalaislakialoite keskittyi nimenomaan Ranskan vallankumouksen, siihen reagoimisen sekä Britannian sisäisen turvallisuuden kysymysten ympärille. Parlamentin debateissa korostui yli kaiken pelko ranskalaisten aatteiden leviämisestä Britanniaan ja niiden torjumisen tärkeys; keskeisin muukalaislakialoitteen käsittelyissä esiin nostettu teema oli maan perustuslaki ja sen puolustaminen, johon vedottiin niin lain puolustajien kuin vastustajienkin puolelta yhä uudelleen ja uudelleen. Huoli, epävarmuus ja spekulatio hallitsivat pitkälti keskusteluja. Sen sijaan emigranteista itsestään puhuttiin verrattain vähän – lukuun ottamatta vallankumouksellisia agenteja.

Tässä valossa voidaankin sanoa, että emigrantit olivat Britannian parlamentille pääasiassa ongelma. Suurin osa parlamentin jäsenistä kyllä suhtautui heihin suopeasti; emigranttien tilanne sai osakseen myötätuntoa, ja käsitykset heistä muodostettiin pitkälti suhteessa Ranskan vallankumouksen kannattajiin, joiden ylivoimaisen negatiivinen imago toimi vastakohtana emigranttien hyvinä pidetyille ominaisuuksille. Muukalaislakialoitteen käsittely liittyi kuitenkin suhteellisen vähän itse emigrantteihin, eikä heidän varsinainen tilanteensa juuri vaikuttanut lopputulokseen. Emigrantit ja heidän maahantulonsa oli ongelma, sillä heidän mukanaan saattoi saapua vallankumouksen kannattajia tai muita rikollisia, jotka aiheuttaisivat harmia maalle. Parlamentti oli kiinnostunut ennen kaikkea tämän ongelman ratkaisusta. Vaikka lain mahdolliset haittavaikutteet emigranteille – sekä muille maassa olleille ulkomaalaisille – nostettiin keskusteluissa esiin, ne jäivät suurimmaksi osaksi sivuhuomioiksi, joilla ei lopulta ollut juurikaan väliä, varsinkaan lain kannattajille.

Britannian sisäinen turvallisuus ja erityisesti hallinnon sekä hallintomuodon säilyminen olivatkin ensisijaisia huolia; emigrantit ja heidän mahdolliset ongelmansa tai oikeutensa jäivät kauas niiden taakse. Tämä reaktio kuvastaa hyvin, kuinka kriisitilanteessa Britannian hallinto oli kiinnostunut ennen kaikkea omasta ja maan turvallisuudesta. Ulkomaalaiset – vaikkakin apua ansaitsevat sellaiset – olivat toissijaisessa asemassa. Myöhemmin sama oman edun priorisointi näkyi hallituksen pyrkimyksissä minimoida emigranttien avustukseen käytetyt summat.

Huoli agenteista ja vallankumouksellisten aatteiden leviämisestä ei rajoittunut ainoastaan parlamenttiin ja hallitukseen, vaan vastaavat pelot ja epäluulot ilmenivät myös laajemmassa julkisessa keskustelussa vuodesta 1792 alkaen. Asenteet olivat parlamentin ulkopuolella kuitenkin monipuolisemmat. Vallankumouksen vastustamisen ohella negatiivisiin asenteisiin vaikuttivat erityisesti frankofobiset ja antikataliset asenteet, eikä epäluulo rajoittunut ainoastaan agentteihin; osa kirjoittajista suhtautui vihamielisesti kaikkiin emigrantteihin. Vallankumouksen vastustajien piirissä oli kuitenkin enemmän emigranttien tukijoita kuin heidän kriitikkojaan, sillä syksyn 1792 väkivaltaisuuDET ja pakolaistulva synnyttivät vahvan myönteisen reaktion emigrantteja kohtaan. Varsinkin hyväntekeväisyysaktiiveilla ja heidän perustamillaan avustusjärjestöillä oli tärkeä vaikutus emigranttien pitkän aikavälin – pääasiassa suopealle – kohtelulle Britanniassa.

Vuodet 1789-1794 olivat tärkeä ajanjakso Britanniaan suuntautuneessa emigraatiossa. Niiden aikana käsitykset emigranteista syntyivät ja pitkänlinjan asenteet heitä kohtaan vakiintuivat. Poliitikko ja poliittiset kannat olivat tässä prosessissa keskiössä, sillä keskustelua emigranteista ja emigraatiosta oli käytännössä mahdotonta erottaa Ranskan vallankumouksesta ja sen poliittisista seurauksista. Suhtautuminen emigrantteihin jakautuikin Britanniassa pitkälti poliittisten linjojen mukaisesti, ja kyseinen jako leimasi kaikkea emigranteista käytyä keskustelua – myös emigranttien omia puheenvuoroja. Monelle kysymys oli ennen kaikkea Britannian ja brittien omasta edusta, mikä on nykyäänkin vahva trendi pakolais- ja maahanmuuttokeskusteluissa. Merkittävä osa julkiseen keskusteluun osallistuneista – ja todennäköisesti muistakin – briteistä kuitenkin suhtautui emigranttien vaikeaan tilanteeseen vilpittömän myötätuntoisesti päätyen kannattamaan heidän auttamistaan humanitäärisistä lähtökohdista.

Lähdeluettelo

Alkuperäislähteet

Lähdejulkaisut:

Cobbett, W. (1806). *Cobbett's Parliamentary history of England: From the Norman conquest, in 1066. To the year, 1803. From which last-mentioned epoch it is continued downwards in the work entitled, "Cobbett's Parliamentary debates" ... Vol. XXX. Comprising the period from the thirteenth of December 1792, to the tenth of March 1794.* (CPH). London: Printed by T.C. Hansard.

Sanomalehdet:

Times [London, England], 3.12.1792; Issues 2480, 2488, 2507. *The Times Digital Archive*.

The Observer (1791- 1900) [London, England] Issues 4.11.1792, 11.11.1792, 2.12.1793, 16.12.1792. *ProQuest Historical Newspapers: The Guardian and The Observer*.

Alkuperäislähteenä käytetty kirjallisuus:

A circumstantial history of the transactions at Paris on the tenth of August; plainly shewing the perfidy of Louis XVI. And the general unanimity of the people, in defence of their rights. London, MDCCXCII. [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

A collection of addresses transmitted by certain English clubs and societies to the National Convention of France; the decree of the Executive Council respecting the Scheldt; and extracts from several treaties respecting the navigation of that river: and also certain decrees of the national convention; Le Brun's report; the speeches of M. M. Cambon, Dupont, and Kersaint; with several other interesting papers, tending chiefly to shew the general views of France with respect to this and other countries: To which are added, extracts from the seditious resolutions of the English Societies; with a list of those societies. The second edition, with considerable additions. London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

ÆSop an alarmist. London, M.DCC.XCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

An address from several French citizens to the French people. London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

An Answer to Mr. Pitt's speech, of Tuesday, May 7, 1793, against a reform of Parliament. London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

An historical sketch of the French Revolution from its commencement to the year 1792. London, M.DCC.XCII. [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Archard, T., Rev. *Suppression of the French nobility vindicated, in an essay on their origin, and qualities, moral and intellectual. By the Rev. T.A**, a Paris. To which is added, a comparative view of Dr. Smith's system of the wealth of nations, with regard to France and England.* London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Association for preserving liberty and property against Republicans and Levellers (London, England). *Association papers. Part I. Publications printed by special order of the Society for preserving Liberty and Property against Republicans and Levellers, at the Crown and Anchor, in the Strand. Part II. A collection of tracts, printed at the expence of that society. To which are prefixed, a preface, and the proceedings of the Society. Addressed to all the loyal associations.* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Association of the Inhabitants of the City of Chester. *The times. Printed by order of the Chester Association. J. Edwards, Sec.* [London], [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Author of the Flower of the Jacobins. *A letter to the Right Hon. Charles James Fox; in which is proved, the absolute necessity of an immediate declaration of war against France. By the author of the Flower of the Jacobins.* London, [1792?]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Author of the Flower of the Jacobins. *A letter to the Right Hon. Charles James Fox; in which is proved, the absolute necessity of an immediate declaration of war against France. By the author of the Flower of the Jacobins.* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Barruel, abbé (Augustin). *Abstract of the history of the clergy during the revolution in France. Dedicated to the English nation. By the Abbé Barruel, almoner to her most serene highness the princess of Conti. Published in French, 1793, and since translated into English.* London, MDCCXCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Bellamy's picturesque magazine, and literary museum, for the year ... Embellished with engravings, executed in a manner worthy of the originals of Opie, Lawrence, Shee ... &c. London, [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Bentley, Thomas Richard. *A letter to a Member of the House of Commons, upon the meeting of Parliament. By the author of the Letters to Mr. Fox, upon the Dangerous And Inflammatory tendency of his conduct in Parliament, And Upon The Principles, Duties, And Composition Of Minorities.* London, MDCCXCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Bentley, Thomas Richard. *A letter to the Rt. Hon. Charles James Fox, upon the dangerous and inflammatory tendency of his late conduct in Parliament.* London, M,DCC,XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Bowles, John. (I) *Reflections submitted to the consideration of the combined powers. By John Bowles, Esq.* London, [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Bowles, John. (II) *Farther reflections submitted to the consideration of the combined powers. By John Bowles, Esq.* The second edition, with considerable additions. London, [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Bristol, Frederick William Hervey, Marquess of. *A new friend on an old subject.* London, M.DCC.XCI. [1791]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Burney, Fanny. *Brief reflections relative to the emigrant French clergy: Earnestly submitted to the humane consideration of the laides of Great Britain. By the Author of Evelina and Cecilia.* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Callen, Malleus. *Gymnastica democratica; or, liberty games: as intended to have been solemnized last winter in London, by a troop of gymnosophists, from the Jacobine school in Paris; ... To which is added, Boileau's 'Ode contre les anglois,' in the time of Cromwell, with an English translation, ... By Callen Malleus.* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Case of the suffering clergy of France, refugees in the British dominions. [London], [1793?]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 2 Nov. 2019

Civis. *Short remarks on the situation of the French refugees, submitted to the attention of the minister.* London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Coghlan, Mrs. (Margaret Moncrieffe). *Memoirs of Mrs. Coghlan, (daughter of the late Major Moncrieffe,) written by herself, and dedicated to the British nation; being interspersed with anecdotes of the late American and present French war, with remarks moral and political. In two volumes. ... Vol. Volume 1.* London, MD.CC.XCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Coghlan, Mrs. (Margaret Moncrieffe). *Memoirs of Mrs. Coghlan, (daughter of the late Major Moncrieffe,) written by herself, and dedicated to the British nation; being interspersed with anecdotes of the late American and present French war, with remarks moral and political. In two volumes. ... Vol. Volume 2.* London, MD.CC.XCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Condorcet, Jean-Antoine-Nicolas de Caritat, Marquis de. *Reflections on the English Revolution of 1688, and that of the French, August 10, 1792. By Condorcet. Translated from the French.* London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Considerations on the proclamation of the governors of the Austrian Netherlands against France, published at Brussels, the 19th of May, 1792. London, M.DCC.XCII. [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Cursory strictures upon the injustice of the present war, and upon the necessity of an immediate parliamentary reform. London, MDCCXCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Dalrymple, Alexander. *Mr. Fox's letter to his worthy and independent electors of Westminster, fully considered, in a letter to a friend.* London, [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

De Coetlogon, C. E. (Charles Edward). *The patriot King, and patriot people: a discourse, occasioned by the general fast; and published for the benefit of the French emigrant clergy. By the Rev. C. E. De Coetlogon, A.M.* London, [1793?]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Dornford, Josiah. *The motives and consequences of the present war impartially considered.* London, M,DCC,XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Douglas, Niel. *Thoughts on modern politics.* London, MDCCXCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Dumont, Étienne. *Letters, containing an account of the late revolution in France, and observations on the constitution, laws, manners, and institutions of the English; written during the author's residence at Paris, Versailles, and London, in the years 1789 and 1790. Translated from the German of Henry Frederic Groenvelt.* London, M.DCC.XCII. [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Dumouriez, Charles-François Du Périer. *Memoirs of General Dumourier. Written by himself. Translated by John Fenwick.* Part I. Vol. Volume 1. London, M,DCC,XCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Dyer, George. *The complaints of the poor people of England: Containing remarks I. On government. II. On the defects in the English government, as to representation. III. On the ignorance of the poor, and the imperfection of the laws. IV. On capital punishments. V. On the royal household, and public expenditure. VI. On the church. VII. On the law-courts. VIII. On the army. IX. On the navy. X. On schools. XI. On poor-rates, and poor-houses. XII. On public hospitals. XIII. On prisons. XIV. On feudal and seignoral rights, labourers, and manufacturers. XV. Address to the friends of reform. XVI. Balance of opinions.* [London], [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Equality no liberty; or, subordination the order of God, and the welfare of man. London, printed in the year, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Eye-witness of the Fact. A tour through the theatre of war, in the months of November and December, 1792, and January, 1793. interspersed with a variety of curious, entertaining, and military anecdotes. To which are subjoined interesting particulars of the death of Louis XVI. By an eye-witness of the fact. London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Eyre, Francis. *A letter to a friend, on the late revolution in France.* [London?], 1791[i.e.1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Fennell, James. *A review of the proceedings at Paris during the last summer. Including an exact and particular account of the memorable events, on the 20th of June, The 14th Of July, The 10th Of August, and the 2d of September: with observations And Reflections on the characters, Principles And Conduct of the most conspicuous persons concerned in promoting the suspension and dethronement of Louis the Sixteenth. By Mr. Fennell.* London, [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

France. Assemblée Nationale Constituante (1789-1791). *The French senator; or, Exact weekly journal of the debates and proceedings of the National Assembly of France, from the escape of the King. To which is added, a cursory view of the principal decrees of the National Assembly, from their first meeting in 1789, to the commencement of this work; and a weekly account of the state of politics in Paris. The whole comprising a library of political knowledge, particularly interesting to every Englishman. Vol. I. Translated from the original French journals, by an eminent literary character.* London, 1791. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Freeman, Hildebrand. *Memoirs of Hildebrand Freeman, Esq. or a sketch of `the rights of man.` A recent story founded upon facts, and written by himself.* London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Gerrald, Joseph. *A convention the only means of saving us from ruin. In a letter, addressed to the people of England. By Joseph Gerrald.* London, MDCCXCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Gifford, John. *A narrative of the transactions personally relating to the unfortunate Lewis the Sixteenth, King of France and Navarre; from the Period of his Evasion from Paris, on the Twentieth of June, 1791, to His Death, the twentieth of June, 1791, to his death on the twenty-first of January, 1793. By John Gifford, Esq. Author of the History of France.* London, M.DCC.XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Gifford, John. *A plain address to the common sense of the people of England. Containing an interesting abstract of pain's life and writings. By J. Gifford, Esq. author of The history of France, new history of England, &c. &c.* London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Great Britain. Parliament. House of Commons. *The first report of the Committee of Secrecy of the House of Commons, on the papers belonging to The Society for Constitutional Information, and The London Corresponding Society, seized by order of government, and presented to the House by Mr. Secretary Dundas, on the 12th and 13th of May 1794. Printed by order of the House of Commons.* London, [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Great Britain. Parliament. *The debates in both Houses of Parliament, on Thursday the 13th, Friday the 14th, and Saturday, the 15th December, 1792, on the King's speech. Containing a copious and impartial account of the present state of Great Britain, and its relative interests respecting foreign powers, as delineated in the speeches of the most distinguished members of each House, in which are fully discussed the probable consequences of a war with France, the disturbances in*

Scotland and Ireland, and the alledged insurrection in this Kingdom. To which is added an accurate list of the members who divided with Mr. Fox. London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Hett, William. *Miscellanies; by the Rev. William Hett, A. M. and Prebendary of Lincoln.* London, 1794. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Hill, T. F. *Observations on the politics of France, and their progress since the last summer: made in a journey from Spa to Paris during the autumn of 1791. By T. F. Hill.* London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Hopes and expectations, grounded on the present situation of the emigrant members of the Roman Catholic Church, now resident in England. London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

James, Charles. *An extenuation of the conduct of the French revolutionists, on the 14th of July, 1789, the 10th of August, and the 2d and 3d of September, 1792. Being a cursory answer to the manifold misrepresentations industriously circulated to injure the general character and principles of a long oppressed people. By an impartial observer.* London, M.DCC.XCII. [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

James, Charles. *Audi alteram partem; or, an extenuation of the conduct of the French revolutionists, from the 14th of July, 1789, until the 17th of January, 1793. With a political introduction and postscript, Explanatory of the Author's Motives for Publishing the Said Work. A new edition, with considerable additions. By Charles James, Captain in the Western Regiment of Middlesex Militia; and Author of Poems, dedicated with Permission, to his Royal Highness the Prince of Wales; Hints to Lord Rawdon, Correction of Abuses, Tarrare, &c.* London, M.DCC.XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Jones, David. *The welsh freeholder's farewell epistles to the Right Rev. Samuel Lord Bishop, (lately, of St. David's) now, of Rochester; in which The Unitarian Dissenters, and the Dissenters in general, Are vindicated from Charges advanced against them in His Lordship's Circular Letter, on the Case of the Emigrant French Clergy: with a Copy of that Letter.* London, 1794. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

La Marche, Jean François de. *The pastoral letter and ordinance of the Right Reverend John Francis de La Marche, Lord Bishop of Leon, addressed to the Clergy both secular and regular, and to all the faithful of his diocese. Translated into English from the original French by the Rev. John Milner, F.A.S.* London, M,DCC,XCI. [1791]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

London Corresponding Society. *At a general meeting of the London Corresponding Society, ... on Monday the 14th of April, 1794, ... the following letters were read: ...* [London], [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Miles, William Augustus. *The author of The letter to the Duke of Grafton vindicated from the charge of democracy. With notes. By Mr. Miles.* London, MDCCXCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Minutes of a conversation, at the Monday Night's Club, held at the Royal Oak, in the village of ---- . Present Mr. Tempest, school-master, in the chair. John Gubbins, Joe Lumkin, Will. Spratt, &c. [London?], [1792?]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Monckton, G. *A tour through part of France, Containing a description of Paris, Cherbourg, and Ermenonville; with a rhapsody, composed at the tomb of Rousseau. In a series of letters.* London, MDCCCLXXXIX. [1789]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Money, John. *The history of the campaign of 1792, between the armies of France under Generals Dumourier, Valence, &c. and the allies under the Duke of Brunswick; with an Account of what Passed in the Thuilleries on the 10th of August. By J. Money, Marechal de Camp in the Service of Louis Sixteenth.* London, 1794. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Moore, John. *A journal during a residence in France, from the beginning of August, to the middle of December, 1792. ... By John Moore, M.D. In two volumes. ... Vol. Volume 1.* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Moore, John. *A journal during a residence in France, from the beginning of August, to the middle of December, 1792. To which is Added, an Account of the most Remarkable Events that Happened at Paris from that Time to the Death of the Late King of France. By John Moore, M.D. A new edition corrected. In two volumes. ... Vol. Volume 2.* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Nares, Robert. *Man's best right; a solemn appeal in the name of religion. By the Rev R. Nares, A. M. Chaplain to his Royal Highness the Duke of York, late student of Christ Church, Oxon.* London, M.DCC.XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 2 Nov. 2019

Nash, Michael, Methodist. (I) *Gideon's cake of barley meal. A letter to the Rev. William Romaine, on his preaching for the emigrant popish clergy; with some strictures on Mrs. Hannah More's remarks, ... The second edition, with another letter sent to Mr. Romaine ..* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Nash, Michael, Methodist. (II) *An answer to the Charitable morsel of unleavened bread, addressed to the author: Proving that Pamphlet to be a beast with seven heads, and Thirty Horns, or Falsehoods. By Michael Nash.* London, MDCCXCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Nash, Michael, Methodist. *The windmill overturned by the barley cake. Being a reply to Parker's Friendly hint, with some account of the Long-Acre persecution, and a faithful narrative of the dark transactions of a religious society, called Societas*

evangelica. By Michael Nash. London, [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Observations on the Reverend Doctor Hurd's, (now Lord Bishop of Worcester's) two dialogues, on the Constitution of the English government. Addressed in a letter to the Right Hon. Edmund Burke. London, MDCCXC. [1790]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Observer. *A refutation of Mr. Pitt's alarming assertion, made on the last day of the last session of Parliament, 'That unless the monarchy of France be restored, the monarchy of England will be lost for ever.'* In a letter, addressed to the Right Hon. Thomas Skinner, lord mayor of the city of London. Contents: *Brissot's reasons for recommending to France a war with England, as stated by him in presence of the writer, at a dinner party in Paris, 1792. Allied powers outwitting one another. Empress of Russia's secret policy respecting Poland, explained. Manners and conduct of the French soldiery, when not on duty, described. Allied powers, their present unhappy situations stated. A war against French atheism, considered as preposterous. British fisheries and agriculture, strongly recommended. The monarchy of England considered as perfectly secure, notwithstanding the French have established their republic. Peace recommended, at this time, as a measure on which the future prosperity of this country depends*. London, MDCCXCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Parker, David. (I) *A charitable morsel of unleavened bread, for the author of a letter to The Rev. William Romaine; entitled, Gideon's cake of barley meal: being a reply to that pamphlet*. London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Parker, David. (II) *A friendly hint at parting to an unbridled fanatic, or the Author of a cake of barley meal, &c. By the Author of the Charitable Morsel, &c*. London, [1793?]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Peltier, Jean-Gabriel. *The late picture of Paris; or, a faithful narrative of the Revolution of the tenth of August; ...* By J. Peltier, ... Vol. Volume 1. London, 1792-93. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Pigott, Charles. (I) *The jockey club, or A sketch of the manners of the age. Part the first. The fourth edition, considerably improved and enlarged*. London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Pigott, Charles. (III) *The jockey club; or a sketch of the manners of the age. Part the third. The third edition*. London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Pigott, Charles. *The female jockey club, or A sketch of the manners of the age. Amongst other highly distinguished personages, male and female, celebrated in this work, are the following: Their most sacred Majesties The R-y-l B-t-sh P-nc-sses D-ch-ss of Y-k Her R-y-l H-n-ss P-nc-ss A-g-t-s F-d-ck, late lady A-g-ta M-r-y D-ch-ss of D-v-ns-re Lady Elizabeth F-st-r Comte de Fersan Lady C--per Sir Charles W-tw-th, K.B. Lord H-rv-y Dutchess of R-tl-nd Dutchess of B-df-d Lady L-de Charles M-ns-n Lord Ch-l...-de-ly Miss G-nn-ng Lord P-get Dutchess of G-d-n Col. St. L-g-r Mr. P-tt Late King of Sweden Lady W-r-n Mr. D-d-ss Lady B-th Mr. P-It-n-y Mrs. R-b-s-n Late Lord*

Littleton Marchioness of S-l-sb-ry Col. T-It-n P-ce of W-les Mr. Hugo M-yn-l, Senior Lady A-ch-r M-gr-v-ne of A-p-ch C. of B-ck-h-ms-re, late Mrs. H-b-t Mr. Harry Er-ngt-n Mr. J-kyll Mrs. B-st-w Mrs. H-st-r L-nch P-zzi Countess of S-ft-n Viscountess M-yn-d Quick the actor Lady M-l-neux Col. Fitzp-t-ck Lady W-ll-ce Abbe St. Fare Marquis de la Fayette Mr Wright the sheriffs' officer Lady L-c-n Mrs. C-ghl-n Mrs. Siddons Mr. P-wis Viscountess D-dl-y and W-rd Earl Sp-ne-r Late Col. Bosville Viscounte D-el-y and W-ed Viscounte s H-mpd-n Duke of M-tr-se Mr. Daniel H-les Miss W-st Miss Elizabeth J-ffr-es Mr. Fox Earl F-tzw-ll-m Lady Elizabeth L-ttr-l Earl of C-rh-mpt-n Dutchess of C-mb-l-nd Countess Tv-e-n-l General W-ts-n Col. C-wth-ne Lo-d D-l-v-l The Blue Stocking Society, &c. By the author of the former Jockey Club. (The sixth edition.) [London], 1794. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Piozzi, Hester Lynch. *British synonymy; or, an attempt at regulating the choice of words in familiar conversation. Inscribed, With Sentiments of Gratitude and Respect, to such of her Foreign Friends as have made English Literature their peculiar Study, By Hester Lynch Piozzi. In Two Volumes. ... Vol. Volume 2.* London, MDCCXCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Plain truth: or, an impartial account of the proceedings at Paris during the last nine months. Containing, Among other interesting Anecdotes, a particular statement of the memorable tenth of August, and third of September. By an eye witness. London, [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Politics for the people: or, a salmagundy for swine. ... Vol. Volume 1. London, MDCCXCIV. [1794]-95. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Publicola, Horatius. *The prospect before us!!! or The state of France in the month of August, 1794; In reply to montgaillard's state of France: to which are added, reflections on the expedience and necessity of an immediate peace with the French republic. By Horatius Publicola.* London, 1794. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Scott, James. *A sermon, preached at Park-Street Chapel, On the 19th of April, 1793: being the day appointed for a general fast. By James Scott, D. D. late fellow of Trinity College, Cambridge.* London, M.DCC.XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 2 Nov. 2019

Searchem, Solomon. *Modern madmen; or, the constitutionalists dissected. By Solomon Searchem, Esq.* London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Society of Constitutional Whigs. *Address, and declaration of the Society of constitutional Whigs, independant, and friends of the people, united for obtaining equal liberty, by a parliamentary reform.* [London], [1792]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Stuart, Daniel. *Peace and reform, against war and corruption. In answer to a pamphlet, written by Arthur Young, Esq. entitled, 'the example of France, a warning to Britain.'* London, MDCCXCIV. [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

The Antigallican; or, strictures on the Present Form of Government established in France. London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

The barley cake defended from the foxes; act open to every Liberal mind that scorns to ridicule arguments which he cannot overthrow. Addressed to the Editors of the Evangelical Magazine, &c. London, MDCCXCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

The Britannic magazine; or Entertaining repository of heroic adventures. For the year ... Vol. Volume 2. London [England], [1793-1807]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

The cause of the enormities lately committed by Frenchmen investigated, and a remedy proposed. London, 1794. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

The confederacy of kings against the freedom of the world; being free thoughts upon the present state of French politics; a vindication of the National Assembly in suspending Louis XVI. conjectures on the movement of the confederate armies; And their influence in reinstating the King, and establishing a Constitution by force. In three letters addressed to the right Hon. Edmund Burke. London, 1792. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

The first fruits of the French Revolution. [London?], [1790?]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

The Freemasons' magazine: or, General and complete library, for ... Vol. Volume 1. London [England], [1793-1795]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Vansittart, Nicholas. *Reflections on the propriety of an immediate conclusion of peace.* London, [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Vaughan, Benjamin. *The essence of the calm observer, on the subjects of the concert of princes, the dismemberment of Poland, and the war with France. (first published in the Morning Chronicle between July 20, 1792, and June 25, 1793.)* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Vaux, Charles Grant, vicomte de. *Proposals for a subscription to form colonies in Canada, of French emigrant loyalists, and ecclesiastics, now in England. By Charles Grant, Viscount de Vaux.* [London], [1793?]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Wallace, Lady (Eglantine). *A supplement to The conduct of the King of Prussia, &c. investigated; containing Observations Upon The Present State Of English Politics; and A Plan For Altering The Mode Of Carrying ON The War. Addressed To All Ranks Of Britons. By Lady Wallace. The second edition.* London, [1794]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyvaskyla. 24 Oct. 2019

Wilkinson, Joshua L. (Joshua Lucock). *Political facts, collected in a tour, in the months of August, September, and October, 1793, Along the Frontiers of France; with reflexions on the same. By Joshual L. Wilkinson, of Gray's Inn.* London,

1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Williams, Helen Maria. *Letters from France: containing a great variety of interesting and original information concerning the most important events that have lately occurred in that country, and particularly respecting the campaign of 1792. ...* Vol. Volume 3. London, M.DCC.XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Williams, Helen Maria. *Letters from France: containing a great variety of interesting and original information concerning the most important events that have lately occurred in that country, and particularly respecting the campaign of 1792. ...* Vol. Volume 4. London, M.DCC.XCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Young, Arthur. *An abstract of the example of France a warning to Britain. By Arthur Young, Esq. F.R.S.* London, 1793. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Young, Mary Julia. *Adelaide and Antonine: or the emigrants: a tale, by Mary Julia Young.* London, MDCCXCIII. [1793]. Eighteenth Century Collections Online. Gale. University of Jyväskylä. 24 Oct. 2019

Tutkimuskirjallisuus

Andersen, N. Å. (2003). *Discursive analytical strategies: Understanding Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann.* Bristol: Policy Press.

Black, J. (1986). "Newspapers and Politics in the 18th Century". *History Today*, 36(10), 36.

Black, J. (1994). "Continuity and Change in the British Press 1750-1833." *Publishing History*, 36, 39.

Carpenter, K. (1999). *Refugees of the French Revolution: Emigres in London, 1789-1802.* Basingstoke; Palgrave.

Colley, L. (1992). "Britishness and otherness: An argument." *Journal of British Studies* 31(4), 309-329.

Conway, S. (2001). "War and National Identity in the Mid-Eighteenth-Century British Isles." *English Historical Review* 116(468), 863-893.

De Montluzin, E. L. (1988) *The Anti-Jacobins: The Early Contributors To The Anti-Jacobin Review.* Houndsmill, Basingstoke, Hampshire and London: The Macmillan Press LTD

Doyle, W. (2001). *The French Revolution: A very short introduction.* Oxford: New York: Oxford University Press.

Guenette, S. (2013). *Franco-British Diplomatic Relations Transformed? The Socio-Political Impact of the Émigrés' Presence in Britain.* Ann Arbor: University of Victoria (Canada)

- Grenby, M. O. (2001). *The anti-Jacobin novel: British conservatism and the French Revolution*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- Halliday, Paul D. (2010), *Habeas Corpus: From England to Empire*. Cambridge, Mass: Harvard University Press
- Hodson, J. (2007). *Language and Revolution in Burke, Wollstonecraft, Paine, and Godwin*. Hampshire and Burlington, VT: Ashgate
- Hunt, J. (1998). *The French Revolution*. London; New York, NY: Routledge.
- Hunt, J. B. (2013). *Understanding the London Corresponding Society: A Balancing Act between Adversaries Thomas Paine and Edmund Burke*. University of Waterloo.
- Hyrkkänen, M. (2002). *Aatehistorian mieli*. Tampere: Vastapaino.
- Ihalainen, P. (1999). *The Discourse on Political Pluralism in Early Eighteenth-Century England: A Conceptual Study with Special Reference to Terminology of Religious Origin*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.
- Ihalainen P. (2002). "Vapaasyntyisten brittien protestanttinen kansakunta. Englantilainen ja brittiläinen identiteetti uuden ajan alussa." in Ihalainen. P. (toim.), *Britannia : Saarivaltakunnan Eurooppa-suhteiden historia*. Jyväskylä: Atena, 73-109.
- Ihalainen P. (2005). *Protestant Nations Redefined : Changing Perceptions of National Identity in the Rhetoric of the English, Dutch, and Swedish Public Churches, 1685-1772*. Leiden: Brill.
- Ihalainen, P. (2010). *Agents of the people: Democracy and Popular Sovereignty in British and Swedish Parliamentary and Public Debates, 1734-1800*. Leiden; Boston: Brill.
- Kidd C. (1999). *British Identities before Nationalism: Ethnicity and Nationhood in the Atlantic World, 1600-1800*. Cambridge England; New York: Cambridge University Press.
- Koselleck, R. (2002). *The practice of conceptual history: Timing history, spacing concepts*. Stanford(Calif.): Stanford University Press.
- Koselleck, R. (2004). *Futures past: On the semantics of historical time*. New York: Columbia University Press.
- Kumar, K. (2003). *The Making of English National Identity*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- McPhee, P. (2002). *The French Revolution, 1789-1799*. Oxford England; New York: Oxford University Press.
- Nutting, H. (1960). "The Most Wholesome Law-- The Habeas Corpus Act of 1679." *The American Historical Review*, 65(3), 527-543.
- Oxford English Dictionary. (OED). Osoitteessa <http://www.oed.com/>.
- Paine, T. & Philp, M. (1998). *Rights of Man: Common sense; and Other Political Writings*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Pestel, F. (2017a). "On counterrevolution." *Contributions to the History of Concepts*, 12(2), 50-75.
- Pestel, F. (2017b). "Educating against Revolution: French Émigré Schools and the Challenge of the Next Generation." *European History Quarterly*, 47(2), 229–256.

- Schofield, T. (1986). "Conservative Political Thought in Britain in Response to the French Revolution." *The Historical Journal*, 29(3), 601-622.
- Shaw, C. E. (2010). *Recall to Life: Imperial Britain, Foreign Refugees and the Development of Modern Refuge, 1789-1905*. UC Berkeley.
- Skinner, Q. (2002). *Regarding method*. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press.
- Stephens, W. (1990). "Literacy in England, Scotland, and Wales, 1500-1900." *History of Education Quarterly*, 30(4), 545-571.
- Swaminathan S. (2009). *Debating the Slave Trade: Rhetoric of British National Identity, 1759-1815*. Farnham Surrey, England; Burlington: Ashgate.
- Weinstein, B. (2002). "Popular Constitutionalism and the London Corresponding Society." *Albion: A Quarterly Journal Concerned with British Studies*, 34(1), 37-57. doi:10.2307/4053440
- Williams, H. (2014). *Discourse analysis: Studying changing discourse in British parliamentary debates*. London: SAGE.
- Wilson K. (2003). *The Island Race: Englishness, Empire, and Gender in the Eighteenth Century*. London; New York: Routledge.
- Whittaker, C. (2012) "La Génèreuse Nation!" *Britain and the French Emigration 1792-1802*. York University.